

The image is a composite of two photographs. The left side shows a large, dense crowd of people, many of whom are clapping. The right side shows a young child in a brown, textured sweater, looking down with a serious expression. The text is overlaid on the top half of the image.

İŞÇİLER İÇİN TÜRKİYE TARİHİ

ENTERNASYONAL YAYINCILIK

**iŒÇİLER
İÇİN**

**TÜRKİYE
TARİHİ**

ENTERNASYONAL YAYINCILIK

(Nisan Aylık Yerel Süreli Yayın - Özel Sayı)

Sahibi ve yazı işleri müdürü

Görkem Duru
(Enternasyonal Yayıncılık)

Yönetim yeri

Kuzguncuk Mahallesi,
Simitçi Tahir Aralığı, No: 3/5
Üsküdar - İstanbul

Baskı

Özdemir Matbaacılık Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center No:28/245 Zeytinburnu-İstanbul
Tel: 0212 577 54 92

gazetenisan@gmail.com

<http://gazetenisan.net/>

www.facebook.com/gazetenisan/

İçindekiler

Önsöz	6
18 Aralık 1416: Osmanlı Devleti'ne isyan eden Şeyh Bedrettin idam edildi	9
5 Mayıs 1789: Fransız Devrimi: Jakobenlerden öğrenmek, onları aşmak için	10
23 Aralık 1876: Birinci Meşrutiyet ilan ediliyor	11
23 Temmuz 1908 devrimi	13
Eylül 1908: Osmanlı işçi sınıfları devrime yön gösteriyor	14
13 Nisan 1909: Karşıdevrimci bir girişim olarak 31 Mart Ayaklanması	16
24 Nisan 1915: Ermeni Soykırımı	17
6-7 Kasım 1917: Rusya'da işçi sınıfı iktidarı ele geçirildi	19
19 Mayıs 1919 hakkındaki doğrular ve yanlışlar	20
23 Nisan 1920: Büyük Millet Meclisi'nin açılışının tarihsel ve politik anlamı	21
8 Mart 1921: Türkiye'de ilk 8 Mart kutlaması	23
1 Kasım 1922: Saltanat kaldırıldı	25
29 Ekim 1923: Burjuva cumhuriyet ilan edildi, işçi sınıfı ve sol ezildi	26
10 Ağustos 1927: Adana Demiryolları Grevi	27
1928 Tramvay Grevi: Yenilgiden doğan dersler	29
3 Eylül 1938: Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşu ilan edildi	33
20 Ağustos 1940: Dördüncü Enternasyonal'in kurucusu Lev Troçki öldürüldü	35
6-7 Eylül 1955 Pogromu	36
28 Ocak 1963: Kavel işçileri greve çıkıyor, grev hakkını kazanıyor	37
3 Haziran 1963: Ekim Devrimi'nin Türkiyeli şairi Nazım Hikmet hayatını kaybetti	45
16 Şubat 1969: Türkiye işçi sınıfının Kanlı Pazarı	46
15-16 Haziran 1970: Bir politik grevin anatomisi ve dersleri	48
12 Eylül 1980: İşçi sınıfına ve sosyalizme karşı darbe	54
24 Ocak kararları: 1980 sonrası düzen partilerinin program taslağı	55
6 Kasım 1981: Darbe yönetimi YÖK'ü kurdu	56
30 Kasım 1990: Büyük madenci yürüyüşünü başlatan grev	58
2 Temmuz 1993: "Laik" devlet destekli İslamcı linç çetelerinin Madımak Pogromu	60
12 Mart 1995: Gazi Mahallesi Ayaklanması	61
28 Şubat 1997: İşçi sınıfına karşı darbe	62
17 Ağustos 1999 Marmara Depremi: Rantçılar için fırsat	63
19 Aralık 2000: Devrimcilerin tasfiyesi, neoliberalizmin konsolidasyonu	64
20 Mart 2012: 6284 sayılı kanun yürürlüğe girdi	66
31 Mayıs 2013: Gezi Ayaklanması, Türkiye Devrimi'nin üzerindeki kabuğu çatlattı	67
17-25 Aralık 2013: Ayakkabı kutuları açılırken	69
13 Mayıs 2014: Soma'da işçi sınıfı soykırımına uğratıldı	70
7 Haziran 2015 genel seçimleri	71
10 Ekim 2015: Ankara Gar Katliamı	72
1 Kasım 2015 sopalı seçimleri	73
8 Temmuz 2018: Çorlu Tren Katliamı	74
11 Mart 2020: Türkiye'de ilk pandemi vakasının tespit edildiği duyuruldu	75
2 Ocak 2021: Melih Bulu, Boğaziçi Üniversitesi'ne kayyum olarak atandı	77

Önsöz

Türkiye'nin 20. yüzyılına damga vuran askerî ve polisiye baskı biçimlerinin, ekonomik krizlerin, proleter sınıfların kronik sefaletinin, emperyalizme bütün alanlarda bağımlılığın, rejim içi hesaplaşmaların, ulusal sorunun, devrimci seferberlikler ile grevlerin ve siyasal demokrasinin tesis edilmesindeki yapısal başarısızlığın temelinde yatan bütün toplumsal çelişkiler, Türk kapitalizmi ve onun despotik hükümetleri tarafından muhafaza edilerek, 21. yüzyıla taşındı. Bugün, 21. yüzyıl Türkiye'sinin karşı karşıya olduğu ölümcül sorunların ve çelişkilerin altında, biçimleri değişkenlik gösterebilse de özünde aynı olan bu toplumsal çelişkiler mevcut.

Modern Türkiye Cumhuriyeti, 1914'teki I. Dünya Savaşı ile açılan ve Ekim Devrimi'nin önderlerinden Lenin'in "savaşlar, krizler ve devrimler çağı" olarak tanımladığı çağın ilk ürünlerinden biridir. Türkiye, böylesine bir dönemin ürünü olmasının getirdiği bütün çelişkileri, sınai altyapısından ticari kapasitesine, siyasal rejiminin karakterinden kültürel geleneklerine dek göstermekte. Lenin'in "kapitalizmin en üst aşaması" olarak tanımladığı bu emperyalist çağı belirleyen başlıca iki çelişki mevcut: İlk olarak uluslararasılaşmış bir ekonomi sisteminin, bir ulus-devletler sistemiyle yan yana var olmayı sürdürüyor olması, yani ekonomik ve siyasal biçimler arasındaki çelişki ve ikinci olarak da, üretici güçlerin nicel artışının bir nitel sıçrama gerektirmesine rağmen, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet ilişkilerinin bunu engelliyor oluşu.

Dolaylı veya doğrudan bir şekilde olsun, Türkiye'nin siyasi, ekonomik, askerî ve düşünsel alanlarında yaşanmakta olan ilerlemeler ile geri düşüşler, krizler ve çatışmalar, bu iki temel çelişkinin sonuçlarıdır.

Türkiye'de tarihe, tarihçiliğe ve tarihçilere gösterilen yaygın ve kitlesel ilginin kökeninde yatan olgu bir entelektüel merak veya sorgu olmaktan ziyade, yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bugün yaşanmakta olan siyasi, sosyal ve ekonomik çelişkilerin bir tarihsel miras karakteri taşıyor olmalarıdır. Farklı ekollerden tarihçiler, televizyon programlarında veya dijital mecalarda belirli bir tarihsel dönem veya konu hakkında bir polemige girdiklerinde, aslında yapmakta oldukları genellikle akademik bir tartışma olmamaktadır; söz konusu olan, üzerine tartıştıkları tarihsel dönemde verilmeye başlanmış olan siyasal mücadelelerin sonucunun bugün hala karara bağlanmamış oluşudur. Türkiye'de tarih biliminin popülerliği, onun politize olmuş olmasından kaynaklanır.

Bu bağlamda işçi sınıfının öncüsünün tarih bilimine ve Türkiye tarihinin materialist kavranışına, politik ve ideolojik bir silah olarak ihtiyacı vardır. Yalnızca bu tarihten süzülen hayatî derslerin anlaşılması için değil; aynı zamanda tarihsel bilinç ile güncel siyasal kavrayış arasında karşılıklı bir alışveriş ilişkisi de bulunduğu için.

Başkanlık rejimi, çeşitli sınıfsal kesimler arasındaki çıkar çatışmalarının yaşandığı alanda, bu sınıfsal çıkar çatışmalarının bir sonucu olarak kuruldu. Yürütme erkinin, yani işçi sınıfının üzerindeki diktatoryal denetim erkinin Beştepe'ye kurulmuş olan sarayın elinde tekelleşmesi anlamına gelen başkanlık rejimi, aslında Türkiye toplumunu oluşturan ve birbirleriyle çelişki içinde olan başlıca iki sınıfsal kampın arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin siyasal bir ifadesiydi. Ekonomik ifadesine oligarşik yağmada, siyasal ifadesine İslamcılar ile Türkçülerin aralarında kurdukları bir koalisyonda, diplomatik ifadesine ölü doğmuş ve boynu bükük bir fetih sanrısında, askerî ifadesine Kürt illerinde sürdürülen düşük yoğunluklu kesintisiz savaşta, mimari ifadesine aristokratik kibrin gösteriş merakıyla yıkanmış bir sarayla kavuşan bu rejim, toplumsal güç ilişkilerinde işçi sınıfının yaşadığı bu eşitsizliğin bir yansımasıdır.

Bu rejimin inşa edilme amaçlarından birisi de, proletaryanın yaşadığı bu tarihsel krizi, yani güç ilişkilerindeki mevcut eşitsizliği, rejimin politik ve ekonomik mimarisi dolayısıyla dondurarak, kapitalist sınıflar lehine bir kazanım olarak muhafaza etmektir. Dolayısıyla proletarya gelecekte, kendi kurtuluşunun siyasal araçlarını yaratmak için seferber olduğunda ve güçlerini örgütlemeye başlayarak mücadeleye atıldığında, kendisinin geçmişteki atıllığının, dönemsel siyasal zayıflığının ve tarihsel önderlik krizinin doğrudan bir ifadesi olan bu rejimle yüzleştğinde; aslında kendisinin eski muhafazakar psikolojisinin politik-kurumsal temsilleriyle hesaplaşmak durumunda kalacak.

Bu eski muhafazakar psikolojinin aşılmasında ve onunla hesaplaşılmasında tarihsel deneyimlerin özümsemesi ve sosyalist bir tarih bilincinin oluşturulmaya başlanması, mutlaka faydalı ve hatta kritik bir rol oynayacaktır.

Kaan Gündes

Editörün notu

Ekte sizlere sunmuş olduğumuz İşçiler için Türkiye Tarihi'nde, okuyucunun da fark edeceği üzere, Türkiye tarihinin bütün önemli günlerinin anlatımı ve aktarımı bulunmamaktadır. Broşürde yer almamış olan bu tarihî günler, bilinçli bir şekilde yorumlanmamış değildir. Elinizdeki kitapçık, Gazete Nisan'da her ay yayımlanan "Tarihte Bu Ay" yazılarının, Türkiye ile ilgili bölümlerinden oluşmaktadır.

Bunun tek istisnası Fransız Devrimi veya Ekim Devrimi gibi, dünya tarihinin ve dolayısıyla da Türkiye tarihinin gidişatını değiştirmiş olan, son derece kritik ve küresel çapta öneme sahip olan olaylardır. Bütünlüklü bir çerçeve sunabilmek için, kitapçığımıza bu tarihlerin aktarımını da dahil ettik.

18 Aralık 1416: Osmanlı Devleti'ne isyan eden Şeyh Bedrettin idam edildi

Baktı.

Bedreddin yiğitleri kayalardan ufka baktılar.

Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu

fermanlı bir ölüm kuşunun kanatlarıyla.

Oysaki onlar bu toprağı,

bu kayalardan bakanlar, onu,

üzümü, inciri, narı,

tüyleri baldan sarı,

sütleri baldan koyu davarları,

ince belli, aslan yeleli atlarıyla

duvarsız ve sınırsız

bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.

Nazım Hikmet, Şeyh Bedrettin Destanı

Şeyh Bedrettin, Osmanlı tarihinin en tartışmalı figürlerinden birisi oldu daima. Vakanüvisler (sarayın resmi tarih tezini yazmakla görevli memurları), onu daima mühlitlikle (dinsizlik), şirkle, müşrikle veya tam tersine, padişah ve halife olma isteği uğruna insanları kıyıma götüren bir tez canlılıkla suçladı. Hanedanlık onun ismine ve mirasına çamur atabilmek için birçok takla atmaya zorunda kaldı.

Bedrettin 14. yüzyıl sonu ve 15. yüzyıl başlarında yaşadı; Molla Yusuf'tan fıkıh ilmi, Bursa'da astronomi ve matematik, Konya'da mantık ve Kahire, Kudüs, Mekke ve Medine gibi şehirlerde İslam ilmi dersleri aldı. Hüseyin Ahlatî'nin öğrencisiyken Mısır'da tasavvufa yöneldi.

Bedrettin bir vücûdiyye idi; yani vahdet-i vücûd felsefesini savunuyordu. İslam'ın bir kolu olan bu düşünce, dönemin en radikal materyalist dünya görüşlerinden biriydi. Bu felsefeye göre varlık, kendinde bir hakikat olarak (madden) ele alınmalıydı. Bedrettin'in bu felsefi görüşü yansımasını siyasal düzlemde de buldu. İlk olarak o, özel mülkiyete karşıydı. Toprağın, çiftliklerin, tarım araçlarının ve ürünlerinin, yük hayvanlarının ortak mülkiyetini; yani üretim araçlarının kamulaştırılmasını savunuyordu. İkinci olarak, dinlerin rekabetine karşı çıkıyor ve Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi halkların birliğini savunuyordu.

Fetret Devri döneminde tahta oturan Mehmet Çelebi tarafından İznik'e sürülen

Bedrettin'in iki takipçisi Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal, yoksul köylülerle birlikte iki isyan başlattılar. Börklüce'nin topraksızlardan oluşan 10 bin kişilik ordusu Osmanlı'yı iki defa yenilgiye uğrattı. Ancak Osmanlı Devleti bütün askeri gücünü Ege'ye yığınca Börklüce yenildi. Osmanlı Börklüce'yi, tıpkı Roma'nın Spartaküs'e yaptığı gibi çarمیha gerer. Torlak Kemal'in yönettiğı Manisa ayaklanması da bundan sonra yenilir.

Üçüncü ayaklanma Bedrettin'in önderliğindedir. Muğla'dan Sakız Adası'na, Bulgaristan'dan Yunanistan'a halk Bedrettin'e katılmıştır. Ancak Deliorman ve benzeri yerellerdeki ayanlar (yerel egemenler) Mehmet Çelebi'yle anlaşarak Bedrettin'i çadırından çıkarıp monarşiyeye teslim ederler. Şeyh Bedrettin 18 Aralık 1416'da Serez çarşısında idam edilir.

5 Mayıs 1789: Fransız Devrimi: Jakobenlerden öğrenmek, onları aşmak için

“Komünizmin dünya ordusu olan bizler, Jakobenizmle tarihsel hesaplaşmamızı çoktan yapmışızdır. Ama kansız, soğuk liberalizmin saldırılarına, iftiralarına ve aptalca sövüp saymasına karşı da Jakobenizmi savunuruz biz. Burjuva demokrasisi başka hangi döneminde, 1793'ün Jakoben, sans culotte, tedhişçi, Robespierre'ci demokrasisinde olduğu kadar yükselebilmiş ve insanların yüreğini öyle büyük bir alevle tutuşturabilmiştir?”

Lev Troçki

Fransız Devrimi, hiçbir şüphe yok ki, insanlığın sosyal ve ekonomik yaşantısını radikal bir şekilde dönüştürdü. Yerel aristokratların ve soyluların çeperinde parazit gibi toplandığı eski rejime – monarşiyeye – karşı, topluma yeni yeni sirayet etmiş olan burjuva sınıfı, siyasal iktidarı ele geçirmek uğruna ilk adımlarını attı. Ancak bu yeni kentli sınıf, politik arenada bir iktidar mücadelesi sürdürebilmek adına daha çok zayıftı. Burjuva toplumunun, geçmişin efendileriyle hesaplaşabilmesi için gerekli olan o inanılmaz güç ihtiyacı, feodal despotizme karşı ayaklanan bir ulusun toplu gücü ile mümkün olabildi. Bu yönüyle Fransız Devrimi asla bir burjuva devrimi değildi; o bir “baldırı çıplaklar” (sans culotte) devrimiydi. Ne var ki, iktidar aygıtları, ayaklanan yoksulların değil, Fransız tüccarlarının elindeydi.

Burjuvazinin, devrimi kısmen de olsa destekleyen siyasal programı, kitleler bir kere seferber olunca tuzla buz oldu. Fransız burjuvasının en zengin üst tabakası,

devrim hareketinin Jakobenler Kulübü'nün sol kanadıyla beraber özel mülkiyet karşıtı bir içerik kazanmaya başlamasıyla, XVI. Louis ile bir ittifaka girdi. Burjuvazinin eski rejim ile imzaladığı barış, bu utanç verici “bir arada barış içinde yaşam” politikası, seferberlik halindeki ulusun demokratik taleplerini doğrudan doğruya burjuvaziye yöneltmesiyle sonuçlandı. Genel oy hakkı da, cumhuriyet de devrimin ikinci aşamasında, feodallerle el sıkışmış burjuvalara karşı ayaklanıldığında kazanıldı.

Fransız burjuvazisi sadece eski düzenin yıkılmasında kitlelere önderlik edememekle kalmadı; onu ileriye sıçramaya zorlayan kitleleri monarşinin silahlarıyla geri püskürtmek için de sırtını bu rejime dayadı. Bu ihanet, dünyanın bütün köşelerindeki işçiler için öğrenilmesi birincil önemde olan bir ders olarak tarihe geçti.

23 Aralık 1876: Birinci Meşrutiyet ilan ediliyor

17. yüzyılda İngiltere devrimi ve 18. yüzyılda da Fransız devrimi dünya tarihinin ve geleneksel siyasal yapıların üzerinde radikal etkilerde bulundu. Bu devrimlerle birlikte, ilk modern anayasa ve insan hakları taslakları diyebileceğimiz metinler ortaya çıktı. Monarşiler yıkıldı veya güç kaybetti; yeni sınıflar doğdu. Toplumsal üretimin karakteri ve biçimi hızla dönüşüm geçirdi. Bütün bunlar yaşanırken, hanedanlığın bir parlamentoyla beraber ülkeyi yönettiği durum için kullanılan “meşruti monarşi” dediğimiz rejimler ortaya çıktı. Özetle, burjuva demokratik devrimlerin güçsüz kaldığı ülkelerde, parlamenter cumhuriyete geçiş sağlanamadığı için öncelikle parlamenter monarşiler ortaya çıktı.

Osmanlı Devleti, burjuva demokratik gelişimin en zayıf kaldığı ülkelerden biriydi çünkü burada klasik anlamıyla bir sınai ve ticari burjuvazi henüz oluşmamıştı; var olan da son derece cılızdı. Bu cılızlığı, onun kendi demokratik görevlerinden kaçınmasına, kendi burjuva misyonlarını yerine getirmede kaypaklık etmesine neden oluyordu. Bu nedenle Osmanlı'da ilk anayasal yönetim denemesine, devlet içindeki askeri ve sivil memurların basınçları sonucunda girişilmişti. Tanzimat Fermanı ile birlikte yarım yamalak bir modern mimariye kavuşturulmak istenen devlet içinde iktidar saraydan Babıalı'ye, yani “paşalara” doğru kaymıştı. Paşalar da kendi siyasal ve ekonomik çıkarları uyarınca Batılı devletlerle yapısal ticari antlaşmalara ve paylaşımlara gitmeyi diliyordu. Bunun için yabancı sermayeye bir güvence sağlanmalıydı; yatırımlarının kaprisli bir monarşinin alınganlıklarıyla heba olmayacağı güvencesi. Kanun-ı Esasi, yani Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası 1876'da işte bu kaygılarla oluşturuldu. Ya-

pılan seçimlerle temsilciler belirlendi, Meclis-i Mebusan açıldı ve böylece I. Meşrutiyet, yani ilk meşruti monarşi denemesi başlatıldı. Hemen ekleyelim; seçimlere yalnızca belirli bir yaşın üstündeki vergi veren erkekler katılabiliyordu. Yani gençler, kadınlar ve vergi verecek ekonomik gücü olmayanlar (emekçiler) oy kullanamıyordu.

II. Abdülhamid, Meclis-i Mebusan'ı kapatmak için 1877-8 Osmanlı-Rus savaşını mazeret olarak kullandı. Rus orduları İstanbul'un önlerine (Yeşilköy) kadar gelmiş, başkent ancak diğer Büyük Güçler'in (İngiltere, Fransa, Almanya) müdahalesiyle kurtulabilmişti. Abdülhamid, savaşı bahane ederek kendi despotik iktidarını sınırlayan tüm anayasal engelleri ortadan kaldıracakmıştı. Sonraları "istibdat" diye anılacak olan bir "tek adam" rejimi kurmuştu.

Abdülhamid neden kapamıştı Meclis-i Mebusan'ı? 13 Şubat 1878'de, Yıldız'da toplanan ve gündemin Osmanlı-Rus savaşı olduğu bir toplantının dökümünde şu kelimeler yazıyor:

"Görüşümüzü çok geç soruyorsunuz! Sultan asıl gerektiğinde Meclis'in fikrini almamaktadır. Bu nedenle Meclis'in hiçbir sorumluluğu yoktur."

Bu sözlerin sahibi Hacı Ahmed'di. Terziler loncasının kethüdasıydı ve mecliste mebusu. Tarihçi François Georgeon'un da deyişiyle "ilk defa avamdan bir insan böylesine edepsizce bir üslupla Sultan'a hitap ediyordu." Meclis bu söylevden bir gün sonra, yani 14 Şubat'ta Abdülhamid tarafından kapatıldı. Osmanlı Devleti, sarayı merkezine alan yeni bir mutlak monarşi rejimiyle yönetilmeye başlandı.

Ancak ilginç bir şekilde, 1917 senesinin Kasım ayında tarihin ilk işçi devletinin ilan edildiği Rusya'da, halk Osmanlı'da verilen demokrasi mücadelesini ilgiyle izliyordu. Evet, saraya karşı olan Osmanlılar o sırada Rus kardeşlerinin önlerindeydiler. François Georgeon bu durumu şöyle aktarıyor

"O dönemde bir devrimci dalganın Çarlığı sarstığını unutmamak gerek: Ocak 1877'de Moskova sokaklarında Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gibi bir anayasa isteyen afişler ortaya çıkmıştı."

23 Temmuz 1908 devrimi

23 Temmuz 1908 devrimi Türkiye tarihinin en tartışmalı konularından biri oldu daima. Liberal ve muhafazakâr basın bu devrimi olduğundan önemsiz göstermeye veya onu kötülemeye çalıştı. Devrimin o sıradaki önderliğinin işlediği siyasal günahları (mesela 1915'te Ermenileri katletmeye dönük geliştirilen politika), bir olgu olarak devrimin kendisine atfetmeye çalıştılar.

Jön Türklerin siyasal programıyla devrimin nesnel olarak önüne koyduğu hedeflerin birbirlerine karıştırılması, en sık karşılaşılan hatadır. 1908 Devrimi'nin potansiyellerinin Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (OİTC) milliyetçi ve küçük burjuva ajandasına indirgenmesi, bu devrimin Osmanlı uluslarını (Türk, Kürt, Ermeni, Rum) saran enternasyonalist karakterini ve onun emekçilerin seferberliğine dayanmasını gölgede bırakmıştır.

Devrimler, kendi doğaları gereği, karşısında hayat buldukları iktidarı yıkmayı hedeflerler. 1789 Fransız Devrimi, Fransız imparatorluğu ile monarşisini yıkmayı ve bir cumhuriyet rejimi kurmayı amaçlamıştı. Ancak OİTC'nin programında Osmanlı Devleti'nin yıkılması yoktu. Onlar devrimi imparatorluğu yıkmak değil, tam tersine güçlendirmek için bir fırsat olarak görüyorlardı.

Sonuç olarak 1908 Devrimi, kendi nesnel görevleri ve sorumlulukları karşısında yarım kalan bir devrim oldu çünkü onun siyasal önderliğini gasp eden ulusal-cı subaylar, devrimi eski istibdat devletinin yıkımı için değil, bu devletin daha akılcı bir şekilde kullanılması için fırsat olarak görüyorlardı. 23 Temmuz'da açığa çıkan halklar arası enternasyonalist emekçi seferberliğinin, üç paşalar Bonapartizmine (Enver, Cemal, Talat) yol açmasının nedeni buydu.

23 Temmuz 1908 devrimi bugün resmi tarih kitaplarında II. Meşrutiyet ismiyle anılır. OİTC devlet aygıtını muhafaza etmiş dahi olsa, yoksul halkın basıncı altında rejim değişmek zorunda kalmış ve mutlak monarşiden meşrutî monarşiye doğru bir gelişim yaşanmıştı. Bu, ezilenler açısından müthiş bir kazanım olmuştu.

Son olarak, genellikle unutulmasına rağmen 1908 Devrimi'nin bir uluslararası devrim hareketinin parçası olduğunu inatla hatırlatmak gerekir. 1905 Rus Devrimi, 1905-1911 İran Devrimi, 1910 Meksika Devrimi ve 1911 Çin Devrimi: 1908'de Osmanlı Devleti'nde yaşanan devrim, bunların bir kardeşiydi ve tıpkı onlar gibi, amacı eşitlik ve özgürlüktü.

Eylül 1908: Osmanlı işçi sınıfları devrime yön gösteriyor

Osmanlı Devleti'nde Temmuz 1908'de gerçekleşen devrim, mutlakiyet rejimine son vermiş ve Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (OİTC) bürokrasiye yaslanan stratejisi dolayısıyla bir parlamenter monarşi rejimi doğurmuştu. OİTC'nin devrimin demokratik görevlerine değil, devletin yeniden örgütlenmesine ve yayılcı çıkarların savunulmasına odaklanan programı, devrimi kısa bir süre içinde zorluklar ve açmazlarla karşı karşıya getirmişti. Bu zorluklara ve açmazlara Osmanlı işçi sınıfları, kendi sınıf çıkarları cephesinden ağustos ayından başlayarak grevler ve mücadeleler ile cevap vermeye başladı. Ağustos ayında sinyallerini veren bu mücadele ruhu, eylül ayında bir grev dalgasına dönüştü.

2 Eylül 1908'de İstanbul Kazlıçeşme'de deri imalathanesi işçileri greve çıktı. 13 Eylül 1908'de Kavala'da Tütün Rejisi'nde çalışan 12 bin işçi greve çıktı. Grevci işçilere daha sonra reji hamalları da katılarak işlenmiş tütün sevkiyatını durdurdu. 14 Eylül'de Anadolu Demiryolu Kumpanyası işçileri de greve çıkarak, ağustostan bu yana grevde olan Rumeli Demiryolu Kumpanyası işçilerine katıldı. 15 Eylül'de İstanbul tramvay işçileri üç hatta birden greve çıktı. 16 Eylül'de fırın işçileri, OİTC'nin arabuluculuğu ile hazırlanan ve Fırın İşverenleri Cemiyeti'yle yapılan anlaşmaya uyulmadığı gerekçesiyle belediyeye başvurarak, kurdukları Ekmekçi ve Amele Cemiyeti'nin kendi örgütleri olarak tanınmasını istedi. Yine 15 Eylül 1908'de İzmir-Kasaba (Turgutlu) Demiryolu Kumpanyası'nın memur ve işçileri ücretlerinin yükseltilmesi, işgününün kısaltılması, hafta tatilinin kabulü, ihtiyarlık sandığının kurulması, terfilerin liyakata göre yapılması talepleriyle greve çıktı. 30 Eylül'de Aydın-İzmir demiryolu hatında grev başladı.

Eylül 1908'de grevler aracılığıyla seferber olan Osmanlı işçi sınıflarının 1908 Devrimi'ne çizdikleri yol, OİTC'nin benimsediği siyasal programla kafa kafaya zıt olan sınıf çıkarlarına dayanıyordu. OİTC, Osmanlı devlet aygıtının güncel küresel rekabete cevap verebilecek biçimde revize edilerek, imparatorluğun eski çıkarlarının yeni yollarla savunulmasını öngörüyordu. Osmanlı işçi sınıfları ise 1908 Devrimi'nin, emekçi sınıfların toplumsal, ekonomik ve politik çıkarları lehinde ilerlemedikçe, gündeme getirdiği demokratik sorunların çözümünde başarısız olacağını söylüyordu. Bu kavgadan zaferle çıkan OİTC, haklı çıkan ise Osmanlı işçi sınıfları oldu. 13 Eylül 1908'de OİTC'nin resmi yayın organında işçi sendikaları üzerine çıkan bir yazı, şu satırlara yer veriyordu:

“Bizde sendikalar için her türlü sosyalist amâlerinden (dileklerinden) ictinab eylemek (kaçınmak) vücûb-ı kat’i tahtındadır. Hayatlarını ancak bu suretle muhafaza edebilirler. Son günlerde vuku’ bulan ve yekdiğerini sûratle takip eden grev hadisâtı Avrupa tüccarlarından hatta Avrupa ekâbirinde bizde yalnızca sosyalizm değil anarşizm bile nevş ü nemâya başladığı fikrini tevlid eylemiştir...”

OİTC bu birkaç cümlede programını oldukça iyi özetlemişti. İlk olarak sosyalist fikirlerin Osmanlı işçi sınıfları arasında yayılması kabul edilemezdi. Bunun önüne geçilmeliydi. Sendikalar mı? Onlar sınıflarının değil, imparatorluğun çıkarlarını savunduğu müddetçe; yani işçileri sömürü, savaş ve baskı politikalarına ikna edebildikleri müddetçe var olabilirlerdi. Zira Osmanlı işçi sınıfları arasında sosyalizmin bir fikir olarak yayıldığı söylencesi nedeniyle, Avrupa kapitalizminin geniş ve kapsamlı yatırım ve sermaye ithali olanaklarından yararlanmamak kabul edilemezdi.

OİTC, bu düşüncelerini gazetesinin köşe yazılarında duyurmakla sınırlamadı kendisini ve 8 Ekim 1908’de, grev dalgasının etkisi sürerken Tatil-i Eşgal Cemiyetleri Hakkında Kanun-ı Muvakkat başlıklı bir KHK çıkararak demiryolu, liman, tramvay, su, elektrik vb. işyerlerinde grevi yapılmasını, işyeri işgallerini, gösterilerin düzenlenmesini ve sendikaların kurulmasını yasakladı; ek olarak, önceden kurulmuş sendikaları da feshetti.

Osmanlı işçi sınıfları devrimin başladığı 24 Temmuz’dan ekim ayının ortasına dek 111 grev örgütledi. Bu, Osmanlı işçi sınıflarının 1908 Devrimi’ne gösterdiği yöndü: istibdat altında ezilen emekçi sınıfların, şimdi de parlamenter istibdadın altında ezilmektense, devrimi kendi talepleri doğrultusunda ilerleterek kurtuluşlarını örgütleyebilecek olmaları. OİTC ise kendi gazetesinin 32. sayısında, bu proleter yönelime cevabını şöyle vermişti: “Müfrit bir siyaset takip edecek olursak ve sosyalizme adım atarsak, emniyet bahşetmek zorunda olduğumuz sermayedarları korkutmuş oluruz.” Bu satırların ruhu, OİTC kadrolarının daha sonra kuracakları Halk Fırkası’nın programında ve 1923 rejiminde de yaşatıldı.

Osmanlı devletine karşı ulusal kurtuluş mücadelesi veren İç Makedonya-Edirne Devrimci Örgütü’nün sosyalist kanat liderlerinden ve solcu Serez grubunun önderi Yane Sandanski, 23 Temmuz devriminin kalbi Makedonya’da Meşrutiyet’in ilanının ardından yayımladığı “İmparatorluğun Tüm Uluslarına Manifesto’da” şöyle diyordu:

*“Görmüş geçirmiş vatanımız, yeniden doğuşunu kutluyor. (...)
Genç Türk kardeşlerimizin devrimci çağrısı, çok çekmiş halkın ruhun-*

da sevinçli bir yankı buluyor.

Türk vatandaşlarım:

Siz halkın büyük çoğunluğunu oluşturuyorsunuz; bu yüzden ortak düşmanın zulmünü en çok siz hissettiniz. Kendi Türk İmparatorluğunuzda Hristiyan vatandaşlarınızdan daha az köle değildiniz.

Sevgili Hristiyan vatandaşlar:

Tüm Türk halkının zorbalığının sizin acılarınızın kaynağı olduğuna inandığınızda, siz de az aldatılmadınız...

Vatandaşlar! (...)

Belki resmi Bulgaristan tarafından, özgürlükçü gelişmesini başlatabilecek Türk halkıyla birlikte ortak mücadelenize karşı yapılan canice ajitasyonun sizi etkilemesine müsaade etmeyin!"

13 Nisan 1909: Karşıdevrimci bir girişim olarak 31 Mart Ayaklanması

1908 Devrimi Balkanlardan başlayarak Osmanlı Devleti'nin dört bir köşesine yayıldığında ve her milletten mücadeleci sektörleri içine çekip işçi hareketine belirli bir ivme kazandırdığında, önünde devasa görevler bulunuyordu. Devrimin önderliği Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ndeydi (OİTC). OİTC geleneksel burjuva demokratik görevler ile sorumlulukların yerine getirilmesinde kaypak davranıyordu; padişahı dahi devirmemiş, bir parlamenter monarşi kurmaya çabalamış ve dahası kendisi de hükümet olmayı reddetmiş, hükümeti dışarıdan denetleyen bir siyasal güç olmayı yeğlemişti.

Devrimin bu yarım kalmışlığı, tamamlanmamışlığı istibdat dönemindeki ayrıcalıklarının özlemini çeken gerici sosyal kesimlere harekete geçme fırsatı verdi ve 13 Nisan 1909'da 31 Mart Ayaklanması yaşandı.

İstibdat döneminde İstanbullular ve medrese öğrencileri askerlikten muaf tutulurdu; 1908 Devrimi bu ayrıcalığa son verdi. Dolayısıyla 31 Mart'ın gerici tabanının önemli bir kısmı bu ayrıcalıklarına yeniden kavuşmak isteyen medrese öğrencileriydi. Yine 1908'den sonra orduda Prusya'dan kopyalanmış disiplin ve eğitim uygulamalarına başlanmıştı; bu durum, alaylıların paşalığa yükselmesini engelliyordu. Monarşi altında kariyer yapma fırsatları ellerinden alınan bu lümpen tabakalar, yeni disiplinin namaz ve hamam gibi dini ihtiyaçlara zaman bırakmadığı bahanesiyle 31 Mart'ın gerici atmosferinin bir parçası oldu.

31 Mart'ın diğeri bileşeni ise liberaller ile İslamcılar arasındaki ittifaktı. Prens Sabahattin, Kâmil Paşa, Derviş Vahdetî isimleri ile onların örgütleri olan Ahrar Fırkası ve İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti arasında bir siyasal ortaklık kuruldu. İngiliz emperyalizmi Prens Sabahattin'e desteğini açıklayarak, kendisinin 17. yüzyılda yaşadığı devrimin bir kardeşi olan 1908'in İstanbul'da boğazlanması için çalıştı. Yine softalar, din adamları, imamlar ve benzerleri bu hareketin bir bileşeniydi. 31 Mart sırasında İngiliz emperyalizmiyle koordineli hareket eden İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti'nin üyelerinden biri de, geleceğin padişahı Şehzade Vahdetin'di.

31 Mart, OİTC'nin 1908 Devrimi'nin sosyopolitik çıkarlarını gerekli ölçüde savunmak yönündeki kararsızlığının ve devrimin hedeflerine ulaşabilmesi uğruna cüretkâr adımlar atmaktan çekinmesinin bir sonucuydu. OİTC, Rus harbinden sonra ihtiyacın baş göstermesiyle yoksul halk ailelerinin askeri ve sivil devlet okullarına alınmak zorunda kalınmış çocuklarından; dolayısıyla da bürokraside yükselmek isteyen memurlardan ve subaylardan oluşuyordu; onun bu sınıfsal karakteri, 1908'in görevlerini yerine getirmesinde mutlak bir engeldi.

31 Mart boyunca alternatif bir meşrutiyeti savunduğu iddiasındaki liberal-İslamcı koalisyon doğasından kaynaklanan beceriksizliği dolayısıyla saf dışı kalınca, Abdülhamit bir siyasal özne olarak yeniden öne çıktı. Meşrutiyetçi kuvvetlerin oluşturduğu Hareket Ordusu 24 Nisan'da İstanbul'u tekrar ele geçirip gerici hareketi bastırduğunda ve Abdülhamit'i tahtından indirdiğinde, birçok kayıplar verilmişti.

24 Nisan 1915: Ermeni Soykırımı

24 Nisan 1915'te, Osmanlı Devleti'ni I. Dünya Savaşı'na sokarak imparatorluk topraklarında yaşayan halkları ölüme, sefalete ve kıtlığa sürükleyen Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti (OİTC), Ermeni halkını zorla Suriye çöllerine sürmeye ve Ermeni kadınları ile çocuklarını İslamizasyon süreci altında asimile etmeye başladı. Çöllere zorla göç ettirilen Ermeniler yolda katledildi. Yolda gerçekleştirilen bu katliamlarda 1 milyon Ermeni hayatını kaybettiği için bu zoraki göçe "ölüm yürüyüşü" denildi.

Soykırımı hazırlayan birtakım süreçler mevcuttu. Bunlardan ilki OİTC'nin yayımlı hayallerle girdiği I. Dünya Savaşı'nda büyük hezimetler yaşıyor olması ve toprak kaybediyor olmasıydı. 1912-1913 Balkan Savaşları'nda Osmanlı'nın merkezi olarak görülen topraklar kaybedilmişti. OİTC'nin kaygısı, imparatorluk yönetimi altında yüzyıllar boyunca eziyet çekmiş olan ve kapitalizmin geli-

şimiyle birlikte kendi mücadele örgütlerini de oluşturmuş olan Ermeni halkının bağımsız ve birleşik bir Ermenistan özlemiyle seferber olabileceği olasılığıydı. OİTC kana susamış yayılmacı hayalleri eşliğinde savaşa girdiğinde hemen hemen bütün cephelerde yenilgi aldı. Bütün bu yenilgilerin ortasında ise, silahsız Ermeni halkını yok etmeye dönük açtığı savaşçı kazanmak istedi.

Soykırımı hazırlayan ikinci süreç ise OİTC'nin Türkleştirilmiş bir ulusal kapitalist pazar yaratma gayesiydi. Zaten bu nedenle Ermeni Soykırımı diye anılan olaylar kapsamında yalnızca Ermeni halkı değil ama Asuri-Süryani, Rum, Pontus ve Ezidi halkları da yok edilmek istendi (1915'in soykırımcı politikalarından söz ederken, bu halklara uygulanan kırım politikaları nedense unutulur). Azınlıkların mülklerine ve mallarına el konarak hem Müslüman Türk burjuvazisinin palazlanması hem de bir Müslüman Türk orta sınıfının yaratılması hedeflendi (daha Haziran 1914'te çıkan bir kararname, azınlık mensubu tüccarların yalnızca Müslümanları işe alabileceğini söylüyordu). Osmanlı hükümeti çıkardığı bir dizi Terk Edilmiş Mülkiyetlere Dair Yasalar ile azınlık halklarının el konulmuş mülkleri ve mallarını Müslüman elitlere dağıttı.

Soykırımı hazırlayan üçüncü süreç, savaşta aldığı yenilgiler dolayısıyla prestij yitiren OİTC'nin silahsız bir halkı kriminalize ederek kendi askeri-bürokratik rejimini ülke içinde konsolide etmek istemesiydi. Ermeni halkı “emperyalizmin uşağı” gibi gösterildi; böylece halkın, cephelerde alınan yenilgilerin intikamının cephelerin gerisinde alınacağına ikna edilmesi amaçlandı. OİTC bu şoven taktiği Osmanlı hanedanından öğrenmişti; zira 1890'lar boyunca Ermeni halkı Yıldız Sarayı'nın “tarafsız” bir seyirci olarak izlemeyi sürdürmeyi tercih ettiği birçok pogrom ve katliamda evlatlarını yitirdi.

Bugün büyük Türk burjuvazisinin servetinin kaynağında, yalnızca sömürüye ve iş cinayetlerine mahkûm edilmiş olan milyonlarca Türk ve Kürt işçinin alın teri yoktur, aynı zamanda azınlık halklarının birikimleri de vardır. Çukurova grubu, 1887'de azınlıktaki Rumlar tarafından kurulan bir iplik fabrikasını 1925 yılında ele geçirdi. Kadir Has'ın babası Nuri Has, Ermeni Aristidis Simyonoğlu'nun bez fabrikasına el koydu (daha sonra Ömer Sabancı bu fabrikaya ortak oldu). Hacı Ömer Sabancı, Adana'da pamuk ticareti ile uğraşırken, azınlıkların yok edilmesiyle onların pazar paylarını ele geçirdi. Turizm devi Pirinçcioğlu ailesinden Fethi Bey, Diyarbakır'daki Ermenilerin zorla göçe gönderilmelerini bizzat organize etti. 6-7 Eylül Pogromu'ndan sonra Erdoğan Demirören, Be-yoğlu'ndaki Rum menkullerini ele geçirdi. Liste uzatılabilir.

Ermeni Soykırımı'ndan söz edildiğinde, burjuva liberalleri “hesaplaşmaktan”, “yüzleşmekten” bahsediyorlar ve ortaya çözüm olarak yalnızca kuru bir özür politikası koyuyorlar. Şu bir gerçek ki, Ermeni Soykırımı ile muhakkak hesaplaşılmalı. Ancak bu hesaplaşma sadece kuru bir özürle olamaz. Öncelikle yaşanan tarihsel gerçeklik, olduğu biçimiyle kabul edilmeli. Dahası, mülklere el koyma yoluyla zenginleşen kapitalistlerin servetleri kamulaştırılmalı ve bu servet soykırım mağdurları ile tüm bölge emekçilerinin özgürlüğü ve refahı için kullanılmalıdır.

6-7 Kasım 1917: Rusya’da işçi sınıfı iktidarı ele geçirdi

1917 senesinin 6 Kasım’ı 7 Kasım’a bağlayan gecesinde Petrograd ve Moskova sokaklarında bir hareketlilik söz konusuydu. Hareketliliğin kaynağı, oportünist solun bileşenleri olan Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler’den oluşan Geçici Hükümet’i (burjuva liberal Kadetler hükümetten ayrılmıştı) devirmek isteyen işçilerin, köylülerin ve askerlerin seferberliği idi. Geçici Hükümet ekmek sağlamadığı için işçiler, toprak dağıtmadığı için köylüler ve barış tesis etmediği için de askerler ayaklanmıştı. Ayaklanmanın siyasal önderliği, 1917 Şubat’ından Ekim ayına dek işçi, köylü ve asker meclisleri şeklinde toplanmış olan Sovyet organlarında ezici çoğunluğu ele geçirmiş olan Bolşevik Parti’deydi. Bolşevik Parti’nin önderliği devrimi, Çarlık monarşisinin soylu ve aristokrat ailelerinin çocuklarını bale eğitime ve gösterimine gönderdikleri kurum olan Smirnov Enstitüsü’nden yönetiyordu. Lev Troçki, devrimin askeri operasyonlarından sorumluydu. İki gün boyunca bir dakika dahi uyumadan aralıksız çalıştığı ve devrimin askeri zaferinin merkezi yönetim karargâhına dönüşmüş olan çalışma odasına, Kışlık Saray’ın ele geçirildiği haberi iletildiğinde bir sigara yaktı ve çektiği ilk nefesle birlikte yorgunluktan bayıldı. Lenin’in on senelerdir inşa ettiği partisi, bir devrimci proleter seferberliğin başını çekerek tarihin ilk işçi devletini ilan etmişti.

Burjuva tarihçiler 1818, 1830, 1848, Paris Komünü ve benzerleri gibi deneyimlerden çapı ve niteliği bağlamında farklılaşan Ekim Devrimi’ni daima komplocu bir darbe olarak yorumladılar. Komünistler nasıl olur da, işçilerin büyük bir çoğunluğunu taraflarına kazanarak iktidarı ele geçirirlerdi?! Ancak yanılıyorlardı; Bolşevikler semt semt, şehir şehir, fabrika fabrika ve hatta cephe cephe örgütlenmişlerdi. Sanayi merkezlerindeki Sovyet seçimlerinde, oy oranları %90’ları aşılıyor, geçmiş dönemde Menşevik ve Sosyalist-Devrimci gruplarda yer alan işçiler, partinin “Bütün iktidar Sovyetlere!” sloganı altında yerini alıyordu.

Ekim Devrimi tarihin ilk proleter rejimini yarattı. Günlük mesai süresi 7 saate indirildi (o sırada dünyanın hiçbir yerinde 8 saat bile değildi); işçi ücretleri asgari geçim şartlarında değil, üretilenin değerinde hesaplandı; kilisenin ve burjuvazinin mülklerine el kondu, fabrikalar işçilerin denetiminde kamulaştırıldı ve işçilerin yönetimine verildi; boşanma, kürtaj anayasal haklar olarak tanındı; uluslara kendi kaderini tayin hakkı tanındı (bu hakla Rus şovenizminin ezdiği 14 ulus bu hakkını kullanarak ayrıldı); ulaşım, eğitim, sağlık ücretsiz ve doğal haklar olarak tanındı ve geliştirildi; burjuva parlamentosunun sözde demokrasisi yerine işçi demokrasisi inşa edildi; işçi sınıfı erken emeklilik, sağlık sigortası, ücretli izin gibi haklarını elde etti.

Ekim Devrimi insanlığın en parlak anını temsil ediyor. O yeniden var edilmeli; bütün ulusların bütün işçi sınıfları ona, kendi yöntemleriyle ulaşmalı ve ondan öğrenmeli.

19 Mayıs 1919 hakkındaki doğrular ve yanlışlar

Mustafa Kemal'in İstanbul'dan Anadolu'ya yolculuğunun hikâyesi tarihçiler arasında büyük tartışmaları beraberinde getirmiştir. M. Kemal'in aklında halihazırda isyan bayrağını çekmek var mıydı, yoksa memurluk görevini samimiyetle yerine mi getirmek istiyordu? Onu Vahdettin Anadolu'ya direnişi örgütlemesi için bilerek mi göndermişti, yoksa M. Kemal aklındaki planları hayata geçirebilmek için söz konusu görevi bir fırsat olarak mı bilmişti?

Bu sorular çoğaltılabilir ve cevapları da mevcuttur. Ancak resmi tarihçilerin, M. Kemal'in yolunu izleyerek Anadolu hareketinin kaderinin 19 Mayıs günü belirlendiğini iddia etmeleri bir tesadüf değildir zira bu yapılarak, aslında M. Kemal'in Samsun'a varmasından önce yaşanan halkçı gelişmeleri gizlemeyi hedeflemektedirler.

M. Kemal'in Anadolu'ya gitmek istemesinin nedeni, orada bir hareket örgütlemek değil, orada zaten örgütlenmeye başlanmış ve hatta örgütlenmiş olan harekete katılabilmek, onun bir parçası olabilmektir. Zira Anadolu'nun dört bir köşesinde art arda kongreler örgütlenmeye başlanmıştı. M. Kemal'in katıldığı Erzurum Kongresi'nden önce Kars'ta, Ardahan'da, Trabzon'da, İzmir'de kongreler toplanmış, Kuva-yi Milliye silahlı mücadeleyi başlatmıştı.

Temmuz-Ağustos 1919'da toplanan Erzurum Kongresi'nin delegeleri, politi-

kadan uzak gözükmek istiyorlar, yalnızca saf bir “vatansever” çizgi izlemek istiyorlardı. Politikadan uzak durmaya çalışmak elbette yanlıştı. Yine de hatırlatalım, M. Kemal kongreye katılmak istediğinde reddedildi ve Rauf Orbay ile birlikte kongreye bir delege olarak katılabilmeleri için yaptıkları başvuruya 10 gün boyunca olumlu bir dönüş yapılmadı.

Dolayısıyla tarihçiler Anadolu direnişini, Nutuk’taki “19 Mayıs 1919 günü Samsun’a doğru yola çıktım” cümlesiyle başlattıklarında, aslında kapsamlı bir tarihsel ve politik sansür ile çarpıtmaya imza atmış oluyorlar. M. Kemal’in Anadolu’ya geçişi, tamamen Anadolu’da emperyalist işgallere (ve yer yer de monarşiye) karşı gelişmeye başlamış olan halihazırdaki halkçı direniş hareketinin yönetimini üstlenmeye dönüktü.

M. Kemal, Erzurum’daki kongreye katılmaya çalışmadan önce Amasya Tamimi ile Sivas’ta toplanacak bir kongre çağrısı yaptı (meşhur Sivas Kongresi ile karıştırılmamalıdır). M. Kemal’in çağrısına neredeyse hiç kimse cevap vermedi, Sivas’a yalnızca bir avuç delege geldi; bu noktada M. Kemal meşru bir temsiliyete sahip olması gerektiğini anladı ve tek başına çağrılar yayımlamaktansa, halihazırdaki kongre hareketine katılmaya çalıştı.

Bu önemsiz bir detay olarak gözükebilir ancak değildir. Mesela bugünün başkanlık rejimine karşı mücadelede halka güvensizlik besleyen ve yeni bir Mustafa Kemal’in Samsun’a ayak basmasını hayal eden şüphecilerin, Anadolu direnişinin nasıl doğmuş ve gelişmiş olduğunu görmeleri, öğretici olabilir.

23 Nisan 1920: Büyük Millet Meclisi’nin açılışının tarihsel ve politik anlamı

“Meclis-i Milli halinde İstanbul’da içtima zarureti vardır. Hariçte Meclis-i Milli, Meclis-i Müessisan (Kurucu Meclis) olacaktır. (...) Aksi taktirde aleyhimizde İstanbul’da Padişah ve hilafet aleyhtarlığı ve Cumhuriyet ve Bolşeviklik propagandaları yapılacaktır.”

Sivas Kongresi’nin Heyet-i Temsiliye tutanaklarına göre Rauf Orbay, meclisin nerede açılacağı tartışılırken yukarıdaki sözleri dile getirmişti: Osmanlı Mebusan Meclisi İstanbul’da açılmalıydı çünkü Anadolu’da açılırsa bu anayasaya (Kanun-u Esasi’ye) aykırı olacaktı; böylece Anadolu’daki meclis de bir Kurucu Meclis olacaktı ve halk onları “Bolşevik” sanacaktı. Zira Kurucu Meclis demek, “padişah” karşıtlığı demektir ve Rauf Orbay, birçokları gibi, bırakalım Bolşevik olmayı Cumhuriyetçi değildi.

16 Mart 1920'de İngiliz işgal başkumandanlığı İstanbul'daki Meclis-i Mebusan'ı, Nezaretleri ve Genelkurmay'ı bastı. Bu meclisin bir milletvekili olan Mustafa Kemal bir çağrı kaleme aldı: Ankara'da bir "Meclis-i Müessisan" (Kurucu Meclis) toplanacaktı. Önceki mebuslar doğal üye olacaktı; her ilden de beş vekil gelecekti. Bu meclis bütün partilere, zümrelere ve bireylere açık olacaktı. Mustafa Kemal'in çevresindekiler daha sonra çağrı metninden "Kurucu Meclis" ibaresini çıkardılar ve ifadeyi "olağanüstü bir meclis" şeklinde değiştirdiler.

Ankara'daki meclisin açılışı Cuma namazıyla birlikte yapılmak istendi; 23 Nisan tarihinin seçilmesinin sebebi budur. İmamların duaları eşliğinde açılan meclis, bir Kurucu Meclis miydi? Bu tartışmalı bir konudur. Belirli yönleriyle evet, bu bir Kurucu Meclis'ti çünkü anayasa çiğnenerek başkent dışında bir ilde vekiller toplanıyor ve saraya karşı bir ikili iktidar organı yaratılıyordu. Belirli yönleriyle ise hayır çünkü yeni meclis açıldığında, yaptığı ilk iş hayvancılıktan alınan vergiyi tartışmak oldu. Neden? Çünkü İngiliz emperyalizmi 16 Mart'ta Meclis-i Mebusan'ı bastığında, Osmanlı Devleti parlamentosu bu yasa taslağını görüşüyordu. Dolayısıyla 23 Nisan'da açılan meclis, bu hareketiyle doğrudan doğruya Meclis-i Mebusan'ın devamcısı olduğunu söylüyordu. Dahası meclis resmi olarak görevini, sultanı ve İslam dinini kurtarmak olarak belirlemişti. Sultanın meclistekilerin öldürülmesi için bir operasyon başlatmasından bağımsız olarak, yeni meclis sultanın İngiliz emperyalizminin baskısı altında olduğunu ve özgürleştirilmesi gerektiğini savunuyordu.

Açılan meclis bir yandan her ilden beş yeni vekilin seçileceğini söyleyerek bir Kurucu Meclis gibi davranıyordu, diğer taraftan eski Meclis-i Mebusan'ın bütün üyelerinin yeni meclisin de doğal üyelerini olduğunu söyleyerek, bir yasa-ma meclisi olma eğilimini güçlendiriyordu.

Açıkçası çılan yeni meclis, çelişkili ve ikili bir karakter taşıyordu. Kurtarmaya soyunduğu Osmanlı Devleti'ni, ancak bu devletin yasalarını çiğneyerek kurabileceğini biliyordu. Ancak kurtarmak istediği devletin yasalarını hiçe sayarak, tam da bu devletin hukuki ve siyasi varlığını sorgulamış olmuyor muydu? Açıkçası bir kurum olarak meclis, onun içini dolduran vekiller ona ne gibi sınırlı, ikincil, yetersiz siyasal görevler atfetmeye çalışırsa çalışsın, hayatta kalabilmek için, kendisine atfedilen bu sınırlı görevlerin ötesine geçmek zorunda kaldı. Eğer meclis, Milli Mücadele kadrolarının ona atfettiği görevler ve programla sınırlı kalsaydı, sarayla yürütülen iç savaşı kaybedecek ve kendi varlığına son verecekti.

Osmanlı Devleti’ni reforma tabi tutarak ayakları üzerine yeniden dikmek isteyen Anadolu hareketi, kendisini reforme etmelerine izin vermesi için bu devletle silahlı bir mücadeleye girişti; zira Osmanlı Devleti’nin bünyesi bu reformistleri dahi kaldıramıyordu. Yine de bu çelişki, kurtarılmak istenen devletten daha güçlüydü.

23 Nisan meclisi hiçbir şekilde, Şili’de 8 Mart ile 11 Mart 1925 tarihleri arasında yaşamış olan Kurucu Meclis tipinde bir Kurucu Meclis değildi. Santiago’da kurulan Kurucu Meclis, hükümetin başkanlık sistemine geçiş kararı almasına karşı Şili İşçileri Federasyonu, Genel Öğretmenler Sendikası, Şilili Ücretliler Sendikası, Şili Öğrenci Federasyonları, Şili Komünist Partisi, bağımsız sendikacılar, anarşistler, demokratlar ve feministler tarafından kurulmuştu. Bu Kurucu Meclis bir yoksul halk hareketinin yine yoksul halka dayanan ve bu kesimlerden temsilci çıkartan bir kurumuydu. Şili rejimi bu meclise derhal müdahale etti, onu askerî bir operasyonla kapattı ve üniversitedeki tarihçilere bu meclisin varlığı üzerine yazı kaleme almayı yasakladı.

Gerçek ismiyle Büyük Millet Meclisi (BMM – “Türkiye” adı sonradan eklenecekti), emperyalizmden şekli bir bağımsızlık elde edebilmek için hilafetten, saltanattan ve askerî işgalden kopuş yönünde çalışmak zorunda hissetti. Bu meclis işgalcilerin bazılarını kovdu ama o askerleri Anadolu’ya gönderen ülkelerin bankalarına kucağını açtı. Zaten ulusalcı programı nedeniyle işçileri asla özgürlüğüne kavuşturamazdı. Bu meclis bütün kesimlere açık olduğunu deklare etti ancak III. Enternasyonal’in Türkiye seksiyonunu teşkil eden kadroları (Mustada Suphi ve yoldaşlarını), Kurtuluş Savaşı içinde bir fraksiyon olarak var olamasınlar diye katletti.

Bugün saltanat yok ancak başkanlık var. Başkanlık rejimi ilan edilirken, 23 Nisan’da kurulan meclis bu rejimi parlamenter bir noktadan meşrulaştırmak haricinde hiçbir işlev görmedi. İşte bu nedenle bugün, bağımsız ve egemen bir Kurucu Meclis’e ihtiyaç var.

8 Mart 1921: Türkiye’de ilk 8 Mart kutlaması

“Son zamanlarda Osmanlı kadınlığı can sahibi olduğunu, var olduğunu gösterdi. Onun her an iniltiiler içinde kopup gelen sadasını işitiyoruz. ‘Biz varız, uyanıyoruz, kalkacağız, kalkınız, yol gösteriniz’ diyor. Bu hareketi kadınlığın bütün tabakalarında müşahede ediyoruz. Düşünenler eski hayattan bıktı, düşünemeyenler de bıktı. Artık başka bir hayata girmek ihtiyacı, hemen kadınlığın her

tarafında his olundu... Artık şimdi yaşayışımızın yanlışlıklarını bulup ortaya koyuyoruz... Artık iman ettik ki hayatımız iyi bir hayat değeridir... Artık kadınlık böyle yaşamayacaktır ve yaşayamaz. Buna katiyen emin olunuz.”

Yukarıdaki alıntı, Osmanlı döneminde kadınların çıkardığı Kadınlar Dünyası dergisinin 30 Mart 1918 tarihli sayısından. Türkiye’de 8 Mart ilk defa 1921 yılında kutlandı ancak kadınların mücadelesi çok daha öncesine dayanıyor. Osmanlı’da 1870’lerde başlayan kadın hareketi söz söyleme hakkı, eğitim ve çalışma hakkı, çok eşliliğin ilgası gibi talepleri benimseyerek mücadele ediyor; kadınlar bir yandan batıdaki kadın hareketleriyle iletişim halinde olup bir yandan da dernekler kurarak örgütleniyorlardı.

Bu dönemde 40’a yakın kadın dergisi çıkarıldı, yüzlerce kitap yayımlandı. 1913’te yayın hayatına başlayan Kadınlar Dünyası dergisi kadınların eğitim ve çalışma hayatında yer alması için politikalar geliştirdi ve dergide kadınlardan gelen okur mektuplarına yer verdi. Bu dergiden önce 1845 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk Rum kadın dergisi Kypseli, 1862’de ise ilk Ermeni kadın dergisi Gitar yayına başladı. Yine 1913’te Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti (Kadın Haklarını Savunma Derneği) kuruldu. Osmanlı feministlerinin kadın haklarını savunmak için kurduğu cemiyet kadınlara yükseköğrenim olanakları sağlanmasını ve kadınların kamu kuruluşlarında istihdam edilmesini talep ediyordu. Kadınların ısrarlı talepleri sonucunda 1914’te Darülfünun’da kadınlar için konferanslar düzenlenmeye başladı. Kadınlar 1919’dan itibaren oy hakkı talep etmeye başladılar.

Bu dönemde feminizmin temel gündemlerini konu alan kadınlar aynı zamanda sınıf mücadelesinde de yer aldılar. Osmanlı’da 1872-1907 arasında gerçekleşen 50 grevin 9’unu kadınlar ya örgütlediler ya da bu grevlere aktif bir şekilde katıldılar. Bunların arasında kadınların destek verdiği 1873 Tersane grevi ve ödenmeyen ücretlerin derhal ödenmesi için 50 kadının örgütlediği, Osmanlı tarihinin ilk kadın grevi olan 1876 Feshane grevi bulunuyor.

Türkiye’de kadın hareketi Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde sönümlenmesine rağmen, 1870’lerden bugüne hâlâ devam ediyor. Kadınlar hayatlarına sahip çıkmaktan, dünyayı değiştirme kararlılığından vazgeçmiyor. Kapitalizm ve erkek egemen sistemi birlikte devirmek için her gün ve her yerde mücadele ediyorlar.

1 Kasım 1922: Saltanat kaldırıldı

1908’de başlayan ve ardından ilk olarak Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, sonra da Halk Partisi kadroları tarafından görevleri ve sorumlulukları yarım bırakılan Türkiye demokratik devriminin önemli kazanımlarından biri 1 Kasım 1922’de saltanatın, dolayısıyla Osmanlı Devleti’nin hukuki varlığının kaldırılmasıyla elde edildi. Bu adım birkaç gelişmenin sonucuydu.

İlk olarak, Birinci Dünya Savaşı olarak bilinen emperyalistler arası paylaşım savaşı sırasında, savaşın ağır yükünün emekçi halka bindirilmesinin bir sonucu olarak Almanya’da, Avusturya-Macaristan’da ve Rusya’da monarşiler seferberlikler sonucunda yıkılmıştı. Takvimler 1919’u gösterdiğinde Avrupa’nın en büyük hanedanlıklarından geriye hiçbir şey kalmamıştı.

Dolayısıyla Avrupa kapitalizminden sermaye ihracı almaya odaklı bir ekonomik inşa projesi olan yeni Türkiye’nin siyasal üstyapısında saltanatı muhafaza etmeyi sürdürmesi, uluslararası kapitalist pazara eklemleme noktasında, yeni palazlanan ulusal burjuvazinin aleyhinde pürüzler yaratacağı.

İkinci olarak, saltanat fiilen zaten iflas etmiş bir kurumdu. İstanbul hükümeti İstanbul haricinde bir bölgeyi yönetemiyordu. Bu kurumun iflası 1908 Devrimi’nin demokratik seferberliği ve ardından Anadolu’da gelişen kongreler iktidarı dönemi tarafından dayatılmıştı. Dolayısıyla 1 Kasım’da yapılan, saltanatın halihazırda yaşanmış olan politik ilgasının hukuki olarak kayıt altına geçirilmedi.

Üçüncüsü ve en önemlisi, saltanatlık kurumunun ilgasının yeni devlet tarafından titizlikle yönetilmek isteniyor olmasıydı. Zira 1922’den beş sene önce Rusya’da benzer bir şekilde Romanov hanedanlığının iktidardan düşmesi, beraberinde sosyalist devrimi ve iktidarın işçi sınıfı tarafından fethini getirmişti. Kemalist kadrolar yoksul halkın demokratik özelemleriyle ekonomide alınmasını talep ettikleri sosyalist önlemlerin bir devrim içinde nasıl iç içe geçtiğine tanık olmuşlardı. Bu devrimci tehdidi Türkiye’de fiili bir olasılık haline getirmemek için, saltanatın kaldırılması tepeden titizlikle yönetilmeli ve ona tedrici bir karakter kazandırılmalıydı. Zaten bu yüzden 1 Kasım’da saltanatı kaldıran meclis, 17 Kasım’da Vahdettin’in İngiliz emperyalizmine sığınmasıyla, Abdülmecit Efendi’yi yeni halife seçti.

Ankara’nın temsilcisi olan Refet Paşa’nın Trakya’yı devralmaya giderken 19

Ekim’de İstanbul’a uğradığında İstanbul hükümetinin Dışişleri Bakanı Ahmet İzzet Paşa’yla yaptığı görüşmeler, Ankara hükümetinin planlarının niteliğe ışık tutar niteliktedir (bunlar Ahmet İzzet Paşa’nın anılarından okunabilir). Refet’i Kabataş’ta padişahın yaveri karşılamıştır. Karşılama sırasında Refet’e “Size sultan ile halifemizin selamlarını getirdim” diyen yavere Refet’in cevabı “Hayır, sadece halifenin selamını getirdiniz” olmuştur. Refet’in o hafta İstanbul’da saltanatın kaldırılmasıyla ilgili yaptığı temasların detayları, Ahmet Emin Yalman’ın 23 Ekim’de Vakit gazetesinde çıkan yazısında okunabilir.

Ankara’nın ilk planı saltanatın kaldırılması, halifenin devlet başkanı olması ve devlet başkanı olarak halifenin başbakan atayamamasının sağlanmasıydı. Daha sonra halifelik makamı da kaldırılacaktı.

Ankara’nın 1 Kasım kararının ardında yatan politik kaygı ile mantık basitçe şuydu: Devrimci demokratik sürecin burjuva aşamasında dondurulması ve dogal sosyalist sonuçlarına ulaşmasının engellenmesi.

29 Ekim 1923: Burjuva cumhuriyet ilan edildi, işçi sınıfı ve sol ezildi

Cumhuriyet sahip çıkılması gereken ileri bir aşama mıydı? Sosyalist devrim, cumhuriyet olmadan gündeme gelemeyecek olan bir varsayım mıydı? Aslında cumhuriyetin ilan edildiği süreçte yapılan, 1908 devrimiyle Türkiye toplumunun gündemine taşınmış olan sorunların devrimci çözümünün, ertesinde Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyetleri’nde kristalize olan silahlı ve direnişçi örgütlenmelerin, Anadolu’da gücü fiilen elinde tutan Kongreler iktidarı döneminin ve Kurtuluş Savaşı’nda açığa çıkan halk dinamiklerinin önünün kesilmesi idi. Özetle cumhuriyet ileri bir aşama değil, ileri aşamanın çeşitli tavizlerle sistem içi mevzilere ve kapitalist bir rejimin işleyiş biçimlerine geri çekilmesi idi.

Benzer taktikler başka burjuva siyasal akımlar tarafından Almanya ve Bulgaristan’da da uygulandı. I. Dünya Savaşı’ndan sonra bu ülkelerde monarşiler halk seferberliğiyle devrildi; yerlerine konan, devrimci bir önderliğin yokluğunda ya da yetersizliğinde, burjuva cumhuriyet biçimleri oldu. Bunun sonucunda Bulgaristan 1920’lerin başında kanlı bir işçi düşmanı darbeye tanık oldu. Almanya’da ise Nazizm, Weimar Cumhuriyeti’nin kendine sağladığı koltuk değnekleriyle yürüdü. Tarih çalışmalarında sık sık Türkiye’deki cumhuriyet deneyiminin sözde demokratik ve sosyal “kazanımlarının” aşığıdan savunulmadığı ama tepeden

getirildiği söylenir. Bunun üzerine alt sınıflara parmak sallanır: “Nasıl olur da bu rejimin sana kazandırdıklarını savunmazsın ve bu görevi burjuva askeri ve sivil bürokrasiye bırakırsın!”

Halbuki işçilerin refleksleri, bir bağlamda onların sınıf çıkarlarını yansıtır ve herhangi bir teorik şablondan daha gerçekçi ve hayata dairdir. Emekçi sınıflar bu rejim altında, kendi sınıfsal çıkarlarına dair savunulacak bir kazanım göremedikleri için, söz konusu dinamikler uğruna seferber olmamışlardır. O işçilerin bugünkü torunları ise burjuva cumhuriyetin kalan “mevzilerini” savunmak veya onu geri getirmek için değil; ancak kendi işçi-emekçi hükümetlerini kurmak için mücadele etmek durumundadırlar. Burjuva cumhuriyet hükümetlerinin ve başkanlık rejiminin karşısında tir tir titrediği sosyal ve demokratik sorunların tek çözüm yolu, bir İşçi-Emekçi Cumhuriyeti’nin kurulmasıdır.

Unutmamakta fayda var ki, başkanlık rejimini bağrından referandumlar aracılığıyla görece sorunsuz bir şekilde çıkartan, geçmişin “cumhuriyet” hükümetleri olmuştur.

10 Ağustos 1927: Adana Demiryolları Grevi

Yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti’nin genç işçi sınıfının, Halk Fırkası rejimiyle ilk büyük hesaplaşması 10 Ağustos 1927 tarihinde Adana Demiryolları’nda patlak veren grevle başladı. Yeni rejimin kendisini ilan etmesinin üzerinden henüz dört yıl geçmişti. 1927’de demiryollarındaki iki büyük şebeke hâlâ emperyalizmin elindeydi. Bunlardan birincisi Şark Demiryolları’nın (Paris-İstanbul) Trakya bölümüydü. İkincisi ise, bir Fransız firmasının elinde olan ve 10 Ağustos grevinin yapıldığı Anadolu Demiryolları’ydı (İstanbul-Bağdat).

İşçiler arasındaki ilk huzursuzluk emareleri 10 Haziran’da, bayram dolayısıyla verilmesi gereken ve bir yevmiyeye eşdeğer olan avansın verilmemesiyle başladılar. İş bırakan işçilerin karşısına geçen polis müdürü şu sözleri sarf eder: “Yaptığınız bu hareketin gayr-i kanunî olduğunu bildiğiniz halde ısrar etmeniz hepimizi uçuruma sürüklüyor. Halbuki siz kumpanyadan istediğiniz hakla hükümetin kanunlarına da karşı geliyorsunuz.” Buna işçilerin cevabı ise şöyle oldu: “Biz o kanunları okuduk ve biliyoruz. Siz o kanunları şu karşıda gülen kumpanya direktörüne okutunuz. Biz açız ve ölüme mahkûm işçiler olduğumuzu bildiğimiz halde tahammül ediyoruz. Fakat bir haftadan beri avans verilecek diye aldatılıp bizim çalışmamızdan istifade etmeye çalışan patrona karşı da, elinizdeki kanunları istimal edecek olursanız, fena olmaz zannederiz. Yok ellerinizdeki ka-

nunlarla hakkımızı almaktan vazgeçirmek istiyorsanız, yanılıyorsunuz. Biz bu hakkımızı kendi kuvvetimizle alırız.” (Amele Murahhası Alaaddin’in hatıratı)

Bu çekişmenin neticesinde işçiler avanslarını alırlar; bu sırada Fransız şirket, işçi muhalefetinin büyüyeceğini tahmin ederek polis müdürü ile polislerle 500 lira vererek, onları rüşvete bağlar. Avanslar alınmış olmasına rağmen işçilerin 15 maddelik talep listesi tartışmaya açılmamıştır. Bunun üzerine depo işçileri kendi aralarında toplantılar almaya başlarlar ve bayramı, diğer işçilerle buluşarak ve onları taleplere ikna ederek geçirirler.

İşçiler talep listesini genişletirler; bu listenin 29. maddesine göre demiryollarında asgari ücretin 45 lira olması, 100 liraya kadar maaş alanlara yüzde 25 zam yapılması ve 100 liradan fazla maaş alanlara da yüzde 15 zam yapılması istenmektedir.

10 Ağustos’ta 650 işçiyle başlayan grev, 15 Ağustos’ta 1200 işçiye çıkar. Grev kısa sürede Adana’dan Mersin ve Tarsus hatlarına sıçrar. Yalnızca bir hafta içerisinde, Türkiye’deki hammadde dolaşımı ve ticaret grevden ciddi şekilde etkilenir: “Münakalat yok. Pahalılık başladı. Fabrikalar mahrukatsızlıktan işleyemeyecek. Ticaret odasında içtima yapıldı. Vekaletlere telgraflar yazıldı. İhraç mevsiminde ve pamuğun pazara sevki hengamında şimendifer idaresinin bu lakaydisi çok şayan-ı dikkattir.” (Yeni Adana, 17 Ağustos 1927)

Bu sırada firma, askerleri ve grev kırıcıları kullanarak tren seferlerini tekrar yapmaya çalışır ancak işçiler buna izin vermezler. Rejim, milliyetçi bir dil kullanarak Fransız firmasını kınayıcı bir tutum almaya çabalasa da, aslında firmayla ortak olarak grevi ezmeye çalışır. 23 Ağustos günü Adana Valisi ile görüşen işçiler, valiye 10 Haziran’da polislerin kendilerine karşı silahlarını ateş ettiklerinden bahsederek Valinin cevabı şu olur: “*Bütün kabahat sizde imiş. Zabıtaya siz karşı gelmişsiniz. Onlar da silah istimal etmek mecburiyetinde kalmışlar. (...) Fakat dua ediniz ki ben o zaman burada yoktum. Burada olsaydım, o havaya atılan kurşunlara acırdım. Ben ete atardım!*”

Fransız firmasının, hükümetin ve kolluk kuvvetlerinin ortak saldırıları karşısında yalnız kalan işçiler, grevlerini ancak 14 gün boyunca sürdürebildiler ve firmanın dayattığı yüzde 7’lik zammı kabul etmek zorunda kaldılar. İşçiler son çare olarak greve katılan hiçbir işçinin işten atılmamasını talep ettiler ancak firma öncü ve grevin başını çeken işçileri işe geri almadı. Mersin deposu kapatıldı ve 30-40 işçi ortada bırakıldı.

Türkiye Komünist Fırkası'ndan işçi temsilcisi Alaaddin şöyle yazar: *“Ve hiçbir şey yapılmadı. Hükümetin amele aleyhine geçmesiyle, amele bir şey kazanamadı. Velâkin biz ameleyi kazanmış olduk.”*

Adana Demiryolları grevi, bir bakıma Türkiye’de sürekli devrim stratejisinin Türkiye işçi sınıfının içinde en keskin ve köşeli biçimiyle gündeme gelişini ifade etmektedir. Zira verilmiş olan ulusal kurtuluş savaşlarının ardından emperyalizmi kovmakla övünen ve Türkiye’ye özgü bir ulusal refah yaratma iddiasında olan bir rejim, Anadolu Demiryolları’ nı elinde tutan bir Fransız firmasının karşısında dahi dik duramamıştır. Lozan Antlaşması’nda Fransa’yla olan diplomatik ilişkilerini tazeleyen ve iyileştiren rejim, emperyalizme olan sadakatini Adana demiryolu işçisine saldırarak göstermek istemiştir.

Ancak Adana Demiryolları Grevi’nin yenilgisinin, bir de uluslararası bir kaynağı mevcuttur: O sırada Kremlin’deki Stalinist bürokrasinin izlediği ve çeşitli komünist partilere dayattığı işbirlikçi ve uyarlanmacı çizgi, birçok proleter ayaklanmayı felakete sürüklemişti. Adana greviden bir sene önce, 1926’da İngiltere’de büyük bir genel grev yaşandı ve grev, doğrudan doğruya Stalinizmin İngiliz sendika bürokrasisine uyarlanmasıyla yenilgiye uğradı. Yine 1925-1927 Çin Devrimi, Komintern’in izlediği korkunç ve ölümcül Stalinci-Buharinci çizginin neticesinde kana boyandı. Adana, Mersin ve Tarsus demiryolu işçileri, akıntıya karşı kürek çekmeye çalışıyorlardı ancak bunun için onların bir devrimci önderliğe ihtiyaçları vardı.

1928 Tramvay Grevi: Yenilgiden doğan dersler

8 Ekim 1928’de İstanbul’da 2000 tramvay işçisi greve çıktı. O sıralarda Kemalist tek parti rejimi altında Türkiye burjuvazisi hem azınlıkların, hem de Zonguldak madencileri örneğinde olduğu üzere kölece çalışma şartlarına mahkum edilen işçilerin mülksüzleştirilmesi ve sömürülmesi üzerinden palazlanmaya ve ilksel sermaye birikimini oluşturmaya çalışırken, İstanbul tramvay işçileri de günlük 8 saati geçmeyen işgünü, ücretlerin yükseltilmesi, yerli ve yabancı işçiler arasında yapılan ayrımcılığın kaldırılması gibi taleplerle greve çıkıyorlardı.

İstanbul tramvay hattı Dersaadet Tramvay Şirketi tarafından işletiliyordu. 1928’e gelindiğinde işe yeni başlayan bir biletçi günlük 126 kuruş alıyordu. Aylığı ortalama 45 liraya geliyordu. Vatman ise ayda 60 lira alıyorlardı. 6 yılını doldurmuş işçiler kıdem hakkı kazanıyor ve 9 liralık bir zam elde ediyordu. Yine 6 yılını dolduranlara, 180 kuruş fazla mesai ücreti veriliyordu.

O zamanlarda, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1909 yılında yasalaştırdığı Tatil-i Eşgal (Grev) Kanunu'nun devamcısı sayılan yasal düzenlemeler, sendika kurmayı ve sendikalara üye olmayı ve greve çıkmayı yasadışı kabul ediyordu. İstanbul Tramvay İşleri Amelesi Cemiyeti bu nedenle kağıt üzerinde bir "cemiyet" olarak gözüküyordu ancak aslında bir sendika işliyordu.

1928'in Eylül ayının sonunda sendika %50 zam ve mesai saatlerinin düzenlenmesi, işe giriş ile çıkışların tespit edilmesi talebinde bulundu (tramvay işçilerinin mesaieleri o sıralarda günlük 17 saate kadar varabiliyordu). Şirket bu talepleri reddetti. Bunun ardından işçiler Valilik'e başvurdu ve Valilik de, kanun uyarınca bir hakem heyeti atayarak, tarafları toplantıya davet etti. Şirket, bu toplantının sonucunda işçilerin taleplerinin hiçbirisini kabul etmeyeceğini ifade etti.

Bunun üzerine işçiler 6 Ekim'de greve çıkma kararı aldılar. Vali vekili Muhittin Üstündağ, 6 Ekim'in İstanbul'un kurtuluş yıldönümü olması nedeniyle, grev gününün değiştirilmesini talep etti. İşçiler greve 8 Ekim günü çıkma kararı aldılar. 7 Ekim gecesi, Şişli Tramvay Deposu'nda bir araya gelen 2000 işçi bir toplantı aldı. Toplantı tartışmalı geçti ve sabaha kadar sürdü. Ancak alınan karardan dönülmedi: 8 Ekim'de greve çıkılıyordu.

Tramvay işçileri bundan önce, 1920'nin Mayıs ayında da sendikaları üzerinden şirkete taleplerini iletmış ve greve çıkmışlardı. Bu grev sırasındaki talepleri günde 8 saatten ve haftada 48 saatten fazla çalışılmaması, haftada bir gün ücretli tatile sahip olmaları, gündeliklerinin 150 kuruşa çıkarılmasıydı. 11 Mayıs'tan 17 Mayıs'a dek süren grev, şirketin grev kırıcı faaliyetleri nedeniyle yenilgiye uğramıştı. İşçiler küçük bir zam aldılar ve şirket de bilet fiyatlarına zam yaparak bu ücret artışından etkilenmemeye çalıştı.

3 Kasım 1920'de tramvay işçileri ikinci atılımlarını gerçekleştirdiler: Bu sefer iş güvenliği, %100 ücret zammı, işçilerin çocuklarının parasız eğitim görmesi için şirket tarafından bir okul yapılmasını ve şirkette 20 yıl aralıksız çalışan her işçiye şirket tarafından bir ev alınmasını talep ediyorlardı. Şirket genel müdürü Kendorf 8 saatlik işgünü uygulamasını asla kabul etmeyeceklerini belirtti. Ücretlere yüzde 15 zam, haftada bir gün ücretli tatil, yılda bir kez 10 liradan 30 liraya kadar ikramiye önerisinde bulundu. 2 Şubat 1921'de anlaşmaya varılmasına rağmen şirket, ücret zammı dışındaki sözlerinin hiçbirisini tutmadı.

Verilen sözler tutulmadığı için tramvay işçileri 30 Eylül 1921'de bir günlüğüne uyarı grevi örgütlediler. Anlaşma sağlanamadığı için 26 Ocak 1922'de bir grev

daha örgütlendi. Ancak şirketin yine grev kırıcılığına başvurması, bu mücadelenin de yenilgiyle sonuçlanmasını beraberinde getirdi.

8 Ekim 1928’de, bir Pazartesi günü İstanbul tramvay işçileri greve çıkmaya hazırlanırken, işte bu olumsuz ancak oldukça öğretici deneyimlerin içinden geçerek örgütlenmişlerdi. Sabah yola çıkması gereken arabalar depolardan ayrılmadı; birçok İstanbullu işlerine veya gitmeleri gereken yerlere gidemedi. Şirket bir ultimatom verdi: Öğlen vaktine kadar işine dönmemiş olan işçiler, işten atılacaklardı. Daha önce şirkette çalışmış olup da işten ayrılanların yeni başvurularını kabul ederek onları işe aldı ve greve çıkmamış olan personele (özellikle masa başı çalışanlarına) biletçilik ve vatmanlık yaptırmaya başladı. Şirket aynı zamanda Valilik’ten depo çevrelerinde güvenlik önlemleri alarak, işçileri kovmasını istemişti. Valilik denileni yaptı. Aksaray deposunu savunmaya çalışan işçilerle çıkan kavga haricinde, şirket depoları tekrar kontrol eder hale gelmiş ve tramvay seferlerini yine başlatmıştı.

Şirketin açıkladığı verilere göre atölye işçilerinin yüzde 35’i, hareket kısmının yüzde 30’un, diğer kısımların da yüzde 47’si greve katılmıştı. O dönemde gazetelerin aktardığına göre ise toplam araç sayısının yüzde 48’i hatlarına çalışmayı sürdürüyordu. Şişli-Tünel, Harbiye-Fatih, Aksaray-Eminönü, Bebek-Eminönü işlemeye başlamıştı. Grevin ilk gününün ardından gazeteler şöyle yazacaktı: *“Dünkü vaziyetten çıkan netice tamamıyla amelenin aleyhine tecelli etmiştir.”*

Şirket, grevin ikinci gününde, grevden vazgeçip işe geri dönecek olan işçilere çift yevmiye vereceğini açıkladı. Bu, grevci işçilerin fireler vermesine neden oldu. Ancak diğer yandan da, az işgücüyle bütün hatları işler halde tutmaya çalışan grev kırıcı işçiler arasından, yoğunluk ve yorgunluk dolayısıyla bayılarak, hastaneye kaldırılanlar oldu. Şirketin bütün grev kırıcı çabalarına ve rüşvet tekliflerine rağmen, grevin ikinci gününde, ilk günden daha az sayıda tramvay çalışabiliyordu. Grevin ilk günü, vatmanlık ehliyeti olmayanların vahmanlık yapmaya çalışması nedeniyle kazalar meydana gelmişti. İkinci gün, trafik memurlarının vatmanlık ehliyeti olmayanların vahmanlık yapmalarına izin vermemeleri, seferlerde büyük aksamalara yol açtı. 1920 yılındaki grevde, şirketin benzer bir taktik izlemiş olmasında dolayı, vahmanlık ehliyeti olmamasına rağmen tramvayı işleten grev kırıcıların hatalı kullanımı sonucunda bir tramvay tamamen yanmış, yolcuların hayatı zor kurtarılmıştı.

Bu sırada, şirketin uyguladığı grev kırıcı pratiklerin karşısında, İstanbul işçi sınıfı da grevci kardeşleriyle dayanışma örmeye başladılar. Otomobil işçileri aralarında grev için 4 bin lira topladılar ve ürettikleri her araba başına, greve 1 lira

bağışta bulunma sözü verdiler. Demiryolu işçileri 2 bin lira toplayarak bağışladılar. 45 bin tütün işçisi, bir günlük yevmiyelerini toplu halde greve bağışladı.

Bu sırada, tek partili rejimin basın-yayın bürosu olarak çalışan Cumhuriyet gazetesi, aşağıdaki satırlara yer vererek, işçilerin moralini bozmak ve cesaretlerini kırmak istedi: “*Grevlerin menfi [olumsuz] neticesini gören tramvay amelesine samimiyetle tavsiye ederiz. Ameleler! Verilen mühletten istifade ediniz. İşinizin başına gidiniz. Aksi taktirde işsiz ve sefalet içinde kalırsınız.*” Milliyet gazetesi de benzer bir ikazda bulundu: “*Tramvaycı Türk ameleye tekrar tekrar tavsiye ederiz. Derhal iş başına avdet ediniz [dönünüz]. Çocuklarınızı aç bırakmak ve balini boynunuza almayınız.*”

Şirket grevin gücünü kırmak için durmadı. Çift yevmiye uygulamasının yanına, gün içinde özel lokantalardan yemek siparişi etme hakkı eklendi. Yoğunluk dolayısıyla iş bırakan grev kırıcı vatmanlara, işe geri dönmeleri durumunda bir lira fazla ücret vereceğini duyurdu. Bütün bunlara rağmen, günün ilk tramvay seferi saati sabah 05.30’dan 07.30’a ve günün son tramvay seferi saati de 24.00’dan 22.00’ye alındı. Seferlerin birbirleri arasındaki aralık giderek açılıyordu. At arabaları çoğalmıştı.

Cumhuriyet Halk Fırkası, bu noktada Bonapartist rolünü bir kere daha oynayarak, 12. Bölge Müfettişi Hakkı Şinasi Paşa’yı, tarafları uzlaştırması için görevlendirdi. Şinasi Paşa işçi temsilcilerini dinledikten sonra, şirketle 3 saat süren bir toplantı yaptı ve ardından şu açıklamayı gerçekleştirdi: “*Kendimde tebellür eden [beliren] kanaate göre tavassuttan vazgeçmeyi muvafık buldum. Grevciler, grevi bırakmaları vesayesindeyim [vasiyetinde bulundum].*”

Grevin ilk haftasının sonunda şirketin, rejimin ve basının toplu saldırısına uğrayan grev önderleri bir toplantı aldılar. 14 Ekim’de tramvayların %85’i işlemişti. Grevci işçilerin sayısı her geçen gün azalıyordu. Grevin önderleri, grevcilerin işten atılmaması talebiyle işe dönme kararı aldılar. Şirket bu talebi kabul etti. Aynı zamanda grevin önderleri şunu da eklemişlerdi: “*Haklarımızın savunmasını kayıtsız şartsız Cumhuriyet Hükümeti’ne bırakarak göreve başlamaya karar verdik.*”

İşçiler, kendilerine grevlerini sonlandırmasını söyleyen “Cumhuriyet Hükümeti’nden”, kendilerini korumalarını istiyordu. Ancak tek partili ve Bonapartist “Cumhuriyet” rejimi, işçilerin bu talebine kulak asmadı. Şirket, grevci işçilerin tamamını kara listeye almıştı ve iki yıllık bir süre içinde, çeşitli bahanelerle bu grevci işçilerin hepsini işten çıkardı.

1928 Tramvay Grevi işçilere, şirketlerin, siyasi rejimin ve basının birleşik bir patronlar cephesi oluşturduğunu gösterdi. Bu tip bir birleşik patronlar cephesine karşı, işçi sınıfının da kendi cephesine ihtiyaç duyduğunu; bu cephenin sendikalar, emek örgütleri, devrimci sosyalist partiler ve dernekler tarafından oluşturulabileceğini gösterdi.

Yine bu grev, grevci işçilerin grev kırıcılara karşı almayı istediği veya öngördüğü istisnasız bütün önlemlerin, tarihsel olarak meşru olduğunu kanıtlamış oldu. Tramvay işçileri, şirketin ve rejimin grev kırıcı uygulamalarına karşı mücadele edememişlerdi çünkü bu incelikli mücadeleyi örgütleyebilecek bir sendikal ve politik önderlikten yoksunlardı. Ancak görüldüğü üzere, bir grevin kazanımla sonuçlanması; greve hazır olan işçilerin varlığı kadar, o işçilere rehberlik edebilecek olan mücadeleciler bir politik önderliğin varlığına da bağlı.

3 Eylül 1938: Sosyalist Devrimin Dünya Partisi olan Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşu ilan edildi

Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşu ilan edildiğinde, dünya işçi sınıfını kendi tarihinin en zor sınavlarından birkaçı bekliyordu. Zaten İspanya, İtalya ve Almanya gibi ülkelerde büyük yenilgiler alınmış ve faşizm iktidara gelmişti. İşçilerin devleti olması gereken SSCB'de ise, sosyalist mülkiyet ilişkileri korunmuş ancak bürokratik bir diktatörlük kurulmuştu; bu bürokrasi, işçi sınıfının çıkarlarının karşısında bulunan kendi ayrıcalıklarını derinleştirmek için çalışmaktaydı.

Dördüncü Enternasyonal emperyalist kapitalizme uyarlanan, yabancı sınıf önderliklerine yedeklenen ve işçilerin mücadeleleri ile devrimlerine ihanet eden hain önderliklere karşı kapitalizmden sosyalizme geçiş programını sahiplenerek, sosyalist devrimin dünya partisi olarak kuruldu.

Bugün dünya işçi sınıfı, 1938'dekinden çok daha farklı tehlikeler ve tehditlerle yüz yüze. Kemer sıkma politikaları, düşük ücretler, sendikal yasaklar, fiyat artışları ve benzeri süreklilik gösteren sorunların yanı sıra baskıcı hükümetler, bölgesel savaşlar (Ukrayna işgali gibi), pandemi, emperyalizmin egemenlik krizi, iklim krizi gibi sorunlarla da yüz yüze.

Bütün bunların karşısında kitleler ise yıllara yayılan mücadeleler ve seferberlikler örgütüyor ve birçok durumda bu seferberlikler bir ayaklanma halini alırken,

azımsanamayacak bir kısmı da devrimlere dönüşüyor.

Emekçilerin 1938’de ve bugün yüzleştikleri sorunlar birbirinden farklı olabilir. Ancak bütün bu sorunların kaynağı olan asıl sorun, yani sorunların sorunu hiç değişmemiş bir şekilde, aksine derinleşmiş bir vaziyette varlığını sürdürüyor: devrimci önderlik krizi.

Dördüncü Enternasyonal geçiş programıyla ve uluslararası örgütlenmesiyle bu krize bir yanıt geliştirmek için ilan edildi. Ancak hareket, kendi içindeki revizyonist kutup ve sekter kanatlar tarafından büyük yaralar aldı.

Enternasyonal’imizin kuruluşundan bu yana, revizyonist kutup, bütün ülkelerde burjuvaziden ve bürokrasiden bağımsız devrimci sınıf partilerinin kurulmasının bir tarihsel ve siyasal zorunluluk olmadığını; ama hareketimizi çeşitli bürokratik, küçük burjuva ve toplumsal hareketçi örgütlerin içinde kurmamızın daha doğru olduğunu iddia etti. Bu çizginin sonucunda onlarca ülkede bağımsız örgütsel inşamız tasfiye edildi ve binlerce kadro telef oldu. Revizyonist kutup reformist yapıların içine girerek bağımsız inşadan vazgeçerken, aynı zamanda Dördüncü Enternasyonal’in devrimci programını da terk etti ve böylece, işçi sınıfını siyasal olarak savunmasız bir durumda bıraktı.

Hareketimizin sekter kanatları ise, bu revizyonist projeye bir reaksiyon olarak bu sefer bütün eylem birlikleri, birleşik cephe taktikleri ve ortak parti deneyimlerini reddetti. Sekterizm birçok durumda, yabancı sınıf önderliklerinin varlıklarını mazeret olarak kullanarak kitlesel seferberliklere dahi katılmayı kabul etmeyerek, büyük savrulmalara yol açtı. Bu sekter kanatların işçilere eşlik etmeyi öngören bir yöntemlerinin bulunmayışı ve pratik birlikliklerden politik pirüpaklık saplantılılığı dolayısıyla uzak durmaları, tıpkı revizyonist kutupta olduğu üzere, şu gerçeğe sonuçlandı: bağımsız devrimci partilerin inşa edilmesinden vazgeçilmesi.

Bugün İşçi Demokrasisi Partisi olarak bağlı bulunduğumuz İşçilerin Uluslararası Birliği – Dördüncü Enternasyonal olarak bizler, istisnasız bütün ülkelerde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin burjuvaziden ve bürokrasiden bağımsız devrimci mücadele partilerini inşa etmek için çalışıyoruz. Bizler işçi sınıfının örgütsel ve politik bağımsızlığı konusunda saplantılıyız. Ancak kapitalizmi ilga edecek ve sosyalizmin inşasının yolunu açacak devrimlere önderlik edebilecek kapasitede bir partiyi de, yalnızca kendi akımımız ile birlikte inşa edebileceğimize inanmıyoruz çünkü kendimizin tek devrimciler olduğuna inanmıyoruz. Bu nedenle başka devrimci akımlarla birleşik cepheler oluşturmaya ve aynı zamanda işçi hareketi içinde reformist önderliklerle de eylem birlikleri kurarak bu önderlik-

lere karşı mücadele etmeye çalışıyoruz. Böylece devrimcilerin birliğini sağlamaya ve işçileri de hain önderliklere terk etmemeye çalışıyoruz.

Dördüncü Enternasyonalci güçler olarak bir kere daha, emekçi kitlelerin gerçek bir mücadele partisini, proleter öncüyü geçiş programı etrafında merkeze zileştirecek bir örgütü, seferberliklere eşlik ederek onlardan öğrenecek ve onlara rehberlik edecek bir önderliği ve “diğer partiler gibi olmayan bir partiyi” inşa etmek için devrimcilerin ve işçi sınıfının birliği çağrısını yükseltiyoruz.

20 Ağustos 1940: Dördüncü Enternasyonal'in kurucusu Lev Troçki öldürüldü

1905'te Sovyet başkanlığı yapan, Ekim Devrimi'nin Lenin'le birlikte önderliğini üstlenen, 6-7 Kasım 1917 gecesi Askeri Devrimci Komite'nin başkanı olarak ayaklanmayı yöneten, Kızılordu ile Kızıl filo'nun kurucusu, Uluslararası Sol Muhalefet'in ve ardından da Dördüncü Enternasyonal'in kurucusu ve önderi Lev Troçki 21 Ağustos 1940'ta hayatını kaybetti. Troçki 20 Ağustos günü Stalinist bir ajan tarafından suikasta uğramıştı. Aldığı yaralar hayatını kaybetmesine neden oldu.

Troçki'nin mirası, belki de Troçki'nin kendisinden daha çok tartışılmıştır. Onun savunuculuğunu üstlendiği ve derinleştirdiği Marksizmi birkaç yönden çağımızın geri kalan sol akımlarından ayırır. Birkaç madde halinde özetlemeye çalışalım: İlk olarak, i.) insanlığın sınıfsız, sömürsüz, sınırsız bir dünyada yaşayabilmesi için kapitalizmin ilga edilmesi gerekir. Eğitimden sağlığa kadar, bütün alanlarda yaşanan kriz, bu yaşamsal göreve bağlıdır. Dolayısıyla, ii.) kapitalizmi reforme etmek mümkün değildir. Güler yüzlü kapitalizm bir çözüm sunamaz. Bu nedenle uzlaşmacı ve reformist yöntemler başarısız olacaktır. Ancak iii.) kapitalizm kendi kendine de yıkılmaz, bu görev için onu yıkmaya adanmış bir devrimci parti inşa etmek gerekir. Bu parti “diğer partiler gibi olmayan bir parti”, yani adanmış kadrolardan oluşmalı ve uzlaşmaz, mücadeleciler, devrimci olmalıdır. Yalnız iv.) bu parti bir sekt olamaz, ancak ve ancak kitlelerin sürekli seferberliğiyle hedeflerine ulaşabilir. Bu yüzden kendisini işçi-emekçilerin içinde inşa eder ve kendisini bu işçi-emekçilerin tarihsel çıkarlarının siyasal taşıyıcısı kılar.

Pandeminin, ekonomik krizin ve iklim krizinin hırpaladığı bir dünyanın sakinleri için bu dört temel öğreti yakıcılığını korumayı sürdürüyor. Biz Troçki'yi bu çerçevede anıyoruz; naaşına dönük putperest bir ibadet şekli olarak değil,

çağdaş küresel kapitalist-emperyalizmin insanlığı sürüklediği tehlikelere karşı elimizin altında olan en güçlü ideolojik-politik cephaneliği hatırlatmak ve güncelleyebilmek için.

Zira bu güncelleme görevinde başarısız olduğumuz takdirde, yalnızca Troçki'nin öğrencileri olma sıfatına hak kazanamamış olmayacağız, aynı zamanda kapitalizmin dünyayı yeni ve daha derin krizlere sürüklemesine de seyirci kalmış olacağız.

6-7 Eylül 1955 Pogromu

1955'te yaşanan 6-7 Eylül Pogromu, Türk kapitalizminin birleşik bir ulusal pazar yaratma yönündeki projesinin ideolojik uzantısı olan “tek millet, tek bayrak, tek vatan” anlayışının, dolayısıyla da aslında Türkleştirme-İslamlaştırma yönündeki ajandasının önemli bir dönüm noktasıydı. Önemliydi çünkü dönemin Özel Harp Dairesi Başkanı emekli Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu'nun, pogromu “Başarılı bir özel harp işidir” şeklinde tanımlamasından da anlaşılacağı üzere, linç seferberliği devlet tarafından organize edilmiş ve yerel faşist küçük burjuva çeteler tarafından hayata geçirilmiştir.

Pogrom 7 Eylül sabahına dek sürdü. Azınlıkların 5000'den fazla taşınmazı tahrip edildi, milyonlarca liralık mal yok edildi. İstanbul'da 73 Rum Ortodoks kilisesi ateşe verildi. 15 kişi öldürüldü, yüzlerce insan ise yaralandı. Rum vatandaşların adresleri hakkında devletten istihbarat almış olan paramiliter çeteler terör estirdi. Sivas, Kastamonu, Erzincan, Trabzon gibi illerden başka faşist çeteler devlet eliyle İstanbul'a getirilip pogroma dahil edildi. Normal tirajı 20 bin olan İstanbul Ekspres gazetesi, 6 Eylül'de “*Atamızın evi bombalandı*” manşetiyle çıktığında 290 bin basıldı ve hükümet eliyle dağıtıldı.

DP hükümeti kendisinin kışkırttığı pogromun suçlusu olarak komünistleri gösterdi ve Aziz Nesin, Kemal Tahir, Nihat Sargın, Asım Bezirci gibi fişlenmiş komünistlere dava açtı.

6-7 Eylül Pogromu yalnızca bir tarih incelemesinin konusu değildir, aynı zamanda güncel bir tehdit olmayı sürdürmektedir. Ankara'da Suriyelilere ait ev ve işyerlerinin basılmasının ve bu mekânların yağmalanmasının üzerinden uzun bir süre geçmedi. 66 yıl önce gayrimüslimlere yöneltilen devlet destekli ırkçı linç seferberliği, bugün Suriyelilere ve Afganlara yöneltiliyor.

Demokrat Parti 6-7 Eylül Pogromu'nu ekonomik kriz nedeniyle yoksullar nezdinde kaybettiği prestijini ve tabanını yeniden kazanmak için kışkırtmıştı. Pogromdan kısa süre önce muhalefeti sıkı bir baskı altına alan özel kararnameler çıkartmıştı.

Bugün başkanlık rejiminin mevcut ekonomik krizi hiçbir şekilde yönetemediği ve kendisine dönük bütün muhalif sesleri kısmak istediği aşikâr. Rejim, kendisinin sorumlusu olduğu felaketlerin faturasını bu yüzden göçmenler ile mültecilere yıkmak istiyor. Buna izin verilmemeli.

28 Ocak 1963: Kavel işçileri greve çıkıyor, grev hakkını kazanıyor

Türkiye burjuvazisi, kendi tarihi boyunca işçilerin özellikle iki demokratik hakına sürekli olarak saldırmıştır: 1) işçilerin sendikalaşma hakkı ve 2) işçilerin greve çıkma hakkı. 1909 yılında yürürlüğe giren Cemiyetler Kanunu, işçilerin sendikalaşmasına izin vermezken, onların dernekleşmesine izin veriyordu ve bu derneklerin – sendikaların aksine – grev yapma ve toplu sözleşme imzalama hakları yoktu. Bu kanun, daha sonra Tatil-i Eşgal Kanunu adıyla 1936'ya kadar yürürlükte kaldı. Kurulan işçi dernekleri ise 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükun Yasası'yla baskılandı.

Ancak bunlarla yetinilmedi. 1933 yılında, Mussolini İtalya'sının faşist yasalarından esinlenerek, Ceza Yasası'na grev ve benzeri nitelikteki işçi eylemlerine yönelik ağır cezalar içeren düzenlemeler eklendi (bkz. Resmi Gazete, Tarih ve Sayı: 20.06.1933 – 2432). Mesela işçilerin, rejim eliyle kurulmuş olan derneklere üyelikleri zorunlu tutuldu.

1936'da yeni bir İş Kanunu çıkartılır (bkz. Resmi Gazete, Tarih ve Sayı: 15.06.1936 – 3330). Bu kanun da grevi yasaklar. Aynı yıl, grevci işçilere ağır yaptırımlar uygulayan ve Ceza Yasası'na eklenen 141. ve 142. maddeler çıkar (ve bunlar 1991'e kadar yürürlükte kalır) ve 1938'de çıkarılan Dernekler Yasası'yla da, işçilerin örgütlenmesi zorlaştırılır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında rejim, sürmekte olan savaşı mazeret olarak göstererek Milli Korunma Kanunu'nu çıkarır ve dernek veya sendika ayrımı olmaksızın, bütün işçi örgütlenmeleri yasaklanır. Birçok başka konuda birbirleriyle kavgalara sürüklenen meclisteki patron partileri, Milli Korunma Kanunu'nu oybirliğiyle kabul ederler. Bu kanunun 10. maddesine göre sanayi ve maden

işletmelerini mazeretsiz terk etmek yasaklanır ve 37. maddesine göre de bu yasağa uymayanlar hapis ve para cezasına çarptırılır.

1946 seçimleri CHP ile DP (Demokrat Parti) arasında kızgın bir rekabete ev sahipliği yaptığı için, aynı yıl çıkarılan Cemiyetler Kanunu işçilerin dernekleşmesine yeniden izin verir (ve böylece birkaç hafta için 100'ün üzerinde işçi örgütü kurulu) ancak seçimler bittikten kısa süre sonra, Aralık 1946'da, sıkıyönetim kapsamında bütün işçi örgütleri ile yayınları yeniden yasaklanır.

Dönemin Çalışma Bakanı, 1946'da işçi derneklerinin kapatılmasıyla ilgili olarak şöyle konuşur:

“Grev esasen bir zümrenin hakkı değildir, bir sınıfın hakkıdır veyahut hak iddia ettiği bir şeydir. (...) Sınıf demek (...) bir tek sınıfın hakimiyetine inanan, dayanan veyahut kendi sınıfının idareyi elinde tutmasını arzu eden bir dünya görüşü (...). Halbuki bizde sınıf yoktur, zümre vardır. Bunların heyeti mecmuası da Türk vatandaşı ve Türk milletidir.”

(TBMM Tutanak Dergisi, Dönem, VIII, Cilt: 4, 47. Birleşim, 20.02.1947, s. 304)

İşte işçi derneklerinin yasaklanmasından iki ay sonra çıkarılan, 1947 tarihli Sendika Yasası, tam olarak bu anlayışın üzerine bina edildi:

“İşçi ve işveren sendikaları, sendika olarak, siyasetle, siyasi propaganda ile siyasi yayın faaliyetleriyle iştigal edemezler ve herhangi bir siyasi teşekkülün faaliyetlerine vasıta olamazlar. Sendikalar milli teşekküllerdir. Milliyetçiliğe ve milli menfaatlere aykırı hareket edemezler.”

(Madde 5)

1947 yasaının sınırlı ve dayatmacı doğasına rağmen işçiler bu demokratik kısıntılardan faydalanarak sendikalaşmaya başlarlar. Grev hakkı hâlâ yasaktır. Çalışma Bakanı Reşat Şemsettin Sırer, kısıtlanmış sendika hakkının bir kısıtlanmış grev hakkına dönüşmemesi için TBMM Bütçe Komisyonu'nda şunları söyler:

“Yaptığımız sondajlarda memleketimizdeki amele sendikalarının %98'inin greve taraftar olmadıklarını öğrendik.”

(Hürriyet, 26 Ocak 1950)

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Fuat Erciyaş daha da ileri gider:

“Grev isteyenler Türk değildir, hatta ahlaksızca rey avcılığı yapan muhalif siyasi partilerin kışkırtmalarıyla harekete geçen siyasi gafillerdir.”

(Hürriyet, 26 Ocak 1950)

Fahri Kurtuluş devam eder:

“Grev, komünist partisinin silahıdır. Türkiye’de grev isteyen bir zümre yoktur. Grevin şiddetle aleyhindeyiz. Grev isteyenler katiiyen bizim içimizden değildir.”

(27 Ocak 1950, Meclis bütçe görüşmeleri)

Bu görüşler yalnızca CHP’li yöneticilere ait değildir. Demokrat Parti de iktidar olduğu dönem boyunca, yasalarda grev hakkını sıkı bir şekilde yasaklar ve greve çıkan işçilere büyük saldırılar gerçekleştirir.

27 Mayıs 1960 darbesinin hazırladığı 1961 anayasası, grevi demokratik bir hak olarak tanıır. Ancak anayasadaki bu ibareye rağmen, bir grev kanunu çıkarılmadığı için, grevler yasadışı olmayı sürdürür ve işçilerin grevlere çıkması bir kere polis ve hukuk tarafından engellenir. 1963’teki Kavel Grevi, böyle bir ortamda yaşanır.

Kavel’i var eden seferberlik dalgası

Kavel Grevi’nin gökyüzünden düşmediği ancak kendisinden önceki büyük ve fedakâr işçi eylemleri tarafından hazırlandığı hatırlanmalı. Kavel, kapsamlı bir ulusal mücadele dalgasının sonuç alan pik noktasıydı. Bu dalganın öne çıkan mücadelelerini anımsatalım.

25 Kasım 1961’de İzmir’deki Sümerbank işletmelerinde çalışan 5000 işçi seferber olarak bir yürüyüş düzenledi ve bu yürüyüş sırasında *“Grevsiz sendika olmaz!”*, *“Haklarımızı vermezseniz biz alırız!”* sloganları atıldı.

(Kurthan Fişek, Türkiye’de Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı, Doğan Yayınları, Ankara, 1969, s. 97.)

31 Aralık 1961’de ise İstanbul, Saraçhane’de İstanbul İşçi Sendikaları Birliği ile Türk-İş’in örgütlediği ve bütün işkollarından 200 binden fazla kadın ve erkek işçinin katıldığı büyük bir emekçi mitingi düzenlendi. Amacı grev hakkının tanınması olan bu mitingin organize edildiği sırada İstanbul’un nüfusu bir buçuk milyon civarındaydı.

İstanbul liman işçileri 1961 Aralık sonunda greve çıktılar ve dört gün süren grevde kazanım sağladılar. Aynı yıl işsizler Antalya’da bir miting düzenledi.

Ankara’da bundan esinlenen ve yine işsiz kalan 5000 inşaat işçisi Meclis’te sonlanan bir yürüyüş düzenledi.

3 Mayıs 1962’de Yapı-İş Sendikası’nın çağrısıyla Ankara’da bir “Açlık Yürüyüşü” düzenlendi ve 5000’den fazla işçi yalınayak Meclis’e yürüdü. Yürüyüşün talepleri arasında istihdam sağlanması, asgari ücretin saptanması ve çalışma koşullarının düzeltilmesi vardı. Yürüyüş sırasında 500 işçi tutuklandı.

Yine 1962’de İstanbul’daki Gümüş Motor Fabrikası’nda bir grev patlak verdi. Haziran 1962’de Bursa’da otobüs şoförleri greve çıktı. Ağustos-eylül ayları arasında İstanbul’daki Derby lastik fabrikası ile Bozkurt lastik fabrikasında ve İzmir’deki Çiğli Havaalanı’nda işçi eylemleri yaşandı.

25 Temmuz 1962’de ise İzmir’de 300 temizlik işçisi grev yaparak 16 saatlik işgününün 8 saate indirilmesini ve 7 liralık gündeliğin 10 liraya çıkarılmasını talep etti. İşçilerin talepleri bir gün içinde kabul edildi.

Özellikle Zonguldak’taki işçi mitingi, sınıf seferberliğinin yeni boyuta ulaştığını gösteriyordu. Zonguldak, Ereğli’de inşa edilmekte olan İkinci Demir Çelik Fabrikası’nın inşaatını üstlenen Morrison Şirketi (ki bu şirketin Türkiye’deki ortağı Süleyman Demirel’di), sendikalaşan 103 işçiyi işten attı. Yapı-İş Sendikası’nın davetiyle Zonguldak’ta 12 Ağustos’ta büyük bir işçi mitingi örgütlendi.

Kavel Grevi

Kavel Grevi, 1963 tarihli yasalar Meclis’te görüşülürken örgütlendiği için, bu yasaların hazırlanmasında ve onlara son halinin verilmesinde doğrudan belirleyici olmuştur. Kavel bir kablo fabrikasıydı ve sahipleri de Vehbi Koç, E. Burla, E. Aktan ile bir ABD şirketi idi. Grevin çıkış noktası, yılbaşı ikramiyelerinin ödenmesinin geciktirilmesi idi. Erol Toy İmparator adlı romanında, o sırada Meclis’te grev ve toplu sözleşme yasaları tartışıldığı için Vehbi Koç’un bu grevi bilerek kışkırttığını ve böylece TBMM üyelerine “Dikkat edin, kolay bir grev kanunu ülke ekonomisini mahvedici olaylara yol açabilir” mesajı vermek istediğini iddia eder.

28 Ocak 1963’te 220 Kavel işçisi fabrikaya gelir ve makinelerin başına oturarak çalışmayı reddeder. Fabrika yönetimi zabıt tutar ve “kanunsuz grev” şeklindeki klasik şikâyette bulunur. Patronun bu adımıyla beraber grev, yılbaşı ikramiyelerinin ödenmesiyle ilgili olmaktan çıkar ve derhal, kendi yasallığını ve meşru-

luğunu savunan, bunun Meclis'te onaylanması için mücadele eden bir zemine ilerler.

İşçiler polisler tarafından karakola götürülür, orada tehdit edilir ve öncü işçiler işten atılır. Grevin ikinci gününde, işten atılmayan işçiler bir kere makinelerin başına geçerek çalıştırılmadıklarını denetlerken, işten atılanlar kapıda, aileleriyle birlikte direnişe geçer. Kapıda direnişe geçen işçiler, fabrikanın içine beyaz yakalıları ve kamyonları sokmaz.

Üçüncü gün patron, bir taktik hata yaptığını anlayarak işten atılan işçileri geri alır ve bunun karşılığında üretimin sürmesini ister. İşçiler kabul etmez. İşe geri alımları bir sadaka politikası olarak kurgulayan patron, bunun da işe yaramadığını görünce, aynı gün işçileri yeniden işten çıkarır. İşçiler, grevi bırakmaları için kendilerine teklif edilen rüşveti kabul etmezler.

Grevin beşinci gününde fabrikaya noter gelir. Noterin bu ziyaretiyle ilgili olarak, patron dergisi olan İşveren, o sırada çıkardığı sayısında şu satırlara yer verir:

“Her bir işçiye ayrı ayrı çalışıp çalışmayacağı sorulmaya başlanmış ve teker teker isimleri okunurken öncülerinin işaretiyle topluca çalışmıyoruz demişlerdir.”

Grevin altıncı gününde, fabrika önüne grev çadırı kurulur. Bu grev çadırı kısa süre içinde yalnızca grevci işçilerin değil ancak bütün İstinye halkının, kadınların, esnafın ve çocukların toplanma merkezi haline gelir. Kavel'in grev çadırı, henüz oldukça ilksel aşamalarında da olsa, İstinye halkı için bir İşçi Meclisi, yani Sovyet organı rolü görmeye başlar. Bölgedeki diğer fabrikalardan işçiler sakal bırakmaya başlayarak Kavel'le dayanışma gösterirler. İstinye tersane işçileri öğle molalarını grev çadırında geçirmeye başlar. Mahalle her gün grevci işçilere yemek hazırlamaya ve taşımaya başlar. Maden-İş ve Lastik-İş'in çağrısıyla grevci işçiler için kısa sürede 100 bin liralık bir dayanışma parası toplanır. Grev fonu hazırdır.

Bu durum rejimi kaygılandırır. Polis, grev çadırını ablukaya alır. Yalnızca birkaç dakika içinde İstinye halkında 500 kişilik bir grup çadıra gelerek, işçiler ile polis arasında etten bir barikat örer. Gerginlik yükselirken Vali olay yerine gelmek zorunda kalır. Grevci işçilerin bir tanesinin annesi Hasibe Nine, Vali'nin yakasına yapışır ve bağırır:

“Senin çoluk çocuğun yok mu? Bu insanlar da çoluk çocukları için uğraşıyorlar, ne istiyorsun bunlardan?”

Hasibe Nine, Kavel Grevi boyunca İstinyeli kadınları örgütleyecek ve onları grev çadırına götürecektir.

Grevin 17. gününde (13 Şubat), patron grev kırıcıları kullanmaya karar verir. İşçiler bu grev kırıcıları fabrikaya sokmayınca şiddetli bir polis saldırısı yaşanır. Tabanca kabzalarıyla dövülen işçiler, polis arabaları eşliğinde grev çadırından uzaklaştırılır. Ancak fayda etmez, grev kırıcılar yenilgiye uğratılır.

1 Mart günü. Patron son çare olarak malları fabrikadan kaçırmak ister. Gece yarısı fabrikaya üç kamyon sokar. Ancak sabah olduğunda fabrikanın kapısında, en önde kadınların, arkalarında işçilerin olduğu bir barikat bulurlar. Kamyonların yolları kapatılmıştır. Kaynak işçileri gelmiş ve kapılara bir daha açılmayacak şekilde kaynak yapmıştır. Haber kısa sürede yayılır ve bütün İstinye halkı, Kavel’in önünde toplanır. Kadınlar kamyonların önüne yatar ve hareket etmesini engeller. Bunun üzerine polisler kadınlara saldırır; bu saldırı sırasında, hamile bir kadın bebeğini düşürür. Ancak mücadele geri çekilmez. Tam tersine, polis alandan çekilir ve kamyonlar içeride bırakılır.

Kavel, bütün bir Türkiye işçi sınıfının pusulası olmaya başlarken, dönemin Başbakan Yardımcısı T. Feyzioğlu ile dönemin Çalışma Bakanı Bülent Ecevit kendilerinin arabuluculuk yapmalarını teklif etti. Bu teklifin ardında yatan kaygı, fabrikanın patronları derhal uzlaşmazsa, Kavel’in büyük bir seferberlik dalgasının başlangıcı olabileceğiydi. Vehbi Koç ve diğer ortakları, Kavel işçileri karşısında aldıkları yenilgiyi kabul ettiler. 2 Mart’ta bir anlaşma yapıldı ve 5 Mart’ta da işbaşı yapıldı. Varılan anlaşmaya göre ikramiyeler ödenecek, atılan 13 işçi işe geri alınacak ve diğer talepler de makul bir süre içinde incelenip adım atılacaktı.

Vehbi Koç, Kavel işçilerinden neden intikam alamadı?

İşçilerin bu kazanımı, elbette Türkiye’nin en büyük kapitalist aile şirketinin sahibi olan Vehbi Koç’un hoşuna gitmedi. Vehbi Koç’un 17 yıl sonra 12 Eylül Darbesi’ni gerçekleştirecek olan cuntacılar yazdığı mektuptan şunu biliyoruz ki, kendisi işçilerden, grevlerden, komünistlerden ve sendikalardan nefret ediyordu. Bu yüzden hem Vehbi Koç hem de fabrikanın ortağı olan diğer patronlar, öncü işçilerden intikam almak istediler. 12 Mart günü Sarıyer Savcısı, 28 grevci

işçi hakkında dava açtı ve 3 ile 5 yıl arasında hapis cezası istedi. Savcı, bu talebini, 1947 tarihli Sendika Kanunu'na ve Ceza Kanunu'nun 201., 258., 266. ve 273. maddelerine dayandırıyor.

Ne var ki, Kavel işçileri, bütün İstinye halkının ve Türkiye işçi sınıfının öncüsü rolünde sosyal hakları ve grev hakkı için mücadele ederken, TBMM de bir yandan yeni Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nu (TİSGLK) görüştürüyordu. Kavel Grevi sayesinde, bu yeni ve 1963 tarihli TİSGLK'ye geçici bir madde eklendi ve 8 Nisan 1963'ten önce 1947 Sendika Kanunu'nu ve TCK'sini ihlal eden sözde "suçların" ve "eylemlerin" hepsi affedildi.

Kavel grevcileri, kendi mücadelelerinin TBMM'nin üzerinde kurduğu emekçi halk basıncı sayesinde, adli takibattan kurtuldu.

1963 TİSGLK'sinin bir bilançosu

Kavel Grevi sürerken Meclis'te tartışılan TİSGLK, 15 Temmuz 1963'te TBMM tarafından kabul edildi ve 24 Temmuz 1963'te yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu yasa iktidarın demokratik bir açılımı değil, son iki yıldır işçilerin verdiği kıyasıya mücadelenin bir sonucuydu. M. Şehmus Güzel şöyle yazar:

"Önce şu noktayı belirtmek gerekiyor: Bu yasaların çıkarılması iktidarın bir lütfü değil, işçi sınıfının yıllardan beri yaptığı savaşımın sonucudur. Nitekim işçi sınıfının en son, 1961-1963 arasında her iki yasanın çıkarılmasını sağlamak amacıyla İstanbul, Ankara, Ereğli, İzmir ve diğer kentlerdeki gösteri, yürüyüş ve mitingleriyle yine birçok ilde düzenlediği grevler, onun anayasal olarak tanınmış sendika, toplu sözleşme ve grev haklarını ne denli benimsediğini, ilgili özel yasaların bir an önce çıkarılması için ne denli kararlı olduğunu, bu konularda her türlü savaşımı vermeye hazır bulunduğunu göstermesi bakımından son derece anlamlıdır. İlgili özel yasaların işçi sınıfının 1961-1963 dönemindeki (ve önceki dönemlerdeki) kararlı ve sürekli savaşımı sonucu çıkarıldıkları yadsınmaz."

(Bkz. Şehmus Güzel, Türkiye'de İşçi Hareketi / 1908-1984, Kaynak Yayınları, Birinci Basım, Şubat 1996, s. 199)

Grev hakkının ilk kez yasal olarak tanınmış olması, devasa bir kazanımı ifade ederken, 1963 TİSGLK'si yine de birçok yönden eksik ve birçok yönden de kısıtlıdır. Bu eksik ve kısıtlı tarafları kısaca özetlemeye çalışarak gerçekçi bir bilanço çıkarmaya çalışalım.

I) Yasanın 17. maddesinde grev hakkı sadece işçilere tanınmıştır, böylece o sırada sayıları 800.000'i bulan memurlar grev hakkından yoksun bırakılmıştır. Dahası, 56. maddeyle birlikte, “işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin” greve çıktıklarında alacakları cezalar belirlenmiştir.

II) 1963 TİSGLK'si yasal ve yasal olmayan grev diye bir ayrıma gider; ekonomik temelli grevleri yasal sayarken, ekonomik olanların haricindeki herhangi bir gerekçeyle gidilen grevleri (yani politik grevleri) yasadışı sayar. Bunun yanı sıra ekonomik grevlere çıkılmasını da bir hayli zorlaştıran, kısıtlayıcı şartlar getirir. Mesela “kısa ve tekrarlanan grevler” ile “verim grevleri” (iş yavaşlatma) yasaklanır ve ağır hapis ve para cezaları ile cezalandırılır. Benzer şekilde işyeri işgalleri de yasaklanır.

III) Yasa, işçilere grev hakkı tanıdığı gibi, patronlara da lokavt hakkı tanır. Söz konusu TİSGLK'nin yürürlüğe girdiği tarih olan 24 Temmuz 1963 ile 1968 yılları arasında yasal olarak örgütlenen 147 greve karşılık, aynı süre içinde patronlar 149 lokavt ilan etti. Halbuki lokavt demokratik bir hak değil, aksine, işçilerin grev hakkını gasp eden bir saldırı politikasıdır. 1963'te lokavtın sözde bir “hak” olarak tanınmasını savunan Türk-İş bürokrasisi, beş yılın ardından ilan edilen lokavtların kendi tabanında yarattığı öfkenin basıncıyla, aşağıdaki açıklamayı yayımlamak durumunda kaldı:

“Kapitalist sınıfın işçi hareketi aleyhine giriştiği tertibin bir diğer örneğine 1961 Anayasasının 47'inci maddesine yöneltilen değişiklik teklifinde rastlanmıştır. Hakim sınıf ‘lokavt’ın Anayasada prensipleştirilmiş bir ‘Hak’ olarak kendisine tanınmasını istemiştir. (...) Lokavt, bir ‘sosyal hak’ değildir, hiçbir ülkede sosyal hak olarak tanınmamıştır. (...) Anayasa Komisyonu da lokavtın hiçbir şekilde bir ‘sosyal hak olmadığını’ saptamıştır. (...) Anayasa, kapitalist sınıfın işçi sınıfı üzerinde tahakkümü arttırıcı bir aracı olarak kullanılamaz.”

(Aktaran için bkz. Kemal Sülker, Türkiye’de İşçi Hareketleri, Gerçek Yayınevi, İkinci Baskı, Ağustos 1973, s. 198, 199.)

Kavel Grevi’nin kazanımı tamamlanmayı bekliyor

Bugün Anayasa’nın 54. maddesi ile 2822 sayılı yasa, Türkiye’deki her grev “ertelemesinin”, aslında fiilen bir grev “yasağı” olarak hayata geçirilmesini güvence altına alıyor. Türkiye tarihine damga vurmuş olan ve burjuvazinin sürekli olarak talep ettiği grev yasağı (bugünkü adıyla “grev ertelemesi”) uygulanmaya devam ediyor.

Bu devasa sorun bir kenara, “ertelenen” grevlere çıkmak dahi mevcut yasaların

aracılığıyla oldukça zorlaştırılıyor. Bugün Türkiye’de greve çıkmanın şartları kabaca şunlar: işçi ile patron arasında toplu sözleşme görüşmelerinde “uyuşmazlık” olması, “uyuşmazlığın” “barışçıl” yollarla çözülmesi için yasada öngörülen uzun ve bürokratik yöntemlerin denenmiş ve başarısızlıkla sonuçlanmış olması, grev kararının yetkili bir sendika tarafından alınmasının zorunlu olması (bir sendikanın “yetkili” olabilmesi için hem sektör barajını, hem de işyeri barajını geçmesi gerekmekte) ve grev kararının günler önce patrona ve ilgili çalışma müdürlüklerine yazılı olarak bildirilmesinin zorunlu olması.

Özellikle sonda saydığımız koşul, patronlara hazırlanmaları için belirli bir süre tanımakta ve grevin gizli bir şekilde örgütlenmesini yasadışı saymaktadır. Grev hakkının yalnızca yetkili sendikalara tanınmasıyla, sendikalaşmayı zorlaştıran politikalar eşliğinde, greve çıkmak imkânsız hale getirilmektedir. Yine uzun ve bürokratik “uzlaşma” süreçlerinin dayatılmasıyla, işçilerin yorulması ve morallerini yitirmesi hedeflenmektedir.

Sonuç olarak Kavel Grevi’nin mücadelesi ve kazanımı tamamlanmayı bekliyor. Bu kazanım, patronlar ve onların hükümetleri tarafından tırpanlandı ve kadük bırakıldı. Ama’sız, fakat’sız, şartsız ve yasa dışı bir grev yasası için verilen mücadele hâlâ güncel.

Kaynakça

- *Kemal Sülker, Türkiye’de İşçi Hareketleri, Gerçek Yayınevi, İkinci Baskı, Ağustos 1973.*
- *Şehmus Güzel, Türkiye’de İşçi Hareketi / 1908-1984, Kaynak Yayınları, Birinci Basım.*
- *Yıldırım Koç, Türkiye’de İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi, Gerçek Yayınevi, Birinci Baskı, 1998.*
- <https://ekmekvegul.net/>, “1963: Kavel Grevi’nin ardındaki kahraman kadınlar”, 22 Nisan 2022.

3 Haziran 1963: Ekim Devrimi’nin Türkiyeli şairi Nazım Hikmet hayatını kaybetti

Türkiye solunun kendi içinde yaşadığı teorik-politik ayrışmalar, yansımaları doğrudan doğruya Nazım Hikmet gibi bir figürün sahiplenilme tarzında bulunmuştur. Kimisi Nazım’ın Mustafa Kemal’in biraz solundaki sadık bir takipçisi

olduğunu, onun davasının Kemalizm'in sözde bağımsızlık istemleriyle iç içe geçtiğini, dolayısıyla onun saf bir ulusalcı olduğunu ileri sürer. Kimisi Nazım'ın, 1920'lerin ikinci yarısında Kremlin'deki Stalinist bürokrasinin uluslararası komünist harekete kabul ettirdiği sınıf işbirlikçi, resmî bürokratik hattın şaşmaz bir takipçisi olduğunu iddia eder. Kimisi Nazım'ı siyasal perspektiflerinden koparır ve onu salt estetik bir açıdan, yalnızca şairliğiyle değerlendirir.

Nazım'ın başına gelen, bütün büyük figürlerin başına gelendir: ölümünün ardından mirasının çarpıtılması. Nasıl ki bir dönem, Vietnam'da yoksul köylüleri öldürmeyi reddettiği için Muhammed Ali'yi hapis, yoksulluk, boks lisansının elinden alınması gibi yaptırımlarla sınanmış olan ABD egemenleri, Ali'nin ölümünün ardından timsah gözyaşları dökmüş ise; Nazım da hayatı boyunca Türkiye devletinden yalnızca hapis, işkence, takip ve sürgün görmüş ama öldükten sonra İslamcı-muhafazakâr milletvekillerinin bile “vatan evladı” olarak andığı bir şair olmuştur.

Bu bağlamda Nazım'ın mirasının ne olduğunu belirlemek önemlidir. Öncelikle o işçi sınıfına ve sosyalizme inançlı bir şair olarak ölmüştür; yani Kemalizm'in burjuva projeleriyle anılması haksızlık olur. İkincisi o, Stalinist bürokratizme ağır eleştiriler getirmiştir. Öyle eleştiriler ki TKP'nin önderi Şefik Hüsnü, Komintern'den Nazım'ın suikasta uğratılmasını talep edecektir! Üniversiteyi SSCB'de okuyan Nazım, gençliğinde bir Troçki hayranıydı ancak Türkiye'deki bir devrimci Marksist partinin eksikliği, onun Troçkizm'le asla buluşamamasına neden oldu. Stalin'in ölümünün ardından onu radikal bir biçimde eleştiren bir şiir kaleme aldı. Ancak Nazım'ın anti-Stalinist eleştirisinin pik yaptığı eseri İvan İvanoviç Var Mıydı, Yok Muydu? isimli tiyatro oyunudur. Dönemin Stalinist SSCB Kültür Bakanı Ekaterina Fruntseva, bu oyunun oynanmasını yasaklar.

Nazım'ı bir şair olarak yaratmış olan uluslararası atmosfer, 1917'de Rusya işçi sınıfının iktidara el koymasıyla şekillenmişti. Nazım, Ekim Devrimi'nin idealleriyle yetişmiş olan bir kuşağın çocuğuydu. Ölene kadar bu ideallerine bağlı kaldı.

16 Şubat 1969: Türkiye işçi sınıfının Kanlı Pazar'ı

Dünyada hemen hemen her işçi sınıfının bir “Kanlı Pazar”ı vardır. Bunun nedeni belki de işçilerin en yoksul kesimlerinin sadece Pazar günlerinin tatil olması ve yalnızca tatil oldukları o gün protesto etmeye fırsat ve vakit bulabilmeleridir.

Rusya işçi sınıfının Kanlı Pazar'ını hatırlatalım: Kilisedeki Pazar ayininden çıkan Petersburglu işçiler, Papaz Gapon'un arkasında ellerinde beyaz bayraklar ve Çar'ın portresiyle, "Çar babalarına" vermek istedikleri bir dilekçeyle Kışlık Saray'a yürüyüşe geçerler. Dilekçede, işçilerin ıstırap ve sefaletinin bitirilmesi rica edilmektedir. Çar silahsız işçilerin üzerine ateş açılması emri verir. 500 işçi ölür, yüzlercesi yaralanır. Sonrası mı? 105 sanayi yerelinde genel grev ve Sovyetlerin işçi meclisleri olarak ilk kez ortaya çıktığı 1905 grevi.

İrlanda işçi sınıfının Kanlı Pazar'ının ertesinde bir devrim gerçekleşmez ancak yine de en az Rus Çarlığı kadar işçi düşmanı bir güç tarafından gerçekleştirilir. 30 Ocak 1972 günü, eşit yurttaşlık hakları için yürüyüşe geçen İrlandalı yoksulların üzerine Britanya ordusu tarafından ateş açılır. 26 kişi vurulur, 14 eylemci ölür, iki kişi de üzerlerine sürülen askeri araçların altında kalır.

Ne yazık ki Türkiye işçi sınıfının da bir Kanlı Pazar'ı var.

16 Şubat 1969'da "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı" sloganının altında, işçiler ve gençler bir miting örgütlerler. Mitingin çıkış noktası, İstanbul'a demirleyen Amerikan 6. Filosu'nun protesto edilmesidir. İşçiler ve gençler, bir Amerikan filusunun İstanbul'da demirlemesini, Türk hükümetinin emperyalizme bağımlılığının çirkin bir ifadesi olarak yorumlarlar.

Mitingden iki gün önce Milli Türk Talebe Birliği, Cağaloğlu'ndaki salonunda bir toplantı düzenler. Bu toplantıda emperyalizme karşı bir araya gelmiş işçilere ve gençlere karşı saldırma kararı alınır. Toplantıya İstanbul, İzmit, Bursa ve Sakarya Komünizmle Mücadele Dernekleri de katılırlar. O gün sağcılar Beyazıt'ta bir miting düzenlemişlerdir: "Bayrağa Saygı Mitingi". Bu mitingde, solcuların Amerikan Filosu'nu protesto etmesini protesto ederler.

16 Şubat günü geldiğinde, işçiler ve gençler 11.00 gibi Beyazıt'ta toplanmaya başlarlar. Yürüyüşün güzergâhı, Valilik tarafından Beyazıt-Taksim olarak saptanır. Saat 14.00 gibi 30.000 kişi yürüyüşe geçer. Kitle "Bağımsız Türkiye", "Sosyalist Türkiye", "Hoş Amerika", "Amerikalı it evine git", "Johnson'un ayısı, Süleyman'ın dayısı", "İşçi köylü el ele" gibi sloganlar atar.

O sırada sağcılar Dolmabahçe'de, Amerikan Filosu'nun karşısında namaz kılıyordu. Filodan dolayı Dolmabahçe Camii ve çevresi, yasaklı askeri bölge ilan edilmiş olsa da onlar içeri alınmıştı. Ellerinde tespihlerle, demirlerle ve sopalarla yukarıya çıktılar ve kitleye, işçiler ile öğrencilere saldırdılar. O dönem yarıbay olan Celal Küçük polisle ilgili olarak şu tarihsel kaydı düşer: "Polisin hiçbir

müdahalesi olmadığı gibi yere düşen silahı alıp sahibine veriyordu.”

O Kanlı Pazar günü iki kişi öldü, yaklaşık olarak 200 kişi de yaralandı. Türk sağının emperyalizme nasıl hizmet ettiğinin bir manifestosu olan bu saldırının sorumluları hâlâ yargılanmadı.

15-16 Haziran 1970: Bir politik grevin anatomisi ve dersleri

Türkiye solunun hatalı bir şekilde milat olarak kabul ettiği “1971 kopuşunda” değil, ancak 15-16 Haziran’ın yaşandığı “1970 kopuşunda” patronların ve devletin katlettiği proleter şehitlerimiz Mutlu Akü Fabrikası işçisi Yaşar Yıldırım, Vinleks işçisi Mustafa Bayram ve Cevizli Tekel Fabrikası işçisi Mehmet Gıdak’ın anısına...

“Biz halkçıyız, halkçı demek, ulus içinde hiçbir imtiyaz ve üstünlük tanımayan ve her ferdini öteki kadar hak ve şeref sahibi sayan, ekonomik alanda birini ötekine, işçiyi patrona, patronu işçiye mahkûm edecek, müstehliki müstahsilin eline düşürecek vaziyetlere müsaade etmeyen bir varlık demektir. (...) Halkçı zihniyet, ulusu birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak kabul eder. Onun için de herhangi bir zümreyi kendisinden başkalarına karşı üstün olmak iddiasıyla hareket ettirmez.”

Recep Peker, 1935

“İş olmazsa işveren olmaz ama aynı derecede önemli olarak işçi olmazsa da iş olmaz. İş, işveren ve işçi arasındaki bu birbirinin içine geçmiş ilişkiyi dikkate almayan yaklaşımlardan hayırlı bir netice çıkmaz. Biz üretim ile alın terini, sermaye ile emeği, kazanç ile hakkaniyeti birbirinden ayırmıyoruz. Kalkınmayı, toplumun tüm kesimlerinin refahının orantılı şekilde yükselişi olarak görüyoruz. Hak arayışını çatışma değil uzlaşma zemininde gören bir medeniyete mensubuz. Batı ile aramızdaki en büyük fark da işte budur.”

Recep Tayyip Erdoğan, 2019

1970 senesinde Adalet Partisi (AP) ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) birbirlerinden ayrı bir şekilde sendikalar, grev ve lokavt konularına eğilen iki yasa taslağı hazırladı. Komisyonunda birleştirilen taslaklar 1317 sayılı kanun ismini aldı: Bu kanuna göre sendikal örgütlenme, sendika değiştirme ve greve çıkma hakkı kısıtlanıyor, özellikle de Türk-İş’ten DİSK’e geçiş zorlaştırılarak, DİSK’in işçi

hareketi içinde devrimci bir sendikal kutup olarak büyüüp konsolide olmasının önüne geçilmek isteniyordu.

Türk kapitalizmi 1317 sayılı kanuna neden ihtiyaç duydu?

1970’li yıllara yaklaşıldığında Türk kapitalizmi görelî açık pazar koşullarında tarıma dayalı büyüme şeklindeki politikasını çoktan terk etmişti. Birinci Beş Yıllık Plan açık bir biçimde ithal ikameci sanayileşmeyi önüne koymuştu. Buna rağmen dış ticaretteki tıkanma devam ediyordu; lüks malların ithali kıt döviz rezervlerinin erimesini getireceği için bu malların üretimi, yabancı sermayenin de katılımıyla, ülke içinde gerçekleştirilmeye başlandı. İlk evrede bu girişim bir montaj sanayinin sınırlılığını aşamayacaktı; ancak ertesinde yabancı sermaye ve yerli burjuvazi işbirliğiyle, yan sanayilere de ayrılan bir modern sanayi görünümünü kazanacaktı.

Yabancı yatırımlara tanınan kredilere ve balon gibi şişmeye başlayan borçlara dayalı bu büyüme, kısa süreli bir sahte refah yaratarak emekçilerin reel gelirlerinde artışlar yarattı ve eşitsiz bileşik gelişimin doğasına uygun olarak gecekondulara transistörlü radyo, buzdolabı, teyp girmeye başladı.

Sanayideki gelişime rağmen ihracatın milli gelir içindeki payı düşmeye, ihracat da gerilemeye başladı; zira emperyalist uluslararası işbölümü gereği, Türk kapitalizminin ihracat işlemlerinin ezici çoğunluğu tarım ürünlerinden oluşmayı sürdürüyordu. Dolayısıyla büyüyen ekonominin büyüyen döviz ihtiyacı tarımdan karşılanamadı. Bunun sonucu Türkiye’nin emperyalizme daha da bağımlı kılınması oldu: 1962-1974 yılları arasında kısa ve uzun vadeli krediler ile dış “yardımların” tutarı 300 ve 500 milyon doları buldu.(1) Sabit sermaye içindeki dış ticaret açığının oranı 1962-1976’da yüzde 21,9’luk bir ortalamaya ulaştı.(2) 1961 yılında OECD bünyesinde Türkiye için bir “yardım” konsorsiyumu kurularak, Türkiye’ye yapılan sermaye ihracatı emperyalizmin denetiminde tutuldu. Dış borç krizi neticesinde emperyalizm 1968’den itibaren IMF aracılığıyla devalüasyon ve dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi yönünde adımlar atılması için baskı uygulamaya başladı. Siyasal iktidarın bu adımları atması için öncelikle, bu adımların ileride konsolide olmasını sağlayacak olan Bonapartist denge mekanizmasının (burjuvazinin uzun dönemli çıkarları ile yoksul halk kitlelerinin kısa dönemli çıkarlarının belirli bir “millî kaynaşma” yaşaması) sacayaklarını oluşturması gerekiyordu.

Bunun için ilk yapılması gereken, sendikal hareketi tekeline alarak devle-

te olan politik bağımlılığını kuvvetlendirmek ve işçi hareketinin, bu sendikal tekel dışarısında kendisini ifade etmesini engellemekti. 1969 seçimlerinden sonra Türk-İş'e bağlı dört sendikanın başkanı Adalet Partisi'nden milletvekili seçilmişti. Bunlardan üçü 1970'te Türk-İş yönetim kurulunda görevliydi. Aynı yönetim kurulunda CHP'den de iki milletvekili vardı. 1317 sayılı kanunu hazırlayan kişiler arasında o sırada Türk-İş yönetim kurulu üyesi ve Adalet Partisi milletvekili olan üç yönetici de mevcuttu. Türk-İş yönetim kurulunun çoğu AP'liydi. Dolayısıyla bir taşla iki kuş vurulmuş olacaktı: Adalet Partisi hem sendika bürokratları arasındaki kadroları aracılığıyla alternatif sendikal akımların ve konfederasyonların yaşam hakkına son verecekti, hem de emperyalizmin talep ettiği liberalizasyon ve yapısal reform süreçlerini, işçi hareketinin üzerinde sınımsız bir denetim mekanizması kurarak hayata geçirebilecekti.

10 Ağustos 1970'te hükümet, IMF'nin beklediği liberalleşme programının en acil maddelerini uygulamaya başladı: 1 dolar 9 liradan 15 liraya çıkarıldı, ithal teminatları ve damga vergileri düşürüldü, emperyalizmin talepleri doğrultusunda ithal malların dahil edildiği liberasyon listeleri genişletildi. Ancak hükümet geç kalmış ve başarısız olmuştu: 10 Ağustos kararları uygulanmaya başlandığında, 15-16 Haziran Ayaklanması çoktan yaşanmış, işçi hareketi yaşamsal bir deneyimin içinden geçmişti bile. DİSK bir kutup olarak sınıf mücadelesi arenasından çıkartılamamış, Türk-İş üyesi işçilerin sendikasızlaştırma saldırılarına yönelik tarafsız veya kayıtsız kalmaları sağlanamamıştı. Dahası, seferberlikler sayesinde 1317 sayılı kanun Anayasa Mahkemesi'ne takılıp iptal edilecekti.

15-16 Haziran Ayaklanması, liberal 10 Ağustos kararlarının eksik kalmasını ve yarıda bırakılmasını sağladı; bu kararların IMF'nin istediği boyutta ve kapsamda hayata geçirilmesi için, yani 10 Ağustos kararlarının tamamının uygulamaya geçirilebilmesi için burjuvazi, dokuz ay sonra gerçekleşecek olan 12 Mart 1971 darbesini bekleyecekti.

Türkiye işçi sınıfı 15-16 Haziran'a neden ihtiyaç duydu?

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre 1963'ten 1971'e dek süren dokuz yıl boyunca (1963 ve 1971 yılları da dahil) Türkiye'de 603 grev yaşandı ve bu grevlere 85.700 işçi katıldı (ILO "yasadıışı" grevleri ve bir işgününden kısa süren grevleri saymamaktadır, dolayısıyla bu, elbette, eksik bir istatistiktir; mesela 15-16 Haziran Ayaklanması'nda fiili greve çıkan işçileri dikkate almamaktadır). Yine bu grevlerde 2.381.400 işgünü yitirilmiştir.(3)

İşçi hareketinin dokuz yıllık bilançosunun verilerine göz attığımızda, 15-16 Haziran Ayaklanması'nı yaratan sürecin öne çıkan başlıca özelliklerini anlayabiliyoruz. İlk olarak Türkiye'de, diğer ülkelerle kıyaslandığında çok az grev yapılmakta olduğunu görüyoruz. İkinci olarak, grevci işçi başına düşen ortalama grev süresinin oldukça yüksek olduğu dikkat çekiyor. Grevci başına düşen ortalama grev süresi, aynı dönemde Fransa'daki sürenin yaklaşık 20 katını bulabiliyor.(4) Fransa'da 1963-1971 arasında bu oran 1,35 ile 2,45 arasında değişirken, Türkiye'de aynı yıllar arasında 10,40 ile 51,08 arasında değişiklik göstermiştir. Üçüncü olarak, Türkiye'de grev başına yitirilen işgününün (Türkiye'de grevlerin diğer ülkelere göre çok az yaşanmasına karşın) çok yüksek olduğunu görüyoruz. 1968 Mayıs'ı hariç bu sayı Fransa'da en yüksek seviyesine 1963'te 2510 işgünü ile varıyor. Türkiye'de ise Çalışma Bakanlığı verilerine göre bu sayı en yüksek seviyesine 1966'da 10.240 işgünü ile ve en düşük seviyesine de 1963'te 2467 işgünü ile varıyor.

Bütün bunlardan şu sonucu çıkarıyoruz: Türkiye'de az sayıda işçi az sayıda greve çıkıyor, bu grevler ise büyük kazanımlar hedeflemiyor olmasına rağmen (grevlerin hemen hemen hepsi TİS anlaşmazlığı nedeniyle yaşanıyordu), çok uzun sürüyordu. Dolayısıyla az sayıda kazanım, çok sayıda uzun, yıpratıcı, yorucu, ufak grevler gerektiriyordu.

1963 TİSGLK'sinin (Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu) hükümleri, patronların işçi taleplerine karşı hükümet güvencesi almış olan uzlaşmaz tutumları, işbirlikçi sendikalar tarafından grevlerin kimi zamanlar bilerek ölü sezonlara denk getirilerek işsiz kılınması ve Adalet Partisi liderliğindeki rejimin sendikal hareketi kendisine bağımlı kılmaya dönük girişimi, işçilerin kendi çıkarlarını yalnızca ekonomik grevler aracılığıyla savunabilmesini imkânsız kıldı. Birçok durumda uzun ve yorucu grevlerde kazanılanlar, siyasal arenada (TBMM'de, komisyonda) kaybediliyordu.

Bu nedenlerle 1317 sayılı kanunla rejim, zaten ekonomik grevlerle çıkarlarını iyi bir şekilde savunmadığını ve liberalizasyon reformlarının faturasının kendisine ödetileceğini hisseden işçi sınıfını, mutlak bir şekilde kaypak ve muhafazakâr bir sendikal bürokrasiye mahkûm etmek istediğinde, sanayi proletaryasının buna cevabı parçalı, yerel, yıpratıcı, izole direnişler değil, politik grev oldu.

15-16 Haziran 1970:Sosyalist devrim göz kırpmıyor

Türk Demir Döküm, Sungurlar, Derby, Elektrometal, Rabak, Auer, Mutlu Akü,

Vinileks, Otosan, Arçelik, Vita, DMO: Bunlar, 1317 sayılı kanun mecliste görüşülürken fiili greve çıkan ve Türk kapitalizminin kalbinde bulunan fabrikalardan yalnızca birkaçı. İstanbul, İzmit, Sakarya, İzmir, Ankara ve Adana illerinde ve sanayi merkezlerinde, Türk-İş üyeleri de dahil yüz binlerce kadın ve erkek işçi yeni tüzel düzenlemeyi ve rejimin işçi düşmanı saldırılarını püskürtmek için seferber oldular. 16 Haziran'da orduya işçilere ateş açma emri verildi; emir, üzerine asker üniforması geçirilmiş olan işçi ve köylülerden oluşan erler tarafından reddedildi. Seferberliğin sürmesi halinde, ordu sınıfsal bir bölünme yaşayacaktı.

15-16 Haziran günlerinde Türkiye'nin başlıca sanayi merkezleri ile emekçi semtlerinde, kapitalizm dışı bir toplumsal durum oluştu. İstanbul'da Kartal, Göztepe, Kadıköy, Cağaloğlu ve Eminönü'nde burjuva devlet gücü iki gün boyunca silindi veya silinmemek için cılız bir şekilde direndi; valilik, işçiler şehrin merkezi olan Beyoğlu'na ulaşmasını diye Haliç üzerindeki iki köprüyü kaldırdı.

16 Haziran gecesi, 16 Eylül'e dek sürecek bir sıkıyönetim ilan edildi. İstanbul ve İzmit'teki sendika binaları, sosyalist parti büroları ve öncü işçilerin evleri polis tarafından basıldı. 25 DİSK yöneticisi derhal tutuklandı, 19 Haziran'dan itibaren bu bölgelerdeki bütün grevler yasaklandı. Sıkıyönetimin kendilerine tanıdığı hakla patronlar sendikalı yüzlerce işçiyi işten attı, öncü işçiler kara listeye alınarak işgücü piyasasından uzak tutuldu ve birçok militan işçi de aylar boyunca hapis yattı.

Not düşmekte fayda var ki, 15-16 Haziran yenilmeseydi, 12 Mart 1971 darbesi hiç yaşanmayacak; sendikal özgürlüklerini böylesine militanca savunan bir mücadeleci işçi hareketinin zaferi karşısında darbeciler, iktidarı gasp etmeye cüret edemeyeceklerdi. Ancak 15-16 Haziran'ın yenilgisi, taleplerinin zaferinin koşullarını hazırladı ve 1317 sayılı kanun hiçbir zaman uygulanamadı.

15-16 Haziran'ın en yakıcı dersi, işçi hareketinin devrimci önderliğe duyduğu ihtiyaçtır

15-16 Haziran 1970'te Türk ve Kürt işçi sınıflarının gösterdikleri devrimci kapasite, Türkiye solunun kendisinde hiçbir programatik ve örgütsel yenilenmeyi getirmedi: Bu, yalnızca toplumsal olarak değil, ancak politik olarak da solun genelinin mücadele ve devrim stratejilerinin, Türk kapitalizmini yıkabilecek biricik güç olan işçi sınıfını hiçbir şekilde merkezine almadığını, dolayısıyla

bürokratik ve küçük burjuva çürümenin boyutlarını gösteriyordu.

Bu büyük proleter ayaklanmasından yalnızca altı ay sonra (Aralık 1970), Türkiye solunun ezici bir kısmının geldiği gelenekleri oluşturacak olan iki parti (THKO ve THKP-C) kuruldu. Ancak bu yapılar, 15-16 Haziran'daki büyük proleter ayaklanmasının üstünden henüz altı ay geçmiş olmasına rağmen bundan hiçbir siyasal ders çıkarmayarak, parti inşa yöntemlerini işçi seferberlikleri ve hareketinden koparıyor, partiyi sınıflararası mücadele arenasından devlet ile devrimciler arasındaki silahlı çatışmalar alanına hapsediyor ve kitleleri birkaç silahlı öncüyle ikame ediyordu.

İşçi hareketinden kopuk bu girişimler, 15-16 Haziran'da gereksinimi hissedilen devrimci önderlik krizini çözmek veya hafifletmek yerine derinleştirip ağırlaştırdı.

Günümüzün görevleri

2022 senesinin Ocak ve Şubat aylarında 108 grev yaşandı (Türkiye'nin senelik ortalama fiili grev sayısı 97 iken, 2022'de bu sayı bir buçuk ay içinde aşıldı). Bu grevlerin 107'si fiili, yani "yasadışı" grevdi. Greve çıkan işçi sayısı en az 17 bindi. Bu grevlerin 96'sı düşük ücret zamlarına karşıydı ve 54'ü de hiçbir sendikanın dahil olmadan yaşandı.(5)

Ancak kritik önemdeki bu mücadele dalgasının karşısında yine ikameci bir eğilim, bir kere daha, işçi hareketinin devrimci önderliğini sınıf mücadelesi metotlarıyla inşa etmek yerine, kendi hareketçi refleksleriyle sınıf hareketini yenilgiye taşıyacak olan bir çizgiyi ileri sürüyormuş gibi duruyor. Bu eğilim silahlı değil, protestocu bir ikamecilik anlayışı güdüyor ve geldiği geleneğe saygısını göstererek, kitlelerin ve mücadele eden emekçilerin değil ama kendi ruh hallerinin ve ihtiyaçlarının merkeze konduğu dayatmacı bir anlayışı savunuyor.

Hiç şüphe yok ki bu protestocu ikameci eğilim, sınıf hareketinin henüz olgunlaşma döneminde olmasının bir sonucu. Unutmamalı, sınıf hareketinin her sorunu, ancak ve ancak sınıf hareketinin içinde ve onunla birlikte çözülebilir. İşçinin yerine kendisini koymayan, işçiye akıl vermeyen ama ona eşlik eden, direnişçi bireylerin büyük fedakârlıkları yerine kitlelerin seferber edilmesine ve emekçilerin kolektif bir şekilde karar almasına yaslanan, toplumsal hareketlerin bir koordinasyon merkezi veya protesto esnafılığı yerine sınıf hareketinin sosyalist önderliğini hedefleyen, bürokratik zorbalığa, ikameciliğe ve dayatmacılığa kar-

şı işçi demokrasisini savunan bir programın sınıflar mücadelesi içinde alternatif bir kutup olarak inşa edilebilmesi bu yüzden çok önemli.

15-16 Haziran 1970’te göz kırpan sosyalist devrimin, bir kere daha işçi hareketinin politik gündemine girebilmesi, her şeyden çok buna bağlı.

Dipnotlar:

(1) 1975-1976’da bu tutar 1 milyar dolara yaklaştı. Bkz. Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985*, Gerçek Yayınevi, 2. Baskı, Ocak 1989, s. 98.

(2) Bkz. agy.

(3) Bkz. M. Şehmus Güzel, *Türkiye’de İşçi Hareketi 1908-1984*, Kaynak Yayınları, Birinci Basım, Şubat 1996, s. 208 ve 210.

(4) Bkz. M. Durand, Y. Harf, “Panorama statistique des grèves”, *Sociologie du Travail*, 1973, No. 4, s. 356-375.

(5) Ayrıntılı bir inceleme için bkz. https://emekcalisma.files.wordpress.com/2022/03/eccca7t_2022-grev.pdf

12 Eylül 1980: İşçi sınıfına ve sosyalizme karşı darbe

“Ordu komutanlarının yayınladıkları muhtıra ile işçi ve emekçi yığınlar üzerindeki kapitalist saldırı yeni bir boyut kazandı. Burjuva ordusunun generalleri, toplumsal bunalımın bir an önce yasal partiler tarafından bastırılmasını istemekte; aksi takdirde iktidara bizzat el koyabileceği tehdidini savurmakta.

Bu noktada işçi sınıfının savunmasının düzenlenmesi ve Devrimci Eylem Programı’nın hayata geçirilmesi mücadelesi, gelişen siyasi olaylar içinde belirli taktiklerle somutlanmalıdır. Sınıf seferberliğini gerçekleştirecek olan bu taktik ise bugün bir GENEL GREV biçiminde ortaya çıkmaktadır. Kapitalist saldırıyı püskürtmenin, sınıfın mücadele birliğini sağlayabilmenin ve her türden gerici, Bonapartist ve Faşist rejim tehditlerine karşı koyabilmenin yolu mevcut koşullarda Genel Grev’den geçmektedir.”

Gazete Nisan’ın öncülü olan İşçi Cephesi gazetesinin 1980’in Şubat ayında çıkan ilk sayısı, bu satırlarla emekçilere ulaşmıştı. Troçkist akımımız, Kenan Evren ismiyle ve türlü zulümler, baskılar, idamlar ve işçilere saldırılarla özdeşleşecek olan 12 Eylül darbesinden 8 ay önce, darbe tehlikesine karşı Türkiye işçi ve emekçilerine, ordunun karşıdevrimci planlarını durdurabilmek için genel greve çağırıyordu.

12 Eylül darbesiyle beraber;

650.000 kişi gözaltına alındı
1.683.000 kişi fişlendi
210.000 dava açıldı
230.000 kişi sıkıyönetim mahkemelerinde yargılandı
98.404 kişi “örgütlü olma” suçlamasıyla yargılandı
14.000 kişi vatandaşlıktan çıkarıldı
En az 21.764 devrimci hüküm giydi
388.000 kişinin pasaportuna el kondu
Kapatılan parti, sendika, dernek, meslek odası sayısı 23.700’ü buldu
171 kişi işkencede, 14 kişi açlık grevinde, 74 kişi çatışmada,
16 kişi kaçarken öldürüldü
43 kişinin “intihar” ettiği, 73 kişinin “doğal yollardan” öldüğü söylendi
39 ton gazete, dergi, kitap yakıldı
40 ton gazete, dergi ve kitap yakılmak üzere depolarda tutuldu
927 adet devrimci gazete kapatıldı
18 devrimci idam edildi.

12 Eylül’ün amacı işçi sınıfını, onun örgütlerini ve öncüsünü paramparça etmek, bütün bunları fiziksel olarak yok etmektir. İşçi Cephesi o günlerde, 1920 senesinde Almanya’da askeri bir darbeyi ezen genel grevi örnek göstererek, Birleşik İşçi Cephesi’nin kurulması çağrısında bulunmuştu. Bu, partileri ne olursa olsun bütün işçilerin yaklaşan tehlikeyi ortadan kaldırmak için eylemde bir araya gelmeleriydi.

12 Eylül, Türk kapitalizmi için sosyalist hareketi bastırmakta kullanılması gereken bir araçtı. Bu tip kanlı bir işçi düşmanı darbenin bir daha hayat bulmaması için ise, işçi sınıfının kendi partisini kullanarak Türkiye kapitalizmini ilga etmesi şart.

24 Ocak kararları: 1980 sonrası düzen partilerinin program taslağı

24 Ocak 1980 kararlarıyla işçiler ile emekçilerin sosyal, ekonomik ve demokratik haklarını tümüyle paramparça eden, eline geçirdiği her şeyi sermayeye pazarlayan, özelleştiren; hayatın her alanını piyasa ilişkilerine açan bir ekonomi yönetimi programı Türkiye’de egemen oldu.

Bu kararların geçebilmesi için ilk önce dönemin radikal sosyalist işçi hareketinin dümdüz edilmesi gerekiyordu. 1 Mayıs 1977 provakasyonu bunu başaramadı. MHP'li faşistlerin art arda gelen ve devrimcileri, aydınları, işçileri hedef alan suikastları bunu başaramadı. 1978 Maraş Katliamı bunu başaramadı. Sosyalist işçi hareketi bütün bu provakasyon denemelerinden, derinleşen bir politik olgunlukla çıktı.

Ecevit'in önüne 24 Ocak kararları geldiğinde, kendisi bunların sivil bir hükümetle uygulamaya konamayacağını deklare etti; işçi hareketi ezilmeliydi. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin komuta kademelerinin gözleri Şili'ye döndü: Bu ülkedeki örgütlü halk hareketi, general Pinochet tarafından 1974 senesinde kanlı bir darbeye ezilmemiş miydi? Daha sonra Pinochet, Şili'yi neoliberalizmin ilk laboratuvarına dönüştürmemiş miydi?

12 Eylül 1980 darbesi sosyalist işçi hareketini iç savaş metotlarıyla yok etmek için örgütlendi. Böylece 24 Ocak kararları hayata geçirilecek ve bugün herkesin ismine aşına olduğu neoliberal ekonomi politikaları, Türk kapitalist sınıflarının çıkarları adına topluma dayatılacaktı.

Ancak unutulmasın: 2019'un Ekim ayında Şili işçi ve emekçileri ayaklandı; Pinochet döneminin anayasasının çöpe atılmasını talep ettiler ve birkaç hafta önceki referandumda da bir Kurucu Meclis'in kurulmasını karar altına aldılar. Şili halkı Pinochet'nin 24 Ocak kararlarını son kullanma tarihi dolmuş ürünler müzesine kaldırmakta kararlı.

Neoliberalizm ilk olarak Şili ile Türkiye'de denenmişti. O en ağır yenilgilerini Şili'de aldı bile. Sıradaki neden Türkiye olmasın?

6 Kasım 1981: Darbe yönetimi YÖK'ü kurdu

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 6 Kasım 1981'de Kenan Evren'in çevresinde merkezileşen darbeci askeri diktatörlük tarafından kuruldu. 12 Eylül 1980 darbesinin hedefledikleriyle uyumlu olarak YÖK'ün amacı eğitim kurumlarında sendikaların etkisini sonlandırmak, sosyalist ve ilerici değerlere sahip öğretim görevlilerini cezalandırmak, öğrencilerin devrimci fikirlere ulaşmasını engellemek, okulları 24 Ocak neoliberal kararlarıyla paralel bir biçimde ticarethanelere dönüştürerek eğitimi burjuvazinin ekonomik birikim planlarına terk etmekte. Eğitimin üzerinde kurulacak olan sermaye diktatörlüğünün örgütleyici kurumu YÖK olacaktı.

1981’den bu yana bütün burjuva partilerin seçimler sırasındaki en temel vaatleri arasında YÖK’ün kaldırılması da vardı. Ulusalıcısından İslamcısına dek (AKP de dahil!), iktidara aday olduğunu açıklayıp da YÖK’ün kaldırılmasını talep etmeyen bir tane burjuva partisi olmadı. Hepsi seçimlerde bunu dile getirdi. Ancak iktidara geldiklerinde hiçbirisi gerekli pratik adımları atmadı.

Bunun en temel sebebi, iktidara gelen her burjuva siyasal partinin, tıpkı 12 Eylül’ün askeri diktatörlüğü gibi, üniversiteleri hizada tutabilmek için YÖK’e ihtiyacının olmasıydı. 90’lı senelerde yükselen işçi sınıfı hareketi öğrenci hareketini de tetiklemiş, İstanbul Üniversitesi’nde simgeleşen gençlik seferberliklerini doğurmuştu. Ardından gelen 2001 krizi ve sonrasında AKP döneminde vuku bulan ODTÜ ve GSÜ seferberlikleri, rejime öğrenci hareketini frenleyen bir aracın faydalarını göstermişti. Bütün bunların üzerine, uluslararası çapta başlayan ve eğitim ile kapitalist sanayinin kombine edilmesiyle öğrencilerin ucuz işgücü olarak pazarlanmalarını yoğunlaştıran Bologna Süreci’nin Türkiye’de hayat geçirilmesi, YÖK’ü gerektiriyordu.

2016’da ilan edilen OHAL’le beraber rejimine anayasal bir zemin sağlayana dek KHK’ler üzerinden yönetim işlevlerini yerine getirmeye çalışan Beştepe, YÖK’e de el attı. 30 Ekim 2016’da Resmi Gazete’de yayımlanan karara göre “Yeni YÖK” olarak tarif edilen kuruma yeni görevler atanıyordu: 2017 eğitim-öğretim programının “performans odaklı” ve “rekabetçi bir yapıda” uygulanması öngörülüyordu. Bu ölçütlerin kalıcı olabilmesi içinse bir Yükseköğretim Kanun Taslağı hazırlanacaktı.

Bugün üniversiteye giriş sistemini belirleme yetkisi YÖK’te. Yükseköğretim sistemini planlamak, ayrıca eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetler süreçlerini düzenlemek, değerlendirmek ve denetlemek de YÖK’ün görevleri arasında. Özetle YÖK, Türkiye eğitim sisteminin akut bir buhrana sahip olduğu bütün alanların sorumluluk sahibi kurumu. Üniversite bileşenlerinin çıkarlarının aksine olan bütün sermaye yanlısı politikaları eğitim sisteminde egemen kılmaya ve burjuvazi ile hükümetlerin dönemsel çıkarlarına hizmet etmeye devam ediyor. Eğer Türkiye’de öğrencilerin ve eğitim işçilerinin lehine bir öğrenim sistemi bina edilecekse, bu yönde atılması gereken ilk adımlardan birisinin YÖK’ün kaldırılması olduğuna şüphe yok.

30 Kasım 1990: Büyük madenci yürüyüşünü başlatan grev

*Bartın'da sermaye ve rejim işbirliğiyle
canlarına kastedilen 41 maden işçisi
kardeşimizin anısına...*

30 Kasım 1990 tarihinde Genel Maden İş Sendikası'nda (GMİS) örgütlü olan maden işçileri 2,5 milyon lira maaş ve 85 bin lira yevmiye talebiyle greve çıktılar. Grevin merkezi Zonguldak olsa da, çevre illerden madenciler de greve katıldılar. Zonguldak, ocak ayının başına dek bir grev kenti olacak ve hükümete karşı verilen mücadelenin üssü rolünü oynayacaktı. Maden işçilerinin öncülüğünde, madenci aileleri, kent esnafı, öğrenciler ve aydınlar da grevin arkasında, grevin kazanması için hizaya girecekti.

Grevci maden işçilerinin taleplerine karşılık olarak, ANAP (Anavatan Partisi) hükümetinin önerisi 1,2 milyon lira maaş ve 64 bin lira yevmiyeydi. 1989 bahar yerel seçimlerinde, uyguladığı emek düşmanı politikalar nedeniyle hezimete uğramış olan Özal, madenlerin kamu kontrolü altında kaldıkça kâr edemediklerini, bu nedenle madenlerin devletin elinden çıkarılması gerektiğini iddia ediyor; madenlerdeki üretimi bilerek düşürecek politikalar uygulayarak hatalı ve yalancı bilançolar açıklıyor ve böylece IMF ile Dünya Bankası'nın dayattığı özelleştirme paketlerini hayata geçirmeye çalışıyordu. Özal, maden işçilerinin talepleri söz konusu olduğunda şöyle konuşuyordu:

“Zonguldak kömür havzasında işçiye verilen ücret, sattığınız kömürün bedelini karşılamıyor... Zararı 500-600 milyarı buluyorsa yarın yüzde 60 zam verdiğiniz zaman bu açık, bu zarar 1 trilyonun üstüne çıkar. Kim ödeyecek bu parayı. Üretim olmayan yere haddinden fazla para verirsiniz enflasyonu körüklersiniz.”
Hükümet maden işçilerinin pes edeceğini düşünüyordu; işçileri teslim alma sürecini hızlandırmak için madenleri kapatacağına dair bir şantaja dahi başvurdu. GMİS'in bağlı olduğu Türk-İş, madencilere destek için 3 Ocak 1991 günü yurt genelinde bir genel grev gerçekleştirdi. Bunun üzerine maden işçileri hükümet üzerindeki baskıyı artırmak istediler. 30 Kasım'da başlayan grev 35. gününü doldurmuştu: Ankara'ya yürüme ve Çankaya'daki “tek adama” işçi sınıfının gücünü hatırlatma kararı alındı.

Maden işçilerini Ankara'ya götürecek olan otobüslerin yolu devlet zoruyla ke-sildi, böylece otobüsler Zonguldak kent merkezine giremedi. 4 Ocak sabahı, on

binlerce işçi, sendikanın Zonguldak şubesinin önünde toplandı. Doğal bir işçi mitingine dönüşen eylemde, işçiler Ankara'ya yürüme kararı aldılar. Böylece herhangi bir ön hazırlık yapılmaksızın, maden işçileri ile ailelerinden oluşan 100 bin kişilik bir proleter ordusu, Ankara'ya yürümeye başladı.

Büyün madenci yürüyüşü, 1989'un baharında patlak vermiş olan işçi mücadelelerinin zirve noktasını temsil ediyordu. Bu yürüyüş, 12 Eylül 1980 darbesinde generallerin getirdiği ve ardından liberal, milliyetçi ve İslamcı düzen partileri tarafından korunan işçi düşmanı ve patron dostu paylaşım sözleşmesine karşı, Türkiye işçi sınıfının ortaya koyduğu en militan mücadeleydi. Yürüyüş yalnızca düşük ücret politikalarına karşı değil, aynı zamanda madenler ile enerji sektörünün özelleştirilmesi ve kamu yatırımlarının yağmalanmasına karşı da bir ayaklanmaydı.

Hiç şüphe yok ki Özal hükümeti ile Türk burjuvazisi de bunu bir ayaklanma olarak gördü: Ankara sınırına ordu çıkartma yaptı, tanklar ve tüfeklerle Türk kapitalizminin başkenti koruma altına alındı. Zira işçilerin Devrek ziyareti, ayaklanmanın büyüdüğüne işaret ediyordu. Devrek bir bütün olarak evlerini, fırınlarını, kahvehanelerini işçilere açtı; fırınlar işçilere ekmek dağıttı, proleter aileler grevci kardeşlerini evlerinde ağırladı. Madenciler kentten ayrılırken Devreklilerin attığı slogan "Devrek burada, devlet nerede?" idi.

Yürüyüş halinde olan maden işçilerinin Zonguldak-Botan sloganı atarak Kürt hareketiyle kardeşleşmeleri, Ankara'dan büyük bir kaygıyla izlendi ve hükümetin eli ayağı birbirine dolandı. Bugüne kadar "terör" korkusunu kullanarak ve araçsallaştırarak işçileri ve işçi hareketini dizginlemeye çalışmış olan rejim, şok ve histeri içinde Zonguldaklı maden işçilerinin Botan'la devrimci dayanışmasını ilan ettiğine tanık oluyordu. Ankara açısından işçiler derhal, ne pahasına olursa olsun durdurulmalıydı. Dönemin Başbakanı Yıldırım Akbulut Bolu'ya gidip, sendikanın başkanı Denizer'le görüştü. Sonuçsuz kalan bu görüşme Özal'ı sinirlendirdi. Sermayenin bu kibirli uşağı şöyle konuşuyordu: "Nasıl olur da başbakan işçilerin ayağına gider!"

İşçiler Mengen'e ulaştıklarında, hükümet işçilerin yollarının üzerine iş makineleri çıkarttı. İşçiler bu engeli aştı. Ardından hükümet işçilerin karşısında jandarmayı çıkarttı. İşçiler yürüyüşe devam etmek istediğinde çıkan çatışmada, 201 maden işçisi gözaltına alındı. Zonguldak'tan yola çıkan battaniye, ilaç ve yiyecek yardımı jandarma tarafından durduruldu; işçiler soğukta, aç ve susuz bırakıldı.

Ankara'dan gelen yeni görüşme teklifi Denizler tarafından kabul edildi ve Zonguldak'a geri dönme kararı alındı. Madenci yürüyüşünü jandarmayla, şantajlarla, yalanlarla, aç bırakarak ve tehditler savurarak bastıran hükümet ve hükümetin baskılarına teslim olan sendika bürokrasisi ortaklığında yenilgiye uğratılan büyük madenci yürüyüşünün faturası, Türkiye işçi sınıfı açısından ağır oldu. Öncelikle rejim işçilerden intikam almak için, TİS sırasında verdiği ilk teklifin altına düşerek, ücretleri 1 milyon 100 bin lira ve yevmiyeyi de 49 bin lira olarak verdi. Ancak bunun da ötesinde, 16 Ocak'ta ABD'nin Irak'a savaş açması bahane edilerek, 25 Ocak'ta grevler için iki aylık erteleme kararı alındı.

Ancak tek intikam alan hükümet değildi. İşçi hareketinin hedeflerine kazanılmış olan Türkiye, 10 ay sonraki genel seçimlerde ANAP'ı iktidardan attı ve Özal'ı, Çankaya'da oturmasına rağmen yürütme üzerinde gücü kalmamış olan, işçi hareketinin altında ezilmiş zavallı bir süse dönüştürdü.

2 Temmuz 1993: “Laik” devlet destekli İslamcı linç çetelerinin Madımak Pogromu

Pogrom nedir? Ansiklopedik tanıma göre pogrom, bir dinsel, etnik veya siyasi gruba dönük olarak kızgın bir kalabalığın gerçekleştirdiği şiddet eylemi ve katliamdır. Ancak bu tanım eksiktir çünkü pogromların, aslında altında yaşadıkları devletin bir politikası olduğunu belirtmemektedir. Çarlık Rusyası'nda Yahudilere dönük pogromlar, Romanov hanedanlığının ulusal politikasıydı. ABD'de siyahilere dönük pogromlar, Amerikan egemen bloklarının kendi çıkarlarını muhafaza etme siyasetlerinin bir parçasıydı. 2 Temmuz 1993 katliamı da Alevi azınlığa karşı devlet destekli yapılmış bir pogromdur.

Madımak hiçbir şekilde, kontrol altına alınması noktasında gecikilmiş bir İslamcı kalabalığın taşkınlığı değildi. Bu bir devlet operasyonuydu. Linç çetesi otelin önünde katliama hazırlanırken ne emniyet, ne de TSK'ya bağlı alay komutanlığı herhangi bir müdahalede bulundu. O günkü hükümetin koalisyon ortağı “laik” SHP'ydi. Bugün Saadet Partisi genel başkanı olan, o sırada ise Sivas'ın belediye başkanı olan Temel Karamollaoğlu, pogrom yaşanırken olayları izlemekle yetindi. Dolayısıyla Madımak askeriyle polisiyle, devletiyle belediyesiyle sistemli bir şekilde örgütlenen bir pogromdu.

Ardından “laik” yargının, İslamcı katilleri aklama çabası geldi. Sadece 124 kişi hakkında dava açılmakla kalmadı, 2002'ye gelindiğinde geriye 33 sanık kalmıştı. 8 firari asla yakalanmadı ve bunların 5'i hakkındaki dava 2012'de düşü-

rüldü. Faillerin 26 kişilik avukat ekibinin içindeki 4 kişi daha sonra AKP'den milletvekili oldu, biri bakan oldu ve diğerleri de Saadet Partisi veya AKP içinde yüksek mevkilere geldiler. Son olarak Erdoğan, Sivas Madımak katliamı faili 86 yaşındaki Ahmet Turan Kılıç'ın ağırlaştırılmış müebbet cezasını kaldırarak affetti.

1989 senesi Bahar Eylemlerine, yani işçi sınıfının büyük bir kalkışmasına tanıklık etmişti. İşçi sınıfı bu isyanını 1990-1991 Zonguldak Yürüyüşü ile sürdürdü. Bu sırada kamu sektöründe sendikacılık güç kazanıyordu. Bir yandan da Kürt özgürlük hareketi kitleselleşiyor ve serhıldanlar patlak veriyordu. Kenan Evren'in mimarı olduğu 12 Eylül rejimi, ezilenler nezdinde güçlü bir muhalefetle karşılaşmıştı. Bu mücadeleci muhalefetin önünü kesmek için bir pogromun organize edilmesi, Türk kapitalist devletinin bilinçlice gerçekleştirdiği bir tercihti.

12 Mart 1995: Gazi Mahallesi Ayaklanması

Gazi Mahallesi Ayaklanması, 1995'in Mart ayında, o gün Sultangazi ilçesinde yer alan ve Alevilerin yaşamakta olduğu Gazi Mahallesi'nde, bilinçli bir şekilde seçildiği anlaşılan birtakım kahvehanelerin arabalı saldırganlar tarafından taranması sonucunda patlak verdi. Ayaklanma dört gün sürdü ve İstanbul'da Ümraniye ile Ankara'da Kızılay'a da sıçradı. 23 insan öldürüldü, 1400'ün üzerinde insan ise yaralandı.

12 Mart akşamı, aynı anda üç kahvehaneye ve bir pastaneye yapılan otomatik silahlı saldırılar 25 insanın yaralanmasıyla ve Dede Halil Kaya isimli 61 yaşındaki bir Alevi din adamının öldürülmesiyle neticelenmişti. Saldırganların kimliği teşhis edilemedi; saldırganları taşıyan taksinin şoförü ise daha sonra boğazı kesilmiş bir halde ölü bulundu.

Saldırıdan hemen sonra Cemevi'nin önünde toplanan kitleler polis karakoluna doğru yürüyüşe geçti. Eylem sırasında Mehmet Gündüz polis tarafından katledilirken, yine birçok insan yaralandı. Ertesi gün İstanbul'un her yerinden Aleviler, bir dayanışma göstergesi olarak Gazi'de bir araya geldi; on binleri bulan eylemler sırasında polisle çatışıldı. İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir'in polislere ateş açma yetkisi tanımış olmasına rağmen kitleler bariyerleri aştı ve karakolun 200 metre yakınına dek gelebildi. Eylemcilerin karakolu ele geçirmesi yakinken jandarma birliklerinden polise destek geldi. O gün 15 insan öldürüldü. İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu mahallede sokağa çıkma yasağı ilan etti ve daha sonra bu yasağı, eylemlerin sıçradığı ve beş kişinin öldürüldüğü

Ümraniye'yi de kapsayacak şekilde genişletti.

Alevilerin polislerle görüşmesi için delege olarak seçtikleri Özlem Tunç işken-
ce gördü ve polis tarafından infaz edilmek istendi. Kafasına ateş açıldı, saçından
sürüklenip kaldırımında terk edildi. Tunç'un ölmediği morgda fark edildi; teda-
visi üç yıl sürdü.

Gazi Mahallesi'nde 12 Mart akşamı gerçekleştirilen, hem işçi sınıfı hareketine
hem de Alevilerin örgütlenme seferberliğine verilen kanlı bir reflekti. 1989 Ba-
har Eylemleri'ni 1990'lı yıllarda emekçilerin yükselen mücadeleleri izlemişti.
Bu sırada Bektaş-ı Veli dernekleri, Pir Sultan Abdal ve yöre dernekleri kuruldu;
Aleviler de derinleşen sınıf mücadelesiyle birlikte örgütlenmeye başlamışlar-
dı. Devletin buna cevabı önce 2 Temmuz 1993'teki Sivas Katliamı oldu; Mart
1995'teki Gazi Katliamı da bunun bir devamıydı.

Bugün Aleviler üzerindeki ırkçı ve mezhepçi şiddet ve ayrımcılık varlığını sür-
dürüyor. Tam da bu nedenle işçi sınıfının temel görevlerinden birisi, halklar
arasındaki kardeşliği sağlamak olmayı sürdürüyor.

28 Şubat 1997: İşçi sınıfına karşı darbe

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadrolarından AKP'ye dek bütün burjuva par-
tiler Sünni Müslümanlığı kitleleri kontrol etmenin, politik ve sosyal biati gelişt-
tirmenin bir aracı olarak gördüler.

Politikacıların dillerinden hiçbir zaman Kuran-Hadis alıntıları düşmedi. 12 Ey-
lül Türkiye'nin dört bir noktasına Kuran kursları açtı ve sosyalist partiler ile
sendikaları kapatırken, birçok gerici cemaate propaganda hakkı tanıdı. Bununla
da yetinmedi, o cemaatlere devlet içinden görev dağılımı yaptı. Türkiye'de kay-
makamından valisine, emniyet müdürlüğünden jandarmasına devlet Sünni'dir.
Diyanet İşleri Başkanlığı yalnızca Sünnilerin bayramlarını resmi tatil kabul et-
mektedir. Bütün okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi adı altında İsl-
lam'ın bu yorumu okutulmaktadır.

Dolayısıyla Türkiye'de Sünniliğin baskılandığı, zulüm gördüğü, engellenmeye
çalışıldığı, Türkiye tarihinin en büyük yalanlarından. Bu büyük yalanın en
çok kullandığı argüman ise 28 Şubat "postmodern" darbesinin, Müslümanlara
karşı yapıldığıdır.

Toplumlar dindarlar ve dindar olmayanlar diye değil, patronlar ve işçiler olarak

ikiye ayrılırlar. Dolayısıyla yaşanan bütün politik gelişmelerin, bu iki sınıfın karşılıklı ilişkisiyle bir ilgisi vardır. 28 Şubat, seçimlerle ulaşabileceği nihai sınıra gelen Milli Görüş'e can simidi olmuş, onun ciğerlerini açmıştır. Bu askerî müdahale İslamcı harekete geniş bir manevra hareketi açmıştır. İşçi sınıfı ve sosyalistler ise örgütlerinin ve gazetelerinin kapatılmasıyla, bütün sendikal mevzilerin gerilemesiyle, sosyal ve demokratik hakların parçalanmasıyla mücadele etmek durumunda kalmıştır.

Elbette herkes kendi inancını hürriyet içinde yaşayabilmeli. Ancak bu özgürlüğü elde edebilmenin birinci şartı, yaşananları doğru yorumlayarak, bu yoruma göre bir mücadele yolu oluşturabilmektir. 27 Mayıs da, 12 Eylül de, 28 Şubat da işçi sınıfına ve sosyalistlere karşı yapılmış askerî girişimler ve darbelerdi. Sorunu ortaya böyle koymadığımız müddetçe darbelere karşı mücadelenin, işçi sınıfının mücadelesinden geçtiğini kavrayamayız. Dolayısıyla Müslüman olmak, Erbakancı olmak, AKP'li olmak işçiler için 28 Şubat benzeri darbeleri durdurmak noktasında bir anlam ifade etmemektedir. Ancak orduyu işçi sınıfının hizmetine koşma hedefine sahip, sosyalist fikirlerle donanmış bir işçi sınıfı mücadele ederek yeni 28 Şubat'ların önüne geçebilir.

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi: Rantçılar için fırsat

Türkiye'nin 20. yüzyılda yaşadığı en yıkıcı deprem olan 17 Ağustos depremi arkasında en az 20 bin ölü (bazı kaynaklar bu sayının 50 bin civarında olduğunu ileri sürüyor), 100 bine yakın yaralı, 600 bin evsiz bıraktı. Bu korkunç bilançonun sebebi neydi? Depremin geleceği bilinmiyordu denemez: Adapazarı bölgesi 1943, 1957, 1967 senelerinde şiddetli depremler yaşamıştı ve bu bölgede 30 yılda bir büyük depremlerin olduğu kayıtlar altına alınmıştı.

17 Ağustos, doğal bir afetin kapitalist bir ekonomiyle birleştiğinde ne denli trajik tahribatlara yol açabileceğinin bir kanıtıdır. O gün iktidarda olan hükümet işçi düşmanı politikalarıyla, bu doğal afeti bir sosyal afete dönüştürmeyi başarmıştır: Hem hiçbir önlem almayarak, hem senelerce müteahhitlerden rüşvet alarak kötü yapıları izin vererek, hem de depremi emekçilere saldırmak için bir bahane olarak kullanarak.

Depremin ardından müteahhitlere açılan 2100 davanın 1800'ü düşürüldü, geri kalan 300 davanın yaklaşık 100 tanesinden ceza kararı çıktı. Verilen cezaların büyük kısmı ertelendi, kalan davalar ise zaman aşımına uğradı. DSP-MHP-A-

NAP hükümeti bununla da kalmadı ve deprem ülke gündemini işgal etmişken meclisten mezarda emeklilik yasa tasarısını alelacele geçirdi.

1999 depreminin ardından alınan birtakım önlemler de yine sermaye birikiminin bir aracı haline getirildi ve özellikle AKP hükümetleri bu konuda başarılı oldu: Deprem sigortaları komisyon kazancı eliyle kâr kapılarına döndü, kentsel dönüşüm projelerinin altında kaçak yapılar inşa etmekle ün yapmış binlerce müteahhite yüz binlerce yeni konut yaptırıldı ve bu alanlardan rant sağlandı. Deprem vergileri hortumlandı, bir kuruşu dahi işçi ve emekçiler için güvenli konutların yapılması için harcanmadı.

Bugün İstanbul yeni bir deprem bekliyor. İzmit bir sanayi bölgesi olduğu için, 17 Ağustos depremi işçileri vurmuştu; beklenen İstanbul depreminin de işçileri, yoksulları, kadınları vuracağı açık değil mi? İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul'da durumun 1999'da İzmit'teki durumdan daha kötü olduğunu raporlayalı birkaç yıl oldu! AKP'nin denetimsiz ve yandaşları semirtme odaklı inşaat politikaları, İstanbul'u 15 milyonluk bir şantiyeye dönüştürmüş durumda.

Yeni 17 Ağustosların durdurulabilmesi için kâr ve rant amaçlı kentsel dönüşüm son verilmesi, boş arazi ile konutların işçi denetiminde kamulaştırılması, yoksulları merkezine alan planlı bir kentleşme stratejisinin güdülmesi, kamu kaynaklarıyla depreme dayanıklı konutların inşasına başlanması yakıcı bir gündem halini almış durumda.

19 Aralık 2000: Devrimcilerin tasfiyesi, neoliberalizmin konsolidasyonu

“27 kadındık koğuştta. Delinen yerden içeri bir hortum bırakıldı. Oradan atılan alev topu gibi bir madde ile yataklar tutuştu. Sonra bir gaz bırakıldı ve içerisi simsiyah dumanla göz gözü görmez oldu. Yanıyoruz diye bağırarak oradan çıkmaya başladık. Arkadaşlarımdın derilerinin eridiğini gördüm. Ben beni yakan gazın ne olduğunun aydınlatılmasını istiyorum. Çünkü elbiselerimiz yanmadı derimiz eridi. Parmaklarım yok ama avucumun içi yanık değil. Sırtım belime kadar yandı. Saçlarım, kaşlarım yandı. Burnumun yerinde boşluk oluştu. Dizlerimde de yanık var.”

Hacer Arıkan, 19 Aralık katliamı gazisi

19 Aralık katliamı yaklaşırken, Türkiye'de bir burjuva önderlik krizi yaşan-

yordu: Ekonomik krizin giderek şiddetlenmesi nedeniyle, sürekli olarak değişen koalisyon hükümetleri silsilesi, yönetim krizinin açık ifadesiydi. Neoliberal model, karşısında bulunduğu bütün direnişe rağmen ayakta tutulmaya çalışılıyordu. Bu modelin her dönemsel çöküşünde, acı IMF reçetelerine başvuruluyor ve halk radikalleşiyordu. Bu sırada bu kaosun ortasında, rejim MGK eliyle kontrol edilerek, giderek daha da baskıcılaşıyordu.

1989’da işçi sınıfının Bahar Eylemleri yaşanmıştı. Ardından 1990-1991 Zonguldak Yürüyüşü geldi. 1990’lar boyunca KESK, ciddi bir sendikal örgütlenme gerçekleştirerek, kamu işçileri arasında bir odak halini aldı. Kürt illerinde ise serhıldanlar patlak veriyordu. 12 Eylül diktatörlüğünün getirdiği 24 Ocak kararları konsolide olmamıştı. Bu konsolidasyonu sağlayacak bir karşıdevrimci saldırı gerekiyordu.

Tutsak devrimcilerin, F tipi hücre sistemine ve tecrit uygulamasına direnmek için 20 Ekim 2000’de başlattıkları açlık grevine karşı, Ecevit önderliğindeki devletin 19 Aralık 2000’de 20 cezaevinde başlattığı kanlı operasyon ve onun neticesi olan alçak katliam, işte böylesine bir karşıdevrimci saldırıydı. En az 30 devrimci bu operasyonda katledildi. Yüzlerce devrimci yaralandı, onlarcası sakat kaldı. Genelde devrimci muhalefeti, özelde ise Kürt hareketini sindirmek için organize edilmiş olan F tipi hücre sisteminin toplum nezdinde “meşruiyet” kazanabilmesi için, açlık grevindeki devrimcilere karşı 10 bin güvenlik görevlisi seferber edilmişti.

Birçok devrimci, güvenlik görevlilerinin kullandığı göz yaşartıcı, gaz ve sinir bombalarının çıkardığı yangında öldü. Devlet aynı zamanda CS gazı, beyaz fosfor ve Kapsaisin tipi kimyasal silahlar da kullandı.

Bu aşağılık katliam operasyonu hakkında bugüne kadar bir tanesi hariç olmak üzere, sonuçlanmış olan bir dava yok. Katillerin hiçbirisi yargılanmadı. Aksine Ağır Ceza Mahkemesi 2005’te, tutuklu yargılanan 7 kişiyi tahliye etti. Ancak devlet, dönemin Radikal gazetesini adli tıp raporlarını yayımladığı için yargılamayı ihmal etmedi.

Sorumlulardan birisi de F tipi cezaevlerinin mimarlarından olan ve katliam sırasında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü görevinde olan Ali Suat Ertosun’du. Ertosun’a 2004 yılında AKP tarafından “Devlet Üstün Hizmet Madalyası” verildi.

19 Aralık katliamını önceleyen süreçte, devrimci hareket gözaltında kaybe-

dilmeler, işkenceler, yerinde infazlar ve benzerleri olmak üzere, yıpratıcı bir baskının altındaydı. Ekonomik kriz derinleştikçe, cezaevlerindeki siyasi tutukluların sayısı artıyordu. Böylesine kritik bir dönemde, cezaevleri önemli devrimci okullara ve açıkçası, toplum açısından gözlerin çevrildiği politika üretim merkezlerine dönmüştü. Cezaevlerindeki, toplumu da etkileyen bu devrimci muhalif etki, çeşitli yıpratma politikaları ile baskılanamadı. F tipi cezaevleri bu yüzden gündeme geldi.

2000'deki krizle birlikte yüz binlerce işçinin ücreti yarı yarıya azaldı, bir özelleştirme dalgası ülkeyi silip süpürüyordu ve taşeron çalışma egemen kılınmak isteniyordu. DSP-MHP-ANAP koalisyonunun başındaki Ecevit'in meşhur itirafı bu noktada geldi: "Cezaevlerini kontrol altına alamazsak IMF programlarını uygulayamayız."

19 Aralık Hayata Dönüş Operasyonu, Türkiye'de IMF kararları, yani neoliberalizm konsolide olsun diye hayata geçirildi. Bunun için cezaevlerindeki devrimcilerin sindirilmesi ve katledilmesi gerekiyordu. Ancak IMF'nin ekonomik diktaşının sağlamaştırılmasına karşı cezaevlerinde devrimcilerin verdiği mücadele yeterli olamazdı. Aynı zamanda "dışarıda" da bir kitlesel işçi hareketinin buna eşlik etmesi gerekiyordu. Türkiye sosyalist hareketi bunu örgütlemek noktasında başarısız oldu ve böylece, 12 Eylül'den sonraki en büyük ikinci yenilgisini, 19 Aralık'ta aldı.

20 Mart 2012: 6284 sayılı kanun yürürlüğe girdi

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı kanun, kadın hareketinin yıllarca süren çalışmaları ve baskısı sonucu 20 Mart 2012'de yürürlüğe girdi. Eski haliyle 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun sadece aileyi korumaya ve aile içi şiddeti önlemeye yönelikti. 6284'ün, ailenin değil kadınların hayatının korunmasına vurgu yapan ve kadın örgütlerince ısrar edilen taslak adı "Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması" iken kanun meclise bu adla sunulmadı. Yine de 237 kadın örgütünden oluşan Şiddete Son Platformu kanuna "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi" ifadesinin eklenmesini sağlayabildi.

6284'ün, şiddet mağdurunun beyanı esasında alınacak bazı koruyucu ve önleyici tedbirleri şu şekilde:

Şiddet gören kadın ve çocuğuna barınma desteği ve kreş imkânı sağlanmalı,

Geçici maddi yardım yapılmalı,
Psikolojik, meslekî ve hukukî rehberlik ve danışmanlık sunulmalı,
Hayatî tehlike olması durumunda kadın geçici koruma altına alınmalı ve isterse kimliği değiştirilmeli,
Şiddet uygulayan için uzaklaştırma cezası; tedbir kararlarına aykırılık halinde zorlama hapsi kararı verilmeli,
Koruyucu tedbir kararı için, şiddet uygulandığı hususunda delil veya belge aranmamalı; önleyici tedbir kararı geciktirilmeksizin verilmeli.

Bunların dışında kanun, şiddet önleme ve izleme merkezlerinin (ŞÖNİM) kurulmasını öngörüyor. Ancak bugün bu merkezler kolay erişilebilir değil, sayıca yetersiz ve 7/24 sunması gereken desteklerin tamamını vermemekte.

Söz konusu 6284 olduğunda, bu kanunu garanti altına alan İstanbul Sözleşmesi'nden (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) bahsetmemek imkânsız. Çünkü bugün hem İstanbul Sözleşmesi'ne, hem de 6284'e karşı savaş açmış bir iktidarla, çeşitli parti ve örgütlerle, sözde nafaka mağdurlarıyla ve "erkek" adalet yanlılarıyla karşı karşıyayız. Tüm bunlar; adları beraber anılan bu kanun ve sözleşmenin yuva yıktığını, kutsal aile düzenini bozduğunu, erkeği mağdur ettiğini ve hatta kadın cinayetlerinin asıl nedeninin bunlar olduğunu iddia ediyorlar.

Yürürlüğe girdiğinden beri uygulanması devlet eliyle zorlaştırılan kanun ve sözleşme ne yazık ki çoğu zaman kâğıt üstünde kalıyor. Devlet kurumları ve kolluk kuvvetleri ya kanuna dair bilgi sahibi değil, ya da kanunu uygulamaya koymuyor. Dolayısıyla mevcut durumda 6284 ve İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddeti ve kadın cinayetlerini önlemeye yetmiyor. Bu nedenle 6284 sayılı kanunun acilen ve etkin şekilde uygulanması, İstanbul Sözleşmesi'nin şartlarına uyulması ve uygulamaların, kadın örgütlerinin tüm taleplerini içerecek şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

31 Mayıs 2013: Gezi Ayaklanması, Türkiye Devrimi'nin üzerindeki kabuğu çatlattı

31 Mayıs 2013'te kitleler Gezi Parkı'nın talan edilmemesi için seferber olduklarında, bu mütevazı talep bir gecede Türkiye'nin geleceğinin nasıl inşa edilmesi gerektiğine dair emekçilerin ve ezilenlerin perspektifinden üretilmiş olan birtakım başka talepler ile birleşti. Hükümetin istifa etmesi, biber gazının kul-

lanımının yasaklanması, polisin yetkilerinin sınırlandırılması, polis şiddetinden sorumlu yetkililerin yargılanması ve rantıye odaklı bir birikim modeliyle yeşil alanları yağmalamak isteyen sermayenin İstanbul'un betonlaştırılması üzerinden elde etmeye yeltendiği ayrıcalıklarının engellenmesi gerektiği, bu halk seferberliğinin taleplerinden yalnızca birkaçıydı.

Birçok insan Gezi Ayaklanması'nın kazanımının ne olduğunu soruyor ve bunun bir cevabı olmadığını söylüyor. Doğru değil. Gezi'nin çok önemli üç kazanım oldu: 1) Seferberliğin çıkış talebi olan Gezi Parkı'nın park olarak kalması başarıldı; 2) Ayaklanma, milyonlarca insanın mücadele içinde politize olmasını, mücadeleden öğrenmesini sağladı, böylece onları sonraki isyanlara hazırladı; Türk kapitalist sınıflarının korkulu rüyası olan Taksim-Lice hattı, başlıca emekçi semtlerindeki ve sanayi havzalarındaki slogan ve politik mücadele çizgisi oldu; 3) Ve belki de en önemlisi, 2012-2013 boyunca başkanlık rejiminin artık bir zorunluluk haline gelmiş olduğunu birçok defa ilan eden Erdoğan'ın başkanlık rejimini ilan etmesini 16 Nisan 2017'ye kadar, dört sene boyunca geciktirdi.

Dolayısıyla Gezi Ayaklanması, Türkiye işçileri ile emekçilerine, başkanlık rejiminin inşasının durdurulması için dört sene kazandırdı. Gezi'nin kazandırdığı bu dört seneyi, stratejik önemine uygun olarak değerlendiremeyen ise Türk ve Kürt emekçileri değil, sol oldu. Türk ve Kürt emekçileri Gezi'de başardıklarını yapmayı sürdürerek Metal Fırtına'da, Kobane Serhildanı'nda ve 7 Haziran 2015'te yine öncülüğü üstlenip yolu açtılar ve başkanlık rejiminin müstakbel siyasal kadrolarını birçok kereler köşeye sıkıştırdılar.

Ancak sol, bütün bu büyük mücadelelerde sahada zaten kurulmuş olan mücadeleciler işçi-emekçi ittifakını kendi içinde inşa edebilme kapasitesi gösteremediği ve "tatava yapma, bas geç" perspektifiyle ezilenlere bir alternatif oluşturmadığı için, işçileri ve emekçileri Saray rejiminin inşasını engelleyebilecek şekilde siyasal ve programatik olarak silahlandıramadı.

Buna rağmen rejim, Gezi'den intikam almayı sürdürdü. Osman Kavala'ya verilen müebbet ve Mücella Yapıcı, Tayfun Kahraman, Çiğdem Mater, Hakan Altınay, Mine Özerden, Can Atalay, Yiğit Ali Ekmekçi'ye verilen 18'er yıllık hapis cezaları, Saray rejiminin, ekonomik kriz koşulları altında işçi sınıfına ve Kürt halkına Gezi Ayaklanması'nın cezalandırılması üzerinden gösterdiği bir sopadır.

İkinci bir Gezi Ayaklanması bir daha yaşanmayacak çünkü işçi sınıfı ile Kürt halkı, bu ayaklanmadan gerekli dersleri çıkararak, zaafalarını ve eksikliklerini

çoktan öğrendi bile. İkinci Gezi, 31 Mayıs Ayaklanması'nın politik olarak birkaç kat ilerisinde olacak.

17-25 Aralık 2013: Ayakkabı kutuları açılırken

17-25 Aralık 2013'te, Türkiye'de iktidarda olan siyasal partinin mensuplarıyla çeşitli iş çevreleri arasındaki kirli ve yoz ilişkinin bir fragmanı yayınlandı. Söz konusu olan filmin kendisi değil yalnızca bir fragmandı, çünkü ortaya dökülen rüşvet ve yolsuzluk buzdağının sadece görünen kısmıydı. Evet buzdağının sadece görünen kısmı gündeme gelse de 17 Aralık, Türkiye tarihinin en büyük yolsuzluk ve rüşvet skandalıydı.

Devlet iktidarı için kavgaya tutuşan iki burjuva fraksiyon (AKP ve Gülen Cemaati) birbirlerine karşı saldırıya geçerken, aynı zamanda birbirlerinin kirli çamaşırlarını da ortaya döktü. Elbette filler tepişirken, ezilen yine çimenler oldu. İşçi ve emekçilerin seçilenlerden hesap sorabilme mekanizmalarının olmadığı Türkiye'de, 17-25 Aralık'ta ufak bir kısmı ifşa olan yolsuzlukların üzerine gitmek isteyenler, vatan hainliği ile suçlandı.

AKP, operasyonu bir komplo, yolsuzluk iddialarını da bir “paralel devlet” yapılanmasının sinsî yalanları olarak lanse etmeye çalışsa da, her nedense Egemen Bağış Avrupa Birliği Bakanlığı görevinden alındı ve İçişleri Bakanı Muammer Güler, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar da bakanlık görevlerinden istifa etti.

Operasyon, aynı zamanda Halkbank Genel Müdürü Süleyman Aslan, iş adamları Ali Ağaoğlu ve Rıza Sarraf'a da uğradı. İhalelere karıştırılan hilelerden alınan rüşvetlere dek ortaya saçılan belgeler, Türkiye'nin yönetiminden sorumlu politik kadroların oligarşinin cüzdaniyle beslendiğini ve “millet” için değil, işte bu cüzdandan için yorulmak bilmeksizin çalıştığını ortaya koydu. Aslan'ın evinden çıkan ayakkabı kutusunun içine saklanmış 4,5 milyon dolar, oligarşinin cüzdani için çalışan siyasilerin bu çabalarının aslında ne kadar kârlı olabileceğini gösteriyordu.

Yaklaşık bir sene sonra Türkiye'de yine bir “ayakkabı” gündemi olacaktı: Ama gündem bu sefer bir bankerin Türkiye halkını nasıl soyup soğana çevirdiği üzerinden değil, Ermenek'te maden enkazı altında kalmış bir işçinin babasının giydiği yırtık ayakkabılar üzerinden oluşacaktı. Süleyman Aslan'ın kutularından çıkan milyon dolarlar Ermenekli madencilerden çalınmıştı ve bu hırsızlı-

ęi organize eden de AKP'den başkası değildi. Adalet Bakanı Gül bugünlerde Türkiye'de hukukun üstünlüğünden ve adalet reformundan bahsediyor. Bakan Gül'ün adalet reformu, üyesi olduğu partinin üst düzey yetkililerinin yaptığı yolsuzluklar nedeniyle yargılanmalarını da kapsayacak mı? Hiç sanmıyoruz. 17-25 Aralık'tan sonra AKP Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) yapısında antidemokratik değişiklikler gerçekleştirmişti. HSYK bünyesinde Adalet Bakanı'na hakim, savcı ve adalet müfettişlerinin atanması ile disiplin so-ruşturmaları gibi birçok konuda geniş yetkiler verilmişti. Adalet Bakanı Gül'ün reformu, kendisinin HSYK üzerinde sahip olduğu antidemokratik yetkilerin ta-mamen geri alınmasını kapsayacak mı? Hiç sanmıyoruz.

13 Mayıs 2014: Soma'da işçi sınıfı soykırımı uğratıldı

Türkiye'de ve dünyada her gün Somalar yaşanmaya devam ediyor. 13 Mayıs 2014'te 301 işçiyi öldüren Soma Katliamı'ndan bugüne dek Türkiye'de onbin-lerce işçi daha iş cinayetlerinde hayatını kaybetti.

Soma Madenleri'nin sahibi olan işletmenin 2013'te başka bir ocağının açılı-şını yapan dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız, bu firmanın örnek bir işletme olduğunu belirtmişti. Rejime göre "örnek" işletme, işçi sağlığı ve güvenliği ön-lemelerinin alınmadığı ve şirket sahibinin maksimum kazancının hedeflendiği işletmeydi.

Katliamın ardından maden patronlarının korunabilmesi için yargı elinden geleni yaptı. Birçok suçlu tutuksuz yargılandı ve ertesinde suçsuz bulundu. Suçlu bu-lunanlara göstermelik cezalar verilmekle yetinildi. Soma Madenleri'nin sahibi şirketin yönetim kurulu başkanı Can Gürkan serbest bırakılmakla kalmadı, aynı zamanda Gürkan'ın maden işletme yasağı da kaldırıldı.

Son olarak, koronavirüsün hapisanelerde yayılmasıyla önemli bir tehlikeye dönüşeceğini mazeret göstererek mafyaları, tecavüzcüleri ve benzerlerini ser-best bırakan infaz düzenlemesiyle beraber Soma katliamında sorumluluğu olan-ların hapisten altı yıl erken çıkması güvence altına alındı. İnfaz düzenlemesiyle Soma Kömür İşletmeleri Genel Müdürü Ramazan Doğru ve İşletme Müdür Yardımcısı İsmail Adalı 2028 yerine 2022'de, İşletme Müdürü Akın Çelik ve maden mühendisi Ertan Ersoy ise 2025 yerine bu sene hapisten çıkabilecek. Başkanlık rejiminin, Türkiye'nin en büyük maden işçisi katliamı olan bir olayın sorumlularını neden serbest bıraktığını ve bu sorumluların bir kısmının cezala-

rında neden sürekli olarak indirim gittiğini anlamak önemli.

Rejim bu hareketiyle aslında daha fazla kâr için, daha fazla sermaye birikimi için işyerlerinde işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayanlara dönük herhangi bir yaptırım uygulamayacağını; işçi sınıfı mücadele ederek kendisini buna zorunda bırakmadıkça işçi katillerini cezalandırmayacağını; ne olursa olsun uğruna çalıştığı patronların suçlarını ve cinayetlerini örtbas etmek için canla başla çalışacağını söylüyor.

Anlaşılan o ki, Türkiye’de yeni Somaların olmamasının biricik koşulu, Soma’da göçük altında kalarak can verenlerin sınıf kardeşlerinin iktidar olmasıdır.

7 Haziran 2015 genel seçimleri

7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleşen genel seçimler sonucunda AKP %40,9, CHP %25,0, MHP %16,3, HDP %13,1 ve SP %2,1 oy aldı. Böylelikle Erdoğan’ın başkanlık isteği geciktirilmiş, AKP tek başına iktidar olamamış ve HDP barajı geçmişti.

Seçim sonuçlarının ardından koalisyon kurulmadı. 1 Kasım 2015 tarihinde tekrar seçim yapıldı. Ancak 7 Haziran’dan 1 Kasım’a uzanan 5 ay, yaşadığımız en uzun beş ay olacaktı.

17 Temmuz günü Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kürt Açılımını başlatan Dolmabahçe Mutabakatı’nı tanımadığını söyledi. 20 Temmuz gününde Urfa’nın Suruç ilçesinde Kobani’ye yardım götürmek üzere toplanan gençlere yönelik IŞİD’in canlı bomba saldırısında 33 genç öldü. İki gün sonra PKK’nin Ceylanpınar saldırısını üstlenmesi ile birlikte TSK’nin operasyonları hızlandı. 11 Ağustos’ta Erdoğan, çözüm sürecinin buzdolabına kaldırdığını açıkladı. 5 Eylül’de Cizre’de sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Çatışmada 20’ye yakın sivil öldü. 6 Eylül’de Dağlıca’da 16 askerin ölüm haberinin gelmesinin ardından Erdoğan “400 vekil verilseydi bunlar olmazdı” dedi. 10 Ekim’de Ankara’daki “Emek, Demokrasi ve Barış Mitingi”nde iki canlı bomba saldırısı oldu. Yaralılara müdahale etmek için koşanlara polis biber gazı sıktı. Ankara’da 102 kardeşimiz öldü.

2015 yılının Haziran ayında İşçi Cephesi gazetesinin manşeti “İşçi ve Halk Düşmanı AKP yenildi” demekteydi. Temmuz-Ağustos sayısında ise manşet “Erdoğan Başkanlık Rejiminden Vazgeçmiyor: Neoliberal başkanlık rejimi çöpe!” diyordu. Gazete AKP’nin gerçekten yenilene kadar her şeyi deneyeceği

ifade ediyor ve zaferin ancak bir işçi-emekçi alternatifi ile garanti edilebileceğini yazıyordu. Tekrar seçimin henüz ilan edilmediği Eylül sayısının manşeti “Barajsız seçim, Kurucu Meclis, demokratik anayasa, işçi-emekçi hükümeti” oldu. Tekrar seçimin kesinleştiği Ekim sayısı ise, savaşa ve başkanlık rejimine karşı HDP’ye oy çağrısı yapıyor; “Kapitalizmden ve baskı rejiminden kopuş için: Kurucu Meclis ve işçi-emekçi hükümeti” diyordu.

Seçim sonrasındaki manşet “7 Haziran’dan 1 Kasım’a 700 ölü! Korku ve Umutsuzluğun Zaferi!” iken gündem yazısı şu sözlerle tamamlanıyordu: “...insanlık kendi önüne ancak çözüme bağlayabileceği sorunları koyar. Çünkü yakından bakıldığında, her zaman görülecektir ki, sorunun kendisi, ancak onu çözüme bağlayacak olan maddi koşulların mevcut olduğu ya da gelişmekte bulunduğu yerde ortaya çıkar. Maddi koşullar uygun ama değiştirmeszen değişmez. Ve evet, son sözü hep mücadele edenler söyler.”

10 Ekim 2015: Ankara Gar Katliamı

7 Haziran 2015 seçimlerinde AKP meclis çoğunluğuyla beraber 69 milletvekili kaybetmiş ve bu kayıplarını yeni bir seçimde telafi etmek için Kürt hareketiyle sosyalistlere, yani toplumun mücadelecisi kesimlerine, savaş açmaya karar vermişti. İlk önce 20 Temmuz günü yaşanan ve 34 sosyalist gencin canını alan Suruç Katliamı yaşandı. Sonrasında ise 10 Ekim günü Ankara Garı kavşağında DİSK, KESK, Türk Tabipleri Birliği, TMMOB, HDP ve pek çok partinin katılımıyla düzenlenen Barış Mitingi’ne, Türkiye tarihinin en ölümcül bombalı saldırısı gerçekleştirildi.

Üç saniye arayla iki patlama gerçekleşti. 107 kişi hayatını kaybetti, 500’ün üzerinde insan yaralandı. Saldırının ardından alana ambulanslardan önce polis geldi. Yaralılara, yaralılara yardımcı olmaya çalışanlara ve ölümlere biber gazıyla saldırdılar.

AKP’li Veysel Eroğlu saldırıyı “mağdur duruma düşmek için” HDP’nin yaptığını iddia etti. İçişleri Bakanı Selami Altınok “istifa edecek misiniz?” sorusuna gülerek yanıt verdi. AKP milletvekili Cemil Çiçek, “istifa bazı ülkelerde, demokratik ülkelerde bir yol olarak var. Bizde yok...” şeklinde konuştu.

10 Ekim Katliamı aslında bir devlet operasyonuydu. Canlı bombalardan birisi, Suruç bombacısının ağabeyi Yunus Emre Alagöz’dü ve uzun zaman önce tutuklanması gerekiyordu. IŞİD’in bomba yapımlarından sorumlu uzmanı Tuncay

Kaya, katliamdan 11 gün önce serbest bırakılmıştı. Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı 10 Ekim sabahı Terörle Mücadele Daire Başkanlığı'na Yunus Emre Alagöz'ün de bulunduğu 3 ismin ölümcül saldırılar gerçekleştirebileceğine dair bir rapor göndermişti. Rapor bilinçli olarak dikkate alınmadı. Ve ilginçtir, IŞİD, genelde yaptığının aksine, saldırıyı hiçbir zaman üstlenmedi. Aslında saldırı IŞİD şemsiyesi altında Türk kapitalizmi tarafından örgütlenmişti.

Katliamın örgütlenme sürecine dahil olan hiçbir kamu görevlisi (mesela Antep Emniyet Müdürü) yargılanmadı. 35 sanıktan 20'si hiçbir zaman yakalanamadı. Üstüne katliama dair medya organlarına haber yasağı getirildi.

10 Ekim Ankara Katliamı aslında işçi sınıfına bir göz dağıydı. AKP mecliste çoğunluğu kaybedince, iktidarı kaybetmeye yaklaşınca ne denli kanlı eylemlerde bulunabilme kapasitesine sahip olduğunu, bu katliamla kanıtlamak istiyordu. Ancak başarılı olamadı, ivmelenen düşüşünü durduramadı. Bugün Türkiye'de en önemli ve ciddi demokratik hak taleplerinden birisi, 10 Ekim katliamının aydınlatılması olmayı sürdürüyor.

1 Kasım 2015 sopalı seçimleri

Türkiye 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından aslında Haziran 2019'da yapması gereken bir seçimi, 1 Kasım 2015'te yapmaya zorlandı. Türkiye'nin oldukça kısa bir zaman sonra, bir kere daha seçim yapmaya zorlanmasının sebebi, kasımdan beş ay önce AKP'yi, ona mecliste çoğunluğu verecek derecede seçmemiş olmasıydı. Özetle toplum AKP'ye dönük duyduğu güven yitimini seçimle ifade etti; "milli iradenin" 7 Haziran 2015'te ortaya koyduğu iradeyi beğenmeyen AKP ise toplumu bu güven yitimini yeniden değerlendirmeye "davet etti": Ülke "birdenbire" eşine az rastlanır bir şiddet, saldırı ve baskının sahnesine dönüverdi.

7 Haziran seçimlerinde, AKP'nin parti olarak seçime girmesini istemediği HDP %13 oranında oy aldı. Böylece hiçbir siyasi parti tek başına iktidar olabilmek için gerekli olan 276 milletvekili sayısına ulaşamadı. Bunun anlamı AKP'nin başkanlık rejiminin inşası için gereken meclis çoğunluğuna sahip olmadığıydı. Başkanlık rejimini rıza yoluyla tesis edemediğini gören AKP daha Haziran ayının başında taktik değiştirdi ve yüksek ihtimalle ileride tarihçiler tarafından Türkiye tarihinin en karanlık beş ayı olarak anılacak olan süreç böyle başladı.

5 Haziran'da HDP'nin Amed (Diyarbakır) mitingine saldırı yapıldı. Beş kişi

yaşamını yitirdi. 17 Temmuz'da Erdoğan çözüm sürecini tanımadığını ilan etti. Hemen üç gün sonra, 20 Temmuz'da, IŞİD üyesi olduğu söylenen bir canlı bomba, Suruç'ta 34 sosyalist genci katletti. Suruç Katliamı'ndan iki gün sonra Ceylanpınar olayı yaşandı: Urfa'da iki polis evlerinde öldürüldü. Bu olay özelde Kürt hareketinin, genelde ise iktidarın bütün muhaliflerinin toplumun gözünde suç unsuru haline getirilmesi için kullanıldı. Bu sırada bir AKP-CHP koalisyonu ihtimali çoktan çöpe atılmıştı. 10 Ekim günü Türkiye, kendi tarihinin en kanlı bombalı saldırısına tanıklık etti. Barış Mitingi'ne yapılan saldırıda 107 kişi yaşamını yitirdi. Davutoğlu 20 Ekim'de meşhur "AK Parti giderse beyaz Toroslar gelir" açıklamasını yaparak, bir kere daha Kürtlere ve muhaliflere gözdağı verdi.

Sonuç? 1 Kasım sopalı seçimlerinde toplum ellerini havaya kaldırmaya ve teslim olmaya zorlandı. AKP 317 milletvekili elde etti parlamentoda. Ancak Erdoğan yine de dilediğini alamadı. Onun hedefi yalnızca meclis çoğunluğu değil, aynı zamanda HDP'nin de %10'nun altında bırakılarak meclisten kovulmasıydı. Erdoğan ne yaparsa yapsın HDP'nin yeniden %10'un üzerine çıkararak meclise girmesini engelleyemedi.

7 Haziran 2015 ile 1 Kasım 2015 tarihleri arasında Türkiye'de iktidar eliyle sayısız suç işlendi. Bu suçların sorumluları yargı karşısına çıkarılmaksızın Türkiye'de demokrasiden herhangi bir şekilde bahsedebilmek mümkün olamaz.

8 Temmuz 2018: Çorlu Tren Katliamı

8 Temmuz 2018'de Uzunköprü-Halkalı seferini yapan TCDD yolcu treninin Çorlu yakınlarından geçerken yağış nedeniyle 5 vagonu devrildi. Burada 25 insanımızı kaybettik, 317 kişi ise yaralandı.

Çorlu bir tren kazası değildi ama katliamıydı. Katliamın arkasında açık ihmal ve jeoteknik hatalar mevcuttu. Eğer bölgede meteorolojik araştırma yapıp gerekli zemin tedbirleri alınmış olsaydı Çorlu Tren Katliamı yaşanmayacaktı. Katliamın yaşandığı menfez geçişinde başlıca mühendislik parametrelerinin dikkate alınmamış oluşu ve de üzerine, söz konusu alanda toprak dolgu yapılmış olması, hâlihazırda yaklaşmakta olan bir felaketi zaten çağırıyordu.

2013 yılına kadar demiryolu güzergâhlarında görevli olan "yol bekçileri"nin maliyet kapsamında işlerine son verilmesi; rutin günlük kontrollerin yapılmaması; TCDD Yapım ile TCDD Taşımacılık dairelerinin 14 Haziran 2016 yı-

İnada ayrılması sonucunda yapım ve taşımacılık plan ve hedeflerinin birlikte değerlendirilmemesi; şartname kriterlerinin müteahhit firmaların insafına bırakılması; demiryollarının, çalışanlarının ve emekçi halkın ihtiyaçlarının merkeze alınarak işletilmiyor oluşu ve ülkedeki kritik konumların kadrolaşmaya açılarak zenginleşmenin ve servet biriktirmenin kanalları haline getirilmiş olması; bütün bunlar Çorlu’da yaşanan katliamın sebepleri olmakla kalmıyor, aynı zamanda yeni tren katliamlarının da daima gündemde olduğuna işaret ediyor.

2023 Haziran ayının başında Türkiye, Çorlu’da yaşanan benzer bir tren katliamının ucundan döndü. Şiddetli yağışlar nedeniyle taşan sular, tarım arazileriyle birlikte İzmir-Aydın-Denizli demiryoluna ağır bir şekilde zarar vermişti. Pamukkale ilçesine bağlı Goncalı ve Korucuk mahalleleri arasında oluşan su birikintisi, demiryolunda çökmelere neden oldu. Yoğun yağmur nedeniyle Denizli’de rayların altında boşalma oldu ve toprak kaydı. Bölge halkının seferber olmasıyla hareket halindeki bir tren son anda durdurulabildi ve onlarca hayat kurtarıldı.

Çorlu’nun üzerinden beş yıl geçmiş olmasına rağmen bugüne dek tutuklanan bir sorumlu bile olmadı. İhmallerden, plansızlıktan ve insanlarımızın hayatlarını kaybetmelerinden sorumlu olan siyasetçiler, bürokratlar ve TCDD’nin üst yönetiminde yer alan kişiler hakkında kovuşturma başlatılmadı.

11 Mart 2020: Türkiye’de ilk pandemi vakasının tespit edildiği duyuruldu

Koronavirüs pandemisi Ocak 2020’de dünyayı etkisi altına almaya başlamış, Sağlık Bakanı Fahrettin Koca 11 Mart 2020’de (ne tesadüftür ki Dünya Sağlık Örgütü’nün dünya çapında koronavirüsü pandemi ilan ettiği günde) Türkiye’de “ilk” pozitif Covid-19 vakasının tespit edildiğini açıklamış, 17 Mart 2020’de ise ülkede Covid-19 kaynaklı ilk ölümün gerçekleştiği duyurulmuştu.

Erdoğan 18 Mart 2020 tarihli ulusa sesleniş konuşmasında Türkiye’nin koronavirüs ekonomik önlem paketini açıklamış, “Hamdolsun Türkiye, bu süreçte olabilecek en hazırlıklı şekilde yakalanmıştır” diyerek “salgının hızını 2-3 hafta içerisinde kıracağımızı” iddia etmişti.

Açıklanan 100 milyar liralık ekonomik paket hükümetin emekçileri salgından değil patronları emekçilerden koruduğunu ortaya koymuş, pandemi verilerinin paylaşılmasına dair şeffaflık eksikliği, maske ve hijyen malzemeleri tedarikinde

yaşanan beceriksizlikler, Türkiye'nin bir aydan kısa bir süre içerisinde vaka sayısının en hızlı arttığı ülkelerden biri haline gelmesi gibi fiyaskolar, 30 Mart 2020 günü Erdoğan'ın Milli Dayanışma Kampanyası adı altında halkla IBAN numarası paylaşarak bağış istemesiyle taçlandırılmıştı.

İktidarın sadece iki ay direnirsek “bırakınız tökezlemeyi veya yıkılmayı, daha da güçlenerek atlatacağımızı” iddia ettiği pandemi sürecinde 2. yılı geride bıraktık. Daha da güçlenmek şöyle dursun, pandemiyle birlikte derinleşen ekonomik kriz ve rekor seviyelere çıkan enflasyon emekçilerin alım gücünü eritti; milyonlar işsizliğe, ücretsiz izne, Kod-29 gibi uygulamalara mahkûm edildi. Salgını bahane olarak kullanan iktidar tüm muhalif kesimler üzerindeki baskı ve sömürü politikalarını artırdı. Mayıs 2020’de herhangi bir ekonomik, sosyal destek sunulmaksızın, gecikmiş ve göstermelik bir biçimde ilan edilen “tam kapanma” hayatın eve sığmadığını, pandeminin bir işçi sınıfı hastalığına dönüştüğünü ortaya koydu.

Yeterli aşılama oranına erişilmeden Temmuz 2021’de kaldırılan pandemi kısıtlamalarıyla, Saray rejimi gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması sorumluluğunu bireylere, pandeminin yükünü ise ağır hak ihlallerine uğrayan sağlık emekçilerine terk etti. Bu durumun en açık örneği, Aralık 2021’de Omicron varyantının pik yapmasıyla katlanarak artan vaka ve ölüm sayıları karşısında Sağlık Bakanı Koca’nın virüsün “hafif seyrettiği” bahanesiyle artık herhangi bir “ek tedbir ve kapanmanın söz konusu olmadığını” belirtmesiydi.

1 Mart 2022 itibarıyla ise günlük vaka sayısı 59.885, günlük vefat sayısı 203 iken toplam vaka sayısı 14.149.341’e, toplam vefat sayısı ise 94.648’e ulaşmış durumda. (*) Tek başına “Türkiye’de pandemi nasıl yönetiliyor?” sorusunun cevabını vermeye yeten bu verilere rağmen 2 Mart’ta Bilim Kurulu’nun “tam mutabakatı” olmaksızın kaldırılan maske takma zorunluluğuyla Saray rejimi pandemi defterini kapattı. Özetle, salgın yönetimi ya da yönetilmek istenmemesi, Saray rejiminin içinde bulunduğu derin çürüme, yolsuzluk, çapsizlik ve çöküntü halinin en açık göstergelerinden biri olmaya devam ediyor. Daha önce de söylediğimiz gibi, “Pandemi süreci; halk sağlığından ekonomi yönetimine ve demokratik haklara dek büyük bir sınıfsal yarılma yaratarak kitlelerin sorunlarını ve bu sorunlar karşısında iktidarların niyet ve tercihlerini çok net bir biçimde ortaya koydu.

Yani bu süreçte sadece sorunlar ve eksiklikler değil; niyetler de açığa çıktı. Ortaya çıkan tablonun doğrudan sorumlularının insan hayatına değil, sermaye sınıfına hizmet eden iktidarlar olduğu, milyarlarca insanın bu iktidarların bi-

linçli tercihleri ve izledikleri politikalar sonucunda hayatını kaybettiği; açlığa ve yoksulluğa mahkûm edildiği artık yalnızca bunun üzerine kafa yoranların değil, milyonlarca insanın gerçeği ve malumu.”

(*) *Gün bazlı veriler Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu'ndan, toplam veriler Our World in Data'dan alınmıştır.*

2 Ocak 2021: Melih Bulu, Boğaziçi Üniversitesi'ne kayyum olarak atandı

2 Ocak 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan cumhurbaşkanı kararıyla Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğü'ne Melih Bulu, bir kayyum olarak atandı. Bulu göreve geldiğinde, AKP'li olması, üniversite kaynaklarını Türk militarizminin çıkarları için kullanacak olması, sözde “inovasyon” söylemleriyle birtakım öğrencileri tarafsızlaştırabilecek olması ve benzer nedenler dolayısıyla, koltuğunu asla kaybetmeyeceğini düşünüyordu.

Ancak 4 Ocak'ta patlak veren ve üniversite bileşenlerini kapsayan demokratik seferberlik, kayyum Bulu'nun ve Saray'ın öngörülerine ket vurdu. Bulu, koltuğu uğruna mücadeleci öğrencileri şafak baskınlarıyla gözaltına aldırıp tutuklatsa da, kampüse polisi soksa da, LGBTİ+fobinin rüzgârını arkasına almaya çalışarak okul içindeki LGBTİ+ kulübünü kapattırsa da, 15 Temmuz günü (Saray için önemli bir olayın yıldönümünde) görevinden alındı.

Dikkat ederseniz, “Tarihte Bu Ay” köşemizde, 4 Ocak'ta patlak veren demokratik seferberliği değil ama Melih Bulu'nun 2 Ocak'ta kayyum olarak atanmasını ele alıyoruz. Çünkü 4 Ocak'ta başlayan mücadele henüz bitmedi, çeşitli şekillerde sürüyor. Melih Bulu ise çoktan tarih oldu.

Boğaziçi Üniversitesi'nde başlayan demokratik seferberlik hızla diğer üniversitelere de yayıldı. Birçok okulda dayanışmalar oluşturuldu ve öğrenciler, bu dayanışmalar üzerinden en acil demokratik ve ekonomik istekleri ile ihtiyaçlarını bu dayanışmalar üzerinden politik olarak formüle etmeye başladılar.

Meclis-forum örgütlenmeleri belirli bir yaygınlık kazandı. Kimi üniversitelerde meclis tipi örgütlenmelerin zamanında oluşturulamaması dayanışmaların zayıf kalmasını getirirken, kimi üniversitelerde de forum tipi karar alma mekanizmalarının fetişleştirilmesi, mücadelenin ilerlemesini engelledi ve süreci felçleştirdi. Öğrenci hareketi, önümüzdeki mücadeleler için, bu iki sorunun da üzerine

titizlikle eğilmeli ve politik çözümleri tartışabilmelidir.

Seferberlik sırasında tutuklanan öğrenciler oldu. Ancak tutuklama dalgasına ve devlet terörüne rağmen hareketin geri çekilmemiş olmaması, bu inatçı iradenin karşısında Boğaziçi'ndeki kayyum sorununun bizzat İçişleri Bakanı ve Cumhurbaşkanı eliyle gündeme getirilmek zorunda kalınması, davaların bütün bir öğrenci hareketi ve benzeri toplumsal mücadele odakları tarafından dikkatle, bir kampanyaya dönüştürülerek takip edilmiş olması, Saray'ın tutuklama taktiğini boşa düşürdü ve öğrenciler serbest bırakıldı. Süleyman Soylu'nun açıkladığı terörist listeleri elinde kaldı ve bu listeler, toplumun gözünde Boğaziçi'nin kriminalize edilmesini sağlayamadı. Aksine öğrencilerin demokratik seferberliği, toplumsal bir meşruiyet edindi.

Boğaziçi seferberliğinin birkaç temel talebi vardı: kayyumlara karşı bileşenlerin dahil olacağı seçimler, polisin kampüslerden defolması, tutuklu öğrencilerin bırakılması ve LGBTİ+fobiye son verilerek kapatılan kulübün yeniden açılması.

Bugün bu taleplerin hayata geçirilmesinin şartları, öğrenci hareketinin kendi içinde taleplerine dönük olarak birliğini koruyabilmesi, meclis örgütlenmeleriyle geniş öğrenci kitlelerini siyasete davet edebilmesi ve daima onları politize edebilmesidir.

“...Bu rejimin inşa edilme amaçlarından birisi de, proletaryanın yaşadığı bu tarihsel krizi, yani güç ilişkilerindeki mevcut eşitsizliği, rejimin politik ve ekonomik mimarisi dolayısıyla dondurarak, kapitalist sınıflar lehine bir kazanım olarak muhafaza etmektir. Dolayısıyla proletarya gelecekte, kendi kurtuluşunun siyasal araçlarını yaratmak için seferber olduğunda ve güçlerini örgütlemeye başlayarak mücadeleye atıldığında, kendisinin geçmişteki atıllığının, dönemsel siyasal zayıflığının ve tarihsel önderlik krizinin doğrudan bir ifadesi olan bu rejimle yüzleştiğinde; aslında kendisinin eski muhafazakar psikolojisinin politik-kurumsal temsilleriyle hesaplaşmak durumunda kalacak.

Bu eski muhafazakar psikolojinin aşılmasında ve onunla hesaplaşılmasında tarihsel deneyimlerin özümsemesi ve sosyalist bir tarih bilincinin oluşturulmaya başlanması, mutlaka faydalı ve hatta kritik bir rol oynayacaktır...”

**İŞÇİLER
İÇİN**

**TÜRKİYE
TARİHİ**